

CRONICA

REVISTĂ
DE
CULTURĂ

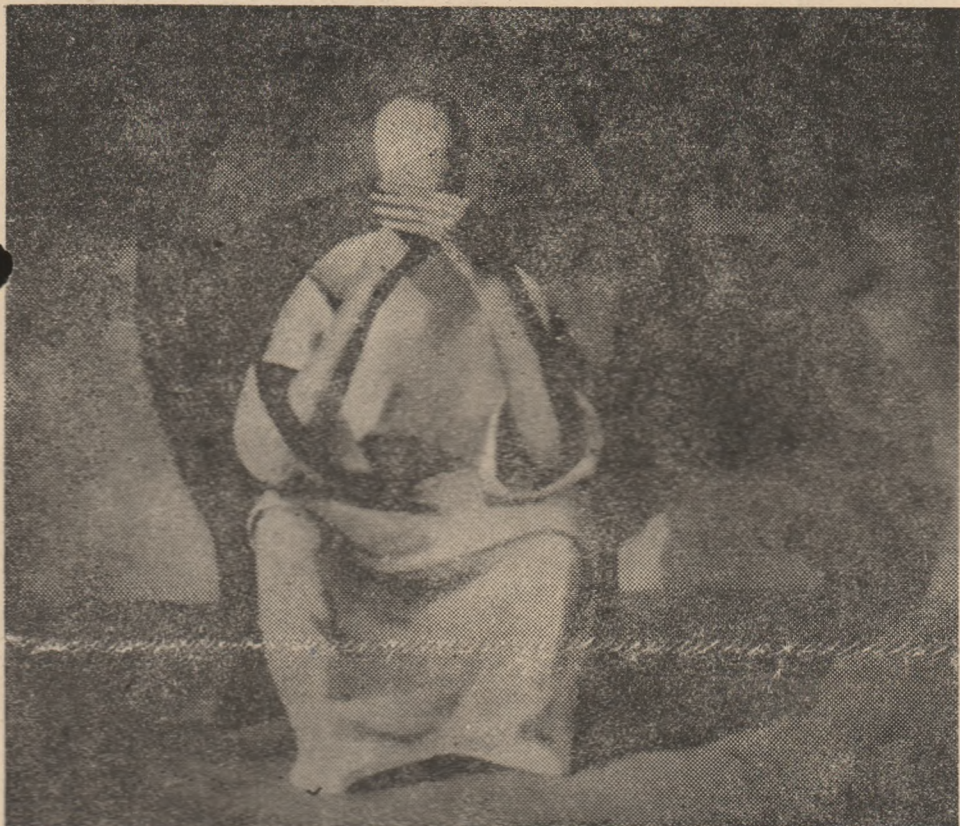
Preț : 15 lei

SAL
DE
LECTURĂ
6

Anul XXVII
15—31. III. 1992

renaștere românească, integrare europeană

CU PENELUL CA SIEFUL — VIEȚILE ȘI SUFERINȚELE PICTORILOR LA IAȘI



Liviu SUHAR : „Meditație”



Dimitrie GAVRILEAN : „Înger și demon”

Evaluări necesare

După depășirea uneori ezitanță, alteri scrisnită a resentimentelor față de o formulă artistică obedientă față de conjuncturile politice și a unor abdicări de la rectitudinea morală ce trebuie să guverneze în mod ideal actul de creație, cei mai mulți dintre plasticienii ieșeni se reunesc acum la galeriile Cupola, în efortul unei autentice relansări. Faptul în sine mi se pare remarcabil deoarece ideea de climat nu se arată deloc depășită. Dimpotrivă. S-a înțeles, sper, că nu stridentele politice asigură în mod necesar valoare după cum nici spiritul servil momentului nu trebuie agreat. În artă, nu concurența mărunță ci emulația se va dovedi eficientă pe termen lung.

Asemenea limpeziri de atitudine s-au finalizat în reunirea celor mai prestigioși artiști plastici ieșeni într-o expoziție ce poate marca un nou început. Sentimentul este tonic și readuce în discuție acele elemente particulare ce definesc spiritul locului între care, desigur, respectul pentru valoare. Unele voci susțin că formula expoziției de grup ar fi, vezi deamne, depășită. Că, în aceeași idee, ar trebui preferate doar expozițiile cu caracter personal sau retrospectiv. Nu cred că trebuie să respingem asemenea sugestii — dealtfel practicate și înainte — dar într-un demers ce vizează o cit mai substanțială diversitate fiecare formă își află motivația imediată. Trebuie, desigur, reflectat cu atenție la acele manifestări cu program estetic explicit deoarece ele pot evalua capacitatea de reacție a artiștilor la structuri semantico-plastice la zi, altfel spus posibilitatea reală de înnoire a limbajului ca expresie a unor viziuni de sugestie modernă.

Coroborată cu observația anterioară, se insinuează o altă problemă: aceea a felului în care ne vom înfățișa exigențelor artistice ale foarte apropiatului mileniu trei. Știm bine că în mediile conexe ar-



Valentin MEIU : „Adolescenta”

teți s-a proorocit nu o dată moartea acesteia, că epoca post-industrială va refuza drept de cetate imaginii sensibile. Or, după cum putem lesne constata, cu cit înaintăm în timp, soluțiile pentru în-sănătoșirea organismului social solicită din ce în ce mai intens exact aceste domenii; morala, arta. De aici, marea responsabilitate a creatorului de frumos, și nunumai, marele terapeut al unei so-

cietăți în suferință. Cred însă, că medicamentația trebuie aleasă cu grijă, respect pentru valoare și adevăr uman. În plus, trebuie administrate cu precauția că arta, în general, nu poate substitui alte soluții sociale. Oricum, arta nu are cum fi nicidecum panaceu universal.

În ceea ce mă privește, în ambianța expoziției de la Cupola, am trăit bucuria reîntâlnirii cu profesioniștii speranței. În



Constantin TOFAN : „Nud”

fiecare imagine am întâlnit cite ceva din palpitul vital al nevoii de schimbare, de înscriere într-un traiect mai generos sub raport uman și estetic. Aflu aici și modernitate și conștiință a valorii; rămâne doar ca luciditatea gestului artistic să susțină elanurile înnoitoare ce răzbat din intimitatea atelierelor. Rezultatele sînt previzibile...

Valentin CIUCĂ

Basarabia și criza românească

Între marile păcate ale puterii comuniste și ale ideologiei cominterniste este — și în cazul nostru, din nefericire, se perpetuează — așa zisa concepție „internaționalistă”, în care națiunile vor dispărea, iar în final se va fi vorbind, probabil, după dinșii cetire, limba lui Lenin și Stalin pe întreg pământul.

Iată, ultimul mare imperiu a dispărut sau oricum este într-o galopantă destrămare, în România a avut loc o singeroasă răsturnare a comunismului virată de eșalonul doi într-o restaurație, toate părțile interesate au denunțat pactul Molotov-Ribbentrop și consecințele sale, trei din țările afectate: Lituania, Letonia, Estonia și-au recăpătat independența și recunoașterea internațională, iar armata sovietică a început părăsirea acestor teritorii naționale, foste ocupate. Nu același lucru s-a întâmplat cu România; sfercată în urma acestui pact, țara noastră continuă a se afla în aceeași situație ca la sfârșitul celui de-al doilea război, când am fost serviți pe tavă, de americani (și când te gîndești că cei din Rezistență mureau cu speranța că în curînd vor veni americanii) și englezi, puterii sovietice. La rîndul lor, teritoriile românești ocupate au fost și ele împărțite: o parte Ucrainei, iar restul transformat într-o republică sovietică.

După decembrie '89, cînd pentru toată lumea era evident că fantoma comunismului fuge din Europa, noi, prin *emanațiile neocomuniste*, ne-am afirmat cu mare grabă și obediență fericea de a rămîne în continuare în stare de vasalitate față de Moscova, declarînd, tot atunci, că nu avem și nici nu vom avea pretenții teritoriale. Și am mai pus o cruce peste cel mai nefericit pămînt românesc. Astfel cei din Basarabia au trebuit să-și afle, în continuare, căi de a scăpa de ciubota rusească. După puciul din august 1991

și-au declarat independența, din păcate tov. Snegur și ai lui au transformat-o, mai ales în urma alegerii sale din 8 decembrie 1991, ca *prezident*, într-o independență, în primul rînd, față de România. Internaționalistul Snegur s-a dus cu *întăia mîndrie patriotică* și mare bucurie la Alma Ata pentru semnarea tratatului de intrare în CSI, pecetluind după credința lui, aservirea față de vechii/actualii stăpîni, cit și legiferarea și justificarea odiosului pact.

Puterea din România, aleasă 85 la sută, cu o perseverență demnă de o cauză mai bună, a practicat o politică a pașilor mărunți și chiar pe loc, a ajuns chiar să exulte existența a două state (?) românești, deschizînd pe teritoriul aceleiași țări două ambasade. Criza în care se află națiunea română de la terminarea războiului nu are șanse de a se sfîrși pînă nu vor fi anihilate consecințele pactului și țara nu se va reintregi. Pentru poporul român, al doilea război mondial încă nu s-a sfîrșit. Bilbielile Puterii din cele două „state” românești față de situația din Transnistria evidențiază, dacă mai era nevoie, lipsa fermității și a unei clarviziuni politice care impune urgența reintegrării. Pe 27 martie 1992 se împlinesc 74 de ani de la unirea definitivă și pe veci a Basarabiei cu țara, moment care, o dată în plus, ar justifica declararea reintegrării, a integrării politice, urmată firesc de cea economică.

Cu o conducere aservită mentalităților *comuniste și internaționaliste*, atît aici cît și dincolo de Prut, șansele sînt nule privind Reintegrarea. Pînă nu vom alege un Parlament și un Președinte cu gîndire și simțire românească, criza politică, economică și mai ales națională, va continua să se agraveze, în pofida unor aparențe de ameliorare. Rana provocată și menținută sîngerîndă, mai bine de cincizeci de ani prin smulgerea din trupul țării a mai bine de șazeci de mii de km² cu o populație românească de circa cinci milioane, nu se va închide pînă cînd aceste pămînturi, dintotdeauna românești, nu vor reintra în granițele firești hărăzite nouă de Dumnezeu.

C. M. SPIRIDON

La sfîrșitul anului trecut „disputa” Iliescu-Roman, alimentată de intervențiile senatorului V. Văcaruși ale deputatului M. Enache, era pe punctul de a absorbi întreaga scenă politică ca și cînd eșichierul politic ar fi fost dominat de un partid unic aflat în pragul fracționării. În ianuarie ar fi trebuit să se producă unele clarificări în atitudinile și poziția Frontului. Probabil că lipsa mult doritului consens a împiedicat ca aceste clarificări și nuanțări să se producă; apoi mai era și riscul de a deruta electoratul în preajma alegerilor locale. Pierderea alegerilor în citeva mari orașe și — lucrul cel mai semnificativ — victoria deplină a Convenției Democratice în București a produs noi tulburări, noi încercări,

organismelor internaționale; cu excepția vizitei președintelui Francois Mitterrand, nici un contact notabil; primul tratat de „amicizie” a fost încheiat în mare grabă cu imperiul care a sucombat înainte de ratificarea documentului; dacă pînă nu demult eram obișnuiți ca Ungaria, Ceho-Slovacia și Polonia să fie cu un pas înaintea noastră, se pare că vom asista la mărirea distanței care ne separă, dar și la pași repezi în arena politică internațională ai Bulgariei. În ce privește liniștea noastră, cele două mineriade (iunie '90 și septembrie '91) din timpul actualului mandat prezidențial ridică numeroase semne de întrebare asupra sincerității aderării reformulate în termeni politici care să vizeze ieșirea din impas ci, dimpotrivă, s-a apelat la aceeași forță care

Frontul între reformă și conservatorism

unele chiar desperate, în dorința de a recupera electoratul pierdut. Presiunea alegerilor generale, cit mai ales desemnarea candidatului Frontului la funcția de președinte al României vor aduce în cele din urmă mult așteptatele limpeziri, încît ceea ce s-a încercat a ni se prezenta ca pe o tragedie națională nu poate fi decît o necesară delimitare între tendințele care animă în momentul de față Frontul. Înaintea Convenției FSN de la sfîrșitul lui martie este limpede că fracțiunea legată structural de comunism este încă puternică, iar „convertirea” onora la idealurile social democrației a fost conjuncturală.

În structurile de vîrf ale Frontului își face loc o puternică aripă conservatoare (dacă după revoluție nu ar fi putut apare un partid conservator iată că acum se poate!) care își structurează mesajul electoral și propagandistic pe citeva sloganuri indemnînd la echilibru și liniște. Că președintele unei țări trebuie să fie un factor de echilibru în viața politică a țării, este un fapt ce ține de domeniul evidenței. Surprinde însă afirmația senatorului FSN de Iași, dl. Ion Solcanu, că actualul președinte ar fi intruchiparea idealului echilibrului politic. În cazul în care FSN-ul îl va desemna pe dl. Ion Iliescu la a candida pentru încă un mandat la funcția supremă în stat, propagandistii electorali vor trebui să-și structureze mesajul deopotrivă pe proiecte și pe realizări. Cei doi ani trecuți de la alegerile din mai '90 au marcat puține momente demne de a fi consemnate în încercarea de dobîndire a încrederii necesare din partea forurilor și

se mai substituise ordinii în stat în ianuarie și februarie '90. Toate acestea confirmă acuta preocupare pentru o „democrație originală”. Tot de domeniul liniștii noastre țîn și măsurile economice și sociale populiste, sau preponderența măsurilor conjuncturale în dauna preocupărilor profunde pentru reforme economice autentice sau susținerea succesivă de opinii contradictorii? Sînt toate acestea mărturie că atunci cînd „voința de a face bine” este însoțită de ambiguitatea încercărilor, proliferază răul, care într-o democrație incipientă și fragilă cum este a noastră se poate traduce și prin servitutea voluntară a celor guvernăți, obișnuința (servitutea) devenind o a doua natură, ceea ce a determinat ca politologii să admită și existența unor acțiuni ale poporului împotriva democrației.

Analiza atentă a momentului politic actual dezvăluie că ne aflăm într-un moment decizional crucial pentru soarta țării. Campaniile electorale trebuie să fie pentru fiecare forță politică nu ocazia unei lupte oarbe pentru putere, ci prilejul unor precizări și atitudini fără echivoc față de marile probleme ale națiunii. Primatul argumentelor și convingerilor în fața opiniilor de circumstanță — garanții ale persistenței în groare — poate constitui pasul hotărîtor în ruperea definitivă de trecutul comunist. De aceea pleoara pentru democrație trebuie să fie deopotrivă — și nu în ultimul rînd la apropiata Convenție Națională a F.S.N. — și refuzul rațional al oricărui mesianism periculos...

Bogdan Mihai MANDACHE

fără anestezie

Insemnări ieșene

Înnoire și anacronism

De ce la Iași — spre deosebire de alte orașe mari ale țării, fără a mai vorbi de Capitală — desprinderea de trecut e mai lentă și mai dificilă, că aproape nici nu se observă?

Fie că ne convine sau nu, despre Iașul ultimelor decenii trebuie să recunoaștem un adevăr mai puțin plăcut: a fost un fel de campion în „fabricarea” și întărirea continuă a ceaușismului.

Dar iată faptele — în succesiunea lor istorică.

Își mai amintește cineva unde a început cultul personalității celui ce avea să devină cel mai odios dictator? Din nefericire, la Iași. S-a întâmplat cu ocazia primei vizite a tovarășului — împreună cu tovarășă, se înțelege — în orașul nostru. A doua zi în ziarul „Flacăra Iașului”, un poet semna următoarele versuri: „Fiți binevenit la Iași, / Trup și suflet de văpaie / Ce-n drumuți ai țării pași, / Ceaușescu Nicolae. // Vă primim cu mult elan, / Dragostea ni-l călăuza / În Moldova lui Ștefan / Și-a lui Alexandru Cuza”. Cu alte cuvinte, era inventat un *idol* și — mai mult decît atît — în fața acestuia Iașul se prosterna pînă la uitarea de sine, terfelind memoria marilor săi înaintași, pe același plan de decădere morală a contemporanilor fiind puși — cumplită impietate — Alexandru Ioan Cuza și Ștefan cel Mare. Era ceva ce ideologii de la c.c. al p.c.r. nu speraseră nici măcar în vis! Pentru ei se ivise prilejul de a da o „lecție” Capitalei, prima lor grijă fiind aceea de a republica în „Știința”, în numărul de a doua zi, pe prima pagină, falnică „odă” pe care Iașul o pusesese în circulație. Și încă un amănunt nu lipsit de semnificație: cei de la „Știința” tipăriseră poezia însoțită de o precizare: că era preluată din „Flacăra Iașului”. Probitate profesională? Jenă? Măsură de prevedere — spre a nu se spune cîndva că ei au dat tonul în „zeificarea” omulețului? Greu de spus care au fost adevăratele motive. În orice caz, cert rămîne faptul în sine

Vasile CONSTANTINESCU

(continuare în pag. 6)

Primim la redacție

Stimate Domnule Redactor șef

În virtutea dreptului la replică, vă rog să inserați următoarele: În numărul 5 pe anul în curs al revistei Cronică, apare un text nu să ne murdărească în scenarii extra-teatrale! somnat de Sergiu Tudose, care cuprinde și următorul pasaj, stupefiat pentru mine: „... nu să ne murdărească în scenarii extra-teatrale sau în articole în care se vorbește despre actrițele teatrului în termeni licențioși (s.n. D. P.) — vedeți interviul reprobabil (s.n. D. P.) solicitat lui Emil Coșeru de către Dorin Popa”.

Nu vreau să adaug decît atît: interviul solicitat distinsului actor Emil Coșeru poate fi (re)citit în Cronică nr. 18 din 1991.

Dorin POPA

Urme pe zăpadă

Cozonaci și stafide

Dumnezeu i-a dat omului cozonacul vieții, iar Satana a băgat în bunătațe asta tot felul de stafide. Cu alte cuvinte, fiecare popor își are cozonacul său, cu stafidele respective. Dumnezeu, Satana, n-a făcut nici o excepție în privința asta, a împroprietat toate neamurile cu darurile sale. Cozonacul nostru, al românilor, a fost cum a fost, niciodată îndeajuns de pufos, de dulce și de aromat, ba dimpotrivă, mai mult cleios, mai mult amar și cu iz de făină aprinsă. Nu întotdeauna am fost noi vinovați că amintitul cozonac nu a arătat precum cozonacii altora. L-am mîncat așa cum a fost să fie (îndurînd și umilirea că am fi un neam de lași, de leneși și de proști, care se mulțumește cu orice), nu l-am hulit pe Dumnezeu (chiar dacă ne-a așezat la răscruce de pustiitoare furtuni) și n-am rivnit la cozonacii altora. Nu rivnim nici acum, cînd cozonacul clipei de față nu ni s-a îndulcit și izul de făină aprinsă s-a întesit, și cînd, mai în glumă, mai în serios, ajungem la concluzia că e vai de cozonacul nostru...

Dacă rămînem în povestea asta, să vedem cu ce fel de stafide este pricopsit cozonacul nostru și care dintre ele sînt mai otrăvitoare. Cred că mai întîi merită să luăm în seamă pe cele ce ne-au urcat ura pînă la gură și ne fac să arătăm tot mai mult ca niște ciini turbați, mîriind și lătrînd unii spre alții chiar cînd prin preajmă nu-i nici urmă de os. Gemene cu acestea sînt și cele cu miasme venite de la cadavrele ce au intruchipat cîndva extreme de stînga sau de dreapta (sînt totuna) și care „forțează” pe cei ce trebăluiesc pe lingă respectivele cadavre să susțină că musai am avea nevoie de o nouă dictatură (bineînțeles, bîta ei să fie în mîinile lor). În sfîrșit, dar nu mai puțin otrăvitoare decît cele amintite și dospind printre ele

gata să prolifereze precum celele canceroase, sînt stafidele năpădite de mușgaiuri prea cunoscute — șovinism, xenofobie... Și ne oprim numai la acestea.

Acum, cînd occidentul Europei se reîgrupează sub semnul unificării, răsăritul ei se destramă (o destrămare prea mult așteptată de sutele de milioane de oameni „fericiți” de „cea mai dreaptă orînduire”), stafidele astea satanice pot deveni mortale. Cozonacii popoarelor din fostul imperiu roșu sînt burdușiți cu astfel de stafide, ca un vast teritoriu împinzit de mine, iar exploziile par să nu impresioneze prea mult. Nici însingurata față a Iugoslaviei nu are darul unui avertisment, a unui ultimatum pentru orgoliile etniilor, ale popoarelor din această zonă. Sînt aproape toate popoare creștine, însă se poate ucide chiar făcîndu-ți cruce. Trecutul stă mărturie, cu numele lui Dumnezeu s-a scos și spada și s-a tras și cu tunul. Cerul răsăritului Europei, ca o oglindă a celor petrecute acum pe această parte de planetă, este mai mult întunecat, cu nori zburliți și prevestitori de uragane. Ce facem noi, românii, într-un astfel de peisaj? Cum spuneam, mai întîi și întîi ne urîm între noi, ne răfuim turbați și-i pierdem din vedere pe unii dintre semenii noștri minaiți de nostalgii dictatoriale și de instincte xenofobe, care nu pot să ne aducă decît răul. Ciolanul politic (al puterii, al chiverniselii de sine) pare să ne fi luat mințile. Nu este rușine să mai rostim cuvîntul patrie și facem genuflexiuni în fața oricărui străin de două parale. Oare să ne fi pierdut identitatea? Sînt mai presus interesele de partid decît demnitatea națională (inconfundabilă, ca șovinismul și xenofobia), în lipsa cărora am putea ajunge o turmă dintr-un popor, cum zic

chiar unii români că asta sîntem? Sau sîntem asemenea ființei aruncate în închisoare și, cînd i se anunță eliberarea, aproape că, descumpănită, ar vrea să rămînă între acele ziduri? Sau am fost noi mîncători de evrei, de unguri și de alte etnii, alături de care am trăit? Tot ce stă la spatele nostru, adică istoria, ne răspunde că n-am fost tocmai niște ticăloși, chiar și atunci cînd amintitul nostru cozonac ne-a fost prefăcut de „prieteni” în mămăligă rîncedă, iar uscăturile nu au existat numai în pădurea noastră... De aceea nu poți să nu te întrebî acum: cît va mai fi tolerat extremismul (de toate culorile), incompatibil cu democrația? cît timp vom lăsa cuvîntul patrie numai în gura unor astfel de patriotarzi? și cînd vom răspunde (cu calm, cu argumente, chiar cu avertismente) celor ce nu mai conțesc să ne injurie în toată lumea și au pretenții la amărîtul nostru de cozonac?

Pot fi etichetat ca populist pentru cuvintele cu care închei aceste rînduri, dar oricine răsfoiește istoria înțelege lesne acest lucru; omul simplu, cel multiplicat în sute de milioane, cel care formează popoarele nu a gîndit niciodată ca șefii țării lor, ca liderii de partide, de mișcări ideologice, însă mereu a fost intoxicat de către aceștia, ingenuncheat și împins pe alte făgașuri, care nu erau ale vieții lui. Se va repeta întocmai istoria și acum? Mai mult ca sigur, dacă aceste popoare din răsăritul Europei (între care ne aflăm și noi) nu vom lua în seamă stafidele amintite și le vor înghiți nepăsătoare, în loc să le arunce la cosul de gunoi, se vor trezi la fel timpurie pe drumuri în care nu s-a convenit să-și măntine cozonacul. Chiar dacă acum cozonacul nu este pufos, nu are dulceață și nici aromă. Pe drumurile acelea nu vor mesteca decît stafide.

Corneliu ȘTEFANACHE

interviul „Cronicii”

Paul Goma, dacă a făcut disidență, n-a făcut-o din generozitate

— De ce-a făcut soțul tău închisoare?

— Pentru că n-a putut publica, pentru că l-au purtat cu volumul un an și jumătate, fără să i se spună în față „Domnule, nu te putem publica, pentru că nu corespunzi cu canoanele noastre, adică, cu ceea ce ni se impune de la cenzură, că trebuie să pu-

țiunea primește altă semnificație. Trebuie să știi să te oprești la timp, să nu devii ostentativ, să nu vrei să împingi lucrurile mai departe decât poți tu să le împingi, pentru că dacă, cu adevărat, le împingi mai departe, atunci chiar mori. Aștia n-au murit nici unul, să-i ia dracu! Toți au

tradiția asta. Până să se ajungă acolo, o să mai treacă timp.

— Angela Marinescu, de ce n-ai spus lucrurile astea niciodată până acum, de ce nu le-ai scris, de ce mi le spui mie acum?

— Nu mă interesează să le spun. De ce să le spun? Adică nimeni nu s-a gândit până acum? Numai eu?

— Mulți n-au curajul s-o spună, o gândesc în ascuns, în „clandestinitate”, nu se expun ca tine.

Pleșu s-a aventurat în povestea asta în mod pueril

— Ba nu. Am auzit că el a fost rugat să semneze scrisoarea celor șase și a refuzat.

— Nu scrisoarea celor șase. El era plecat de mult când n-a semnat scrisoarea.

— Spune-mi tu ce știi, că eu am aflat zilele trecute și nu-mi venea să cred.

— În casă la Dinescu se strîngeau mai mulți inși, înainte de transmiterea scrisorilor lui Deșliu și ale lui Dinescu. Din toamnă începînd, se tot ascundeau niște inși, printre care și Iorgulescu.

— În '88?

— Da.

— Se întîlneau.

— Pardon, se întîlneau pe ascuns și, mă rog, voiau să facă ceva. Și Iorgulescu a părăsit grupul ăsta, pentru că a vrut să plece și motivația lui a fost reală. Vreau să spun că Pleșu s-a aventurat în povestea asta în mod pueril. Un tip ca el nu avea voie să facă așa ceva.

— De ce?

— Putea s-o facă, dar singur. N-a făcut-o singur, a făcut-o în grup. Se spune că în țările acestea socialiste mai dezvoltate, în Cehoslovacia, Polonia, grupurile erau foarte bine constituite și puternice. Adică erau mari. La noi, nu se putea pune problema așa pentru că noi n-aveam tradiție și atunci un tip ca Pleșu nu putea să facă decît singur disidență. Dacă, cu adevărat, o făcea singur, ieșea cu totul altceva și dacă nici nu accepta, după aia, să facă parte din guvern... Povestea aia, cu cocosul roșu, că trebuie să accepți post de conducere, muncă de răspundere, într-o țară în criză politică, economică și așa mai departe, n-a prea avut priză la intelectuali.

— Deci, tu ai fi preferat ca Pleșu să nu facă parte din guvern?

— Aș fi vrut ca nimeni să nu facă parte din guvern, din aștia care au făcut disidență. Nu aș fi vrut ca ei, după aceea, să se culce pe-o ureche... Eu nu spun că n-au muncit după aia.

— A, îi vezi ca pe un fel de profitori?

— Nu, nu profitori. Au devenit comozii, deși ei aproape au să mă scuip, au să spună: „să te văd eu pe tine stînd 12 ore în minister, semnînd hirtii peste hirtii și dînd interviu după interviu și așa mai departe”. Și totuși, eu susțin că a fost comod ce-au făcut, după aceea.

— Aș fi preferat să se închidă mai tare în ei inșiși, să se retragă în casa lor și să fie acolo comod și să stea 12 ore pe zi cu ochii la tavan. Aș fi preferat comoditatea aia comodatăilor astorlate, publice. Adică să se gîndească și ei puțin la gestul pe care l-au făcut. Extraordinar gest. De ce nu s-au gândit la el? De ce n-au avut puterea să se gîndească la el? De ce să se arunce așa înainte și să facă ei pe oamenii de acțiune, neapărat? Nu le-a plăcut să mediteze asupra lor inșiși?

— Inseamnă că nici cu Mircea Dinescu nu ești de acord ca Președinte al Uniunii Scriitorilor?

— Nu.

— Nu l-ai votat?

— Ba da.

— Atunci și tu l-ai silit să fie Președinte al Uniunii Scriitorilor. De ce?

— Da, din comoditate, că n-am vrut să fiu eu.

— Vrei să te referi un pic la Uniunea Scriitorilor?

— Atunci cînd a fost adunarea generală a Uniunii Scriitorilor am crezut că doi, trei ani o să mai dureze și cu asta basta. Acum, stai și mă gîndesc că o să dureze mult și bine pentru că noi am vrut așa, imediat după revoluție, să desființăm tot ce era organizație de tip comunist, într-o țară care nu era pre-

(Continuare în pag. 6)

Dorin POPA

Dorin Popa — Angela Marinescu, altă dată am discutat despre poezii și despre critici. Prozatorii sînt încă și mai interesați. De exemplu: Paul Goma.

Angela Marinescu — Nu mă interesează ca scriitor.

— Dar l-ai citit?

— Nu.

— Bine, dar trebuie să-l citești, ca să poți spune că nu te interesează.

— Nu mă interesează. Am eu niște intuiții care-mi spun că Paul Goma nu poate fi bun prozator.

— Bine, dar nu-ți impune faptul că s-a luptat cu Ceaușescu, că-i disident?

— Nu consider că disidența lui a fost disidență reală.

— Vai de mine, Angela Marinescu, după interviul ăsta o să fii linșată.

— Și ce dacă!? Goma nu este un personaj care să mă intereseze.

— Angela Marinescu, te anunț că faci afirmații deosebit de grave care se vor întoarce împotriva ta mai rău decît un bumerang. Afirmi, deci, că disidența lui Paul Goma n-a fost reală. Te rog să nuanțezi și să justifici.

— Paul Goma, dacă a făcut disidență, n-a făcut-o din generozitate. Un disident real este un nonconformist real, și un posibil filosof, un posibil intelectual.

Ori, Paul Goma niciodată nu va putea fi inteligent, niciodată nu va putea fi scriitor, niciodată nu va putea fi generos. Nu pot gîndi disidența, în afara nonconformismului. Nu pot gîndi nonconformismul în afara posibilității de a te revolta de tot ceea ce este nedrept în jurul tău, pornind de la cele mai mici lucruri și terminînd cu cele mai mari. Nu poți să te revolți împotriva lui Ceaușescu, dacă suportă ca în fața ta un copil tare să dea într-unul slab.

— Ai văzut tu cînd Paul Goma a suportat asta?

— Nu, dar simt că așa este. Adică ce folos de disidența lui, dacă era prieten numai cu scriitorii foarte bine realizați social.

— El se plînge că nimeni nu-i dădea atenție.

— Cum nimeni nu-i dădea atenție, cînd știi că el era prieten cu Nichita? După cite am citit, pe ici pe colo, am înțeles că și cu Nicolae Breban era prieten. N-a afirmat și Nicolae Breban?

— A afirmat și Paul Goma.

— Și Tepeșag, din străinătate. El susținea și așa mai departe. Ce disidență e aia cînd ești toată ziua sustinut în sus și în jos? Ce-ai riscat? Să fi dat afară din țară? Asta-i risc? Să-ți risți sănătatea, să-ți risți viața și, dacă nu poți să risți lucrul ăsta, stai, domnule, la locul tău și scrie cărți bune!

— N-o fi așa care-ți scapă și care lucrează împotriva lui Paul Goma în tine?

— Nu.

— Se spune că noi, ne-disidenții, sîntem împotriva disidenților, pentru că n-am reușit să fim ca ei.

— Eu nu mă consider total ne-disidentă, nici total disidentă, mă consider ceva între. Și nici nu mă interesează să fiu nici așa, nici așa. Eu mi-am văzut de viața mea, așa cum am crezut eu și n-am trăit nici mai bine decît Goma, nici mai rău decît Goma, am trăit vai și amar. Și eu m-am ridicat în '77 și am spus că sîntem un complot de oportuniști și nu aveam pe Tepeșag în spate, în Franța, nici aici nu eram considerată ceva. Am tras și vai de capul meu, și m-am măritat cu un om care a făcut închisoare.

Angela Marinescu



Mie nu-mi plac disidenții transformați în șefi

S-a legat cu lanțuri de gardul Uniunii Scriitorilor ziua în amiaza mare

— blicăm”. Și el, nemaiputînd suporta atîta aminare, și-a luat două lacăte, s-a legat cu lanțuri de gardul Uniunii Scriitorilor și a stat acolo ziua în amiaza mare. L-a luat echipa de milițieni din sectorul 1 și l-a băgat în închisoare.

— Pe ce acuzație?

— C-a tulburat ordinea publică. A fost închis contravențional trei luni, dar pe regim de celulă. Pe vremea aceea nu exista termenul de deținut politic.

— Da, știu. După aceea v-ați căsătorit?

— Imediat după aceea.

— Te-ai căsătorit în semn de protest?

— Nu, nu eram împreună, deja. Ne iubeam și ne-am căsătorit după ce-a ieșit el din închisoare.

— Deci n-a contat, nici în plus, nici în minus, faptul că-a făcut închisoare?

— Pentru mine, nu. În fine, am tras amîndoi, dar asta nu contează. Lucrurile astea n-au fost spectaculoase, așa cum a fost Goma, cum a fost cutare... Dar n-am dus-o cu nimic mai bine decît Goma.

— Deci, simți că e un mic fals în mijloc?

— Sigur că da. În clipa cînd ajungi să faci special un lucru, cum a făcut Goma, cum au făcut și ceilalți disidenți, în clipa aceea există o lege în tot ce se întîmplă în lumea asta, cînd spui cuvîntul, cuvîntul se converteste în altceva, cînd faci faptul ăla sau gestul ăla, gestul se converteste, faptul se converteste. Adică există o capacitate de a intui punctul pînă la care poți să mergi într-o acțiune, fără ca acțiunea să poată fi convertită în altceva.

— Bine, dar ce spui tu deja e de domeniul trecutului, pentru că Tepeșag a demonstrat foarte clar tot ce-a făcut pentru Goma și cum fiecare pas al lui Goma era dinainte gîndit, sprijinit.

— Dar nu asta am spus eu, am spus altceva: că orice om cu adevărat autentic în gîndire are posibilitatea să intuiască pînă unde poate să meargă într-o acțiune socială sau literară sau spirituală. Pentru că, în momentul cînd ajunge să pună punctul pe i, adică să îndeplinească acțiunea respectivă, în momentul ăla ac-

devenit foarte bine. În primul rînd, cînd noi stăteam aici ani și ani de zile, fără căldură, fără lumină, ei erau bine merci acolo, e adevărat, cu nostalgia de aici.

— Bine, dar cum poți tu să le reproșezi că n-au murit?

— Foarte bine. Ei de ce ne reproșează nouă că n-am făcut ce-au făcut ei?! Păi noi eram mai aproape de moarte decît ei.

— Și mîncam salam cu soia, ha, ha, ha,!

— Da, și ei nu mîncau salam cu soia.

— Păi, vrei să intrăm în clișeu ăsta, Angela Marinescu?

— Da, de ce nu? Păi, noi mîncam salam cu soia și să ni se spună toată ziua că noi o duceam bine și ei rău? Cît salam cu soia au mîncat? Dar nu mă interesează nici asta, de fapt. Nu-i normal. Ei n-au făcut disidență adevărată. Disidența adevărată a făcut Doina Cornea, a făcut muncitorul ăla care și-a dat foc pe pîrtia de la Brașov, a făcut Radu Filipescu, a făcut Sergiu al meu, nenorocitul de Sergiu al meu.

Nu-mi plac disidenții transformați în șefi, în președinți, în miniștri

— Spune dacă mai ai nume.

— Să mă gîndesc pe cine mai știu eu c-a făcut disidență frumoasă și adevărată.

— Gabriel Andreescu?

— Nu știu. Ce-a făcut ăsta?

— A făcut o disidență foarte curată, fără tam-tam.

— Mă rog, Gabriel Andreescu, atunci... Mie îmi plac oamenii curați, nu care pînă la urmă ajung să fie cineva. Mie nu-mi plac disidenții transformați în șefi, în președinți, în miniștri, exilați bine merci prin Franța sau Germania, numi plac.

— Deci ești împotriva lui Václav Havel?

— Da, sigur, absolut. Deși, aș putea să-l justific mai degrabă pe Havel decît pe Goma sau pe ăștia ai noștri. De ce? Pentru că la ei exista o tradiție care îi făcea pe intelectuali de acolo să poată fi numiți în funcții de conducere, în funcții importante sociale, fără ca asta să le submineze lor autoritatea gesturilor pe care

le făceau. La noi nu a existat

— Uite că ai venit tu și mi-ai luat interviul ăsta și te-am spus! Nu am nimic comun cu disidența, nu mă interesează. Pe mine mă interesează altceva. Mă interesează sănătatea mea, a familiei mele, să pot face ceva bun în scris, dacă fac. Deși fac foarte rar.

— Mai înainte ai vrut să vorbești despre Pleșu și te-am oprit. Dacă vrei, dă-i drumul. Și așa nu mai contează, ai spus multe.

— Imi pare bine că mi-ai amintit, că am uitat să spun de scriitorii ăia, de Noica, Liiceanu, de Pleșu...

— Scriitori importanți.

— Da. Noi nu avem filosofi, la noi ăștia sînt tot scriitori.

— Intre criticii literari care ar merita, zic eu, o tratare mai afectuoasă decît ceilalți, este, în mod sigur, Lucian Raicu.

— A, am uitat de Lucian Raicu. În primele lui cărți a fost, adică în unele cărți, e foarte, foarte bun. Adică în cartea lui despre Gogol, în cartea despre Rebreanu.

— „Reflecții asupra spiritului creator”.

— Așa, pe urmă „Calea de acces”, o carte dedicată scrisului.

— Da, despre Tolstoi, Thomas Mann, Sadoveanu.

— Cum intră în literatura contemporană, nu mai are nici o valoare, absolut nici o valoare.

— Și totuși pe mulți i-a descoperit. Dacă n-a fost critic de întîmpinare, în susținere a fost foarte bun.

— El a susținut pe toți poeții care au știut să bea.

— Nu ierți nimic!

— Nu.

— Și ce fire plăpîndă și bună ai. Cine o să citească interviul ăsta o să creadă că ești o viperă. Tot ai amintit de Liiceanu, Noica, Pleșu, cum îl privești pe Pleșu și cum privești odiseea lui Pleșu de după decembrie '89?

— Pleșu este un mare scriitor, un mare eseist. A intrat în jocul cu disidența cu capul înainte. S-a împrietenit cu Mircea Dinescu, au mai fost și alți prieteni prin jur, pe acolo.

— „Cu capul înainte”. Trebuie să văd aici ceva negativ?

— Sigur.

— Dar ce inseamnă „cu capul înainte”?

— Adică fără să se gîndească.

— Pleșu să nu gîndească?

— Nu s-a gîndit. Păi, să mă ierte Dumnezeu, dacă Pleșu face disidență cu tot grupul ăla Dinescu, Paler, Iorgulescu.

— Iorgulescu n-a făcut nici o disidență.

— Ba da, ba da, a vrut să facă și nu i-a ieșit.

— D-le Traian Mocanu, vrei să ne spunei care au fost criteriile de formare a Comisiei pentru achiziții tablouri la Muzeul de la Palatul Culturii din Iași?

Traian Mocanu: — Comisia a fost formată la nivel interior; organizată de către ei, conform unei dispoziții a Ministerului Culturii, prevalându-se de autonomia (așa-zisa autonomie, care nu este cunoscută, nefiind dată legea patrimoniului) muzeelor de artă, care a permis, la un moment dat, formarea arbitrară a unor comisii de achiziții și evaluare, fără consultarea prealabilă nici a Inspectoratului de Cultură și nici a specialiștilor Comisiilor de evaluare de la Uniunea Artiștilor Plastici. Normal era să se întrunească, totuși, aceste instituții și să se pună de acord. Decizia de constituire a acestor comisii este din 1 octombrie 1991, deci vedem foarte clar că s-a structurat Comisia numai în ideea de a face achiziții numai la acești oameni — Podoleanu, Hatmanu, Ionescu — pentru că, de ce au pus-o pe 1 octombrie?, ca imediat pe 27.XII.1991 să facă o propunere de achiziție. Unde a fost achiziția dinainte de 1 octombrie 1991?, cine făcea parte din Comisie?, nu știu nici acum. Criteriile au fost arbitrare, făcute după bunul gust al directorului Complexului muzeal și al intereselor care au jonglat în preajma acestei problematice.

— Tot sîntem la criterii, care au fost criteriile de achiziționare a unor opere de artă?

— După cum vedem și în fotografiile care le reprezintă, cu jenă spun, lucrările propuse sînt lucrări vechi de acum 40 de ani, care nu-și găsesc acum rostul, mai ales în această situație nouă, cînd se merge pe o reactualizare a valorilor, mai ales a tinerelor talente, a pictorilor care de vreo douăzeci de ani n-au avut șansa să fie achiziționați de către Muzeu și nici de fostul CCS sau de alte sisteme: gospodărie de partid, școli de partid. Bag seama că pictura ieșeană se oprește, prin relațiile de familie, la câteva nume — Podoleanu și Hatmanu — deci generația '60 a picturii ieșene contemporane, după ei nu mai este nimic, este un gol, este un hiatus — de neînțeles.

— Deci n-au existat niște criterii valorice?

— N-au existat niște criterii valorice, au existat niște criterii de interese pecuniare, de familie...

— Considerați că în această chestiune Inspectoratul de Cultură ar trebui să fie mai direct implicat?

— Inspectoratul de Cultură s-a implicat, în primul rînd a adus niște modificări, niște propuneri mai clare în programul expozițional al Palatului Culturii — a secției de artă, pentru că la un moment dat, în acest program, apăreau niște nume, cu niște expoziții personale care nu fac cinste acestui tîrg; de exemplu: era propusă cu o personală, basca și cu niște bani — 10—20 mii lei pentru catalog și achiziții (de care nu se bucură nici un artist în viață, profesionist) doamna Geta Horobet, care mie nu-mi spune absolut nimic, este o pictoriță amatoare, apoi veniseră cu o propunere prin care d-na Doina Lemny ar fi făcut o expoziție de design vestimentar în Sala Voievozilor, fapt care a stîrnit în mine oarece ilaritate, și multe alte propuneri. Propuneri care nu știu pe ce criterii au fost propuse, sigur nu după cele valorice. Noi, practic, le-am dat și niște termene, ca pe vremuri — nu se poate altfel, ca să refacă, totuși, acest program expozițional, să-l revadă, am anulat această comisie de achiziții — în acest sens am dat o dispoziție prin care să ia legătura cu noi — pînă acum n-au luat nici o legătură, în nici un fel.

— Dar achiziții au mai avut loc?

— Achiziții n-au mai avut loc și nici n-au cum să aibă loc, în primul rînd n-a venit nici un buget pe anul acesta, la nivel de Inspectorat; în plus, sînt și alte priorități, cum ar fi și achizițiile de la „Pogor”, care n-au fost rezolvate în '89, cu centrul Eminescu, lucruri care au fost achiziționate și au rămas în custodie acio, de vreo patru ani, și nu știu soarta lor nici acum. Și bineînțeles se creează o opinie în capul artiștilor, precum că Inspectoratul de Cultură, sau mai știu eu cine de sus, Ministerul Culturii, și-a luat mina de pe artiști, am rămas în aer. Deci sîntem singuri și n-avem nici o șansă, cam așa este; în condițiile de piață, în care economia se face, nu în piață, se face numai în piață, pe lângă prietenii noștri basarabeni care aduc numai gumari și butelii, nu sînt interesați de pictură, nici măcar de cea iconografică sau de alt stil. Deci, în relațiile noastre apropiate cu un regim favorizant, să zicem puțin mai apusean, n-avem șansa timșorenilor, orădenilor, clujenilor, care, totuși, au permanențizat încă de pe vremea odiosului niște relații, chiar dosite, pe undeva; noi n-avem această șansă. Noi sîntem aici năpăstuiți, într-o coastă de Prut, stăm într-un mal rîpos, facem ulcele și ne încălțăm cu gumari basarabeni.

— Deci, Ministerul Culturii practic a abandonat susținerea Uniunii Artiștilor Plastici din Iași?

— Ministerul Culturii ne-a abandonat în sensul în care s-a uitat la nivel de București, că U.A.P. este formată și din anumite filiale. De fapt, puterea economică a acestei Uniuni, pe țară, este în fapt această structură a filialelor. S-au făcut achiziții de către Ministerul Culturii anul trecut. D-l Pleșu printr-o decizie locală la mica șușanea de cafea, cu o anu-

mită elită a Bucureștiului, a făcut achiziții în valoare de vreo trei milioane. „Trenurile” s-au oprit în București, ziariștii și restul oamenilor informați n-au mai apucat „trenul” spre alte zone. Ministerul a avut această posibilitate, a achizițiilor, dar a făcut-o tendențios și numai pentru acei care i-au servit la un moment dat. Nu mai spun de bursele și plecările în străinătate, nu mai spun de zecile de milioane care s-au părădit, ba pe la Viena, ba pe la Paris etc.

Am avut discuții tari cu conducerea Uniunii, sîntem la ora actuală în pragul unei rupturi clare, am încercat să le explicăm șansele pe care le dă legea 3, prin înființarea societăților comerciale, pentru că Fondul Plastic e într-o situație de faliment total și nu este aprovizionat și artistul nu mai vrea să devină din nou un sclav al acestor magazine, din care să profite tot cei din conducerea Uniunii. Am creat o societate „Trianon” la nivel de Filială, care să susțină cheltuielile Uniunii și să poată merge în continuare, pentru că nu avem nici o șansă de sprijin din partea Bucureștiului, a Combinatului etc. Am întîmpinat greutăți, și aici, am fost puși în situația să evacuem sala, să dăm declarații, au fost indivizi care au venit aici să turbure apele. Nu ne-am speriat, mergem în continuare. Am dat, prin Adunarea generală, acordul tuturor membrilor pentru dreptul de folosință a acestor spații care sînt ale noastre și sînt plătite din banii noștri.

— Considerați că la ora actuală, conducerea Complexului muzeal de la Palatul Culturii este una dintre cele mai avizate?

— Prin specificul muncii lor, ca muzeografi, au alte dimensiuni, spațiul lor spiritual în care își desfășoară activitatea este de cercetare. Și am întrebare și mă întreb și se întrebă toți — unde sînt acele cărți la care se muncește de patruzeci de ani în acest complex muzeal?

Traian MOCANU, pictor,
inspector la Inspectoratul
pentru Cultură Iași

Stăm într-un mal, facem ulcele și ne încălțăm cu gumari basarabeni

Unde sînt? Vreau să văd și eu un album de Matyus, care a murit de zece ani? Despre Bartok care a murit și el; Nicolae Popa — se împlinesc 30 de ani anul acesta de la moarte — nu se știe nimic; Octav Băncilă. Dacă întreb pe cineva din Complexul Muzeal unde-i mormîntul lui Octav Băncilă, nu știu dacă poate să-mi spună, și cred că nici mulți ieșeni nu știu.

— Care a fost atunci criteriul de selectare a personalului?

— Vechile criterii, „ești om cu mine, sînt om cu tine”. Am vrut la un moment dat să mă angajez ca muzeograf, mi s-a spus că n-am studii corespunzătoare, că nu sînt pregătit (era Arhip director atunci) și am înțeles că nu se poate. Am un prieten, Hășeganu Teodor, care are două facultăți, de vreo doisprezece ani s-a tot zbatut să intre muzeograf; are istoria și artele plastice. Acest om nu era pregătit pentru acest post? Am ajuns la concluzia că mafia lucrează tare, din umbră, cum lucrează în toate domeniile, incit cred că trebuie să luăm „taurul de coarne”.

— Credeți că veți reuși?

— Sînt convins că vom reuși, nu gîndindu-mă că voi forma o nouă mafie cu care să lovesc și să-mi apăr anumite interese. După cum vedeți, sînt foarte singur, este un vid, este o stare de neîncredere, de lincezeală, dar sper că, din discuțiile cu majoritatea colegilor, am avut și am înțelegere; mă refer chiar și la dosarul privind achizițiile de la Complex.

— Deci criteriile de achiziționare sînt înțeleg că au fost strict personale?

— Cam așa-i.

— Totuși, nu înțeleg de ce nu apar pictorii tineri sau chiar cei morți, cum ar fi Ion Neago, Bartok etc.?

— Este o întrebare foarte grea, înțeleg că Ion Neago nu și-a propus niciodată în viață să facă din artă o afacere, nu și-a dorit niciodată să intre printre aceste nume. Ion Neago va da o lovitură prin cele 128 de caiete a 200 de pagini, care cuprind un jurnal intim din 1961 pînă la ultimele clipe ale zilelor pe care i le-a dat Dumnezeu; în 1992 sperăm ca editura Moldova, cu d-l Panaite; să edităm aceste caiete. Iar cu tinerii, tinerii ca tinerii, totdeauna au fost văzuți sau prea tineri, sau prea copți, sau că au timp să aștepte și-i mai bine să aștepte decît să se afirme.

Problema instituțiilor de cultură în general, și a celor din Iași în particular, preocupă redacția noastră, drept pentru care am considerat necesar să supunem atenției cititorului condiția actuală a creatorului profesionist, ținînd cont de acuta penurie financiară (Puterea a acordat din buget, 0,33% în 1990, iar în 1991 0,35% pentru cultură, adică mult mai puțin decît pentru handicapați), cit și de apariția unei indifferențe și apatii postrevoluționare vis-à-vis de menținerea și perpetuarea actului cultural. În măsura în care am reușit să luminăm, acum, câteva aspecte, sîntem deschiși oricăror noi intervenții ale celor aflați în lăuntru fenomenului artistic. Pași- nile revistei noastre vă stau la dispoziție.

CRONICA

Dimitrie GAVRILEAN, pictor

M-am retras din respect pentru artă

— Domnule Dimitrie Gavrilean, ce părere aveți despre rolul Inspectoratului pentru Cultură, la ora actuală, în județul Iași?

Dimitrie Gavrilean: — E aceeași structură comunistă, în forme noi, care cred că nu are nici un rol în cadrul Primăriei, unde trebuie să fie cîte un reprezentant pe segmente din sectoarele artelor, cu rol de executiv, care să convoace comisii de specialiști, care să ia decizii în privința unor concursuri și în alte privințe, cînd sînt fonduri bugetare pentru muzee; apoi, în privința realizării unei comisii ample, nu a Muzeului, comisii de specialiști din toate domeniile, ca să se poată face, intradevăr, un muzeu cu ultimele achiziții, cu toate modalitățile de exprimare în sectorul artelor plastice.

— Considerați că e o structură depășită?

— De ce să nu o spunem pe nume, e același Inspectorat de la Comitetul Județean al Culturii și Educației Socialiste. Au rămas în aceeași structură și în aceeași formă.

— Dumneavoastră ce propuneți?

— Să fie, nu inspector, ci niște reprezentanți ai artelor plastice, ai muzicii, ai teatrului, literaturii — pe toate sectoarele de artă, să fie un executiv cu transparență totală, care să convoace comisia, nu aceeași comisie care să fie pe viață, comisie care să se schimbe de la caz la caz.

— Ce părere aveți despre ultima comisie organizată de cei de la Complexul Muzeal de la Palat?

— Mi se pare că nu-i o comisie, în primul rînd pentru că nu au fost specialiști, sînt muzeografi care au aplecare asupra artei, nu neg calitățile pe care le au, dar în

sectorul artelor plastice trebuiau chemați reprezentanți ai tuturor generațiilor, care să facă, într-adevăr, achiziții pe lucrările existente, pe curente, orientări, la ora actuală, în Iași.

— Să știți că ei au pus problema că de circa zece ani nu s-au mai făcut achiziții la Palat.

— Da, așa este, dar asta nu-i o scuză că factorul de decizie să fie muzeograful. Trebuie lărgită comisia (pentru că nu facem stat în stat, cu oameni care au tangență cu arta, nu numai specialiști în domeniul artelor ci și al filosofiei, al istoriei, — cu o deschidere foarte mare, ca să poată alege într-adevăr, cele mai reprezentative lucrări, de la toți artiștii, care să dea măsura și dimensiunea artelor plastice, la ora actuală, în Iași. Pînă în prezent, din păcate, s-au făcut achiziții preferențiale, pe anumite orientări, care conveneau unei anumite structuri, mai exact vechii structuri, care ne urmăresc și acum prin factorii de decizie. Deci, vorba lui Caragiale, să schimbăm totul, dar care va să zică, să nu schimbăm nimic.

— Dar ce opinie aveți despre influența U.A.P.-ului în viața artistică ieșeană?

— Este o asociație anaeronică, depășită de noile orientări conceptuale, spirituale; îngreșește, în loc să dea libertăți totale și nici nu ajută, de fapt, artele plastice. Ne îngreșește, pentru că plătești cote părți din vinzare, din achiziții (cite se mai fac), dar nu-ți dă nici un beneficiu. Sprijinul este infim, un procent de doi la sută din, să spunem, o muncă de o lună de zile pe care o efectuezi în atelier — care înseamnă consum de materiale, chirii, întreținere, care se ridică la sume exorbitante; și beneficiul este nul. Chiria o plătesc din activitatea de cadru didactic, la Academie; eu îmi plătesc din banii mei. UAP-ul nu mai are nici o implicare în achiziționarea lucrărilor de artă. Ar trebui să organizeze expoziții cu licitații în care să fie implicate societățile interesate, care să sponsorizeze de fapt, artele plastice. Statul, știu bine, n-are fonduri, pentru că fondurile care au fost s-au cheltuit pe mișcări particulare, în stînga sau dreapta; e vorba de Ministerul Culturii care a cheltuit fondurile preferențiale, cum s-au mai făcut și acum achiziții preferențiale, din care eu m-am retras.

— Nu mai sînteți membru UAP?

— A, nu, din comisie. E vorba de propunerea de a da și eu niște lucrări pentru a fi achiziționate, am refuzat participarea cu lucrări, pentru că a fost făcută preferențial; și am refuzat din spirit de solidaritate cu opinia despre artă, din respect pentru artă.



„Traian MOCANU: „Voință”

VIETILE ȘI SUFERINȚELE PICTORILOR LA IAȘI

Dan COVĂTARU, sculptor

Trebuie trase semnale de alarmă

— Domnule Dan Covătaru, care sint opiniile dumneavoastră privind achizițiile realizate în ultimul timp la Muzeul de la Palatul Culturii?

Dan Covătaru: — Singurele pe care le cunosc sint cele publicate în „24: Ore”, adică anunțate de ei, printr-un articol. Alte surse, sau alte modalități de a cunoaște activitatea Muzeului, în acest sens, nu ne-au parvenit. Normal era ca artiștii să fie în contact cu Muzeul, pentru că noi sintem furnizorii lor, ori dacă Muzeul nu lucrează cu noi înseamnă că ori sintem dați deoparte, ori părăsiți, ceea ce nu-i corect. Această stare de alienare n-o simt numai eu, care oricum stau în atelier și lucrez, dar și ceilalți colegi din atelierul vecine.

Lipsa de participare la expozițiile pe care le avem, oficiale, iarăși este motivată de această stare.

— Nu credeți că în această chestiune ar fi și Inspectoratul de Cultură implicat, prin faptul că nu vă angrenează într-o activitate culturală firească?

— Fără discuție. Eu trag speranță ca președintele nostru, Traian Mocanu, fiind proaspăt instalat în funcția de inspector la acest Inspectorat, să creeze niște apropieri, niște relații mai strinse, nu ca cele de pînă acum, de subordonare, ci de colaborare, de informare reciprocă. De asemenea, Inspectoratul poate foarte bine să dirijeze o serie de oameni de cultură, de spirit, care vin din străinătate, să-i dirijeze spre activitățile noastre, spre atelier, să ne cunoască, pentru că altfel nu putem ieși în lume. Pot spune totuși în legătură cu Inspectoratul că am simțit o inerție față de breaslă, nu știu cum se comportă dumnealor față de alte instituții, Teatru, Operă, Filarmică etc., oricum semnalul de alarmă trebuie tras în continuare.

Înainte, cineva îi obliga să facă gestul de a controla, de a îndruma — adică era o politică în această acțiune, dar sint convins că omul și atunci, pus în postul respectiv, nici atunci nu avea intim interesul să se implice — deci e vorba de o anumită formațiune, a celui individ care ocupă un compartiment de resort unde el trebuie să răspundă la niște comandamente. Și dacă în alte funcții oamenii sint alesi, aici au fost cam puși pe anumite criterii, tot de factură politică, din păcate.

— Dar U.A.P. nu credeți că ar avea și ea o datorie aici?

— Sigur că ar avea. Eu consider că un stimul care poate să vină, nu neapărat material, satisfacțiile materiale trec, e vorba de acea dorință a sufletului și acea satisfacție și recunoaștere a muncii artistului. Și dacă acest lucru nu este îndeplinit, nu este asigurat, artistul se retrage în gâncărea lui și de aceea se întâmplă ce se întâmplă. Participarea este foarte redusă, ne străduim acum să deschidem o anoulă a filialei, s-au trimis de această dată invitații scrise cu confirmare și participarea este totuși foarte slabă.

— Care bănuieți că ar fi cauza?

— Lipsa de încredere și lipsa de speranțe că, pe undeva, ar putea să vină un potențial, dacă nu un achizițor, măcar un admirator al artei. Pentru că, vă spun, mă și doare sufletul de Galeria Capșa, cea mai importantă sală a noastră, care este între două stații și unde la prînz nu poți trece printre oameni de aglomerație, iar Galeria care este tot acolo, stă goală, nu vezi un vizitator.

— Considerați că există o criză a culturii la ora actuală?

— Nu criză a culturii, e o criză de conștiință, cred eu; criză morală mai degrabă. Totuși, atîta timp cit dintr-un spațiu în care lucrezi, esti nevoit să achiziți niște contribuții materiale, gen chirie, întreținere și așa-tea cresc, te uiți cu îngrijorare cum îți crește lista de datorii la Fondul Plastic, Personal, am acumulat de-a lungul a doi ani aproape șaptezeci de mii lei datorii la chirie și întreținere la Fondul Plastic. Cu ce mă achiț(?) și ce stare am eu de lucru, cînd din cînd în cînd, îmi aduc aminte de așa ceva. Eu în loc să stau liniștit de dimineața pînă seara și să-mi văd de problemele mele trebuie, din cînd în cînd, să fac alte activități, care nu sint specifice meseriei, strict, și să încerc să rezolv problema aceasta. Acum, nu zic că trebuie să vină să-mi rezolve cineva mie problema, nici

asa nu se poate.

— În cazul acesta cred că se pune totuși problema achizițiilor. Muzeele ar trebui să fie interesate.

— Din moment ce Muzeele au un fond alocat pentru așa ceva, categoric ne interesează aspectul. Dacă muzeele n-ar avea nici un leu pentru achiziții nu ne-am mai gîndi la muzeu în mod expres, ne-am gîndi la un achizițor de artă, dar din păcate acela nu este la ora aceasta. Sigur, trăgem o speranță, te gîndești că poate vine la tine în atelier și ia ceva lucrări.

— Deci considerați că Inspectoratul pentru Cultură și Muzeul trebuie să vă aibă în atenție?

— Să aibă niște principii, niște principii sănătoase, de orientare pentru ca să completeze această pinacotecă, care nu este pinacoteca lui X sau Y, ei este pinacoteca unui organism de stat, care este un depozitar al valorilor care apar. Datoria lor este ca printr-o comisie foarte bine pusă la punct, competentă, să facă o cit se poate de riguroasă selecție și în măsura în care ei au o anumită sumă, să caute să o cheltuiască cum trebuie. Trebuie acordată, totuși, atenție și spre viitorii artiști, spre artiștii în formare pentru că și ei trebuie sprijiniți. Fiecare generație are valorile ei care vin din urmă cu experiența proprie, care caută să schimbe ceva.

— Totuși care sint posibilitățile de ieșire din această situație?

— La nivelul Iașului, de exemplu, în probleme de sculptură eu am fost unul din cei care nu m-am împăcat cu această stare de inerție. Eu am fost participant la toate taberele de sculptură din țară. În 1936, printr-o fericită colaborare cu fostul primar al comunei Scinteia, am inițiat tabăra de sculptură de la Scinteia, tabăra care deja își făcuse un nume în țară. Atunci nu puteam să invităm artiști din afară. S-a întîmplat ce s-a întîmplat la Scinteia, după Revoluție, că acea cabană, care servea drept cazare pentru artiști, a fost lăsată în părăsire de conducerea primăriei, nou instalate și s-a distrus, s-a dat foc în final. Eram foarte conștient că pentru Iași a contat foarte mult această tabără de sculptură, unde au venit artiști de marcă din țară și sint lucrări la valoarea de atunci a banului, evaluate la o sumă de 3-4 milioane aproape, de comisia de specialități. Între timp am reluat lucrările și împreună cu fostul primar și cu un prieten de-al nostru, ing. Toader Berlea, am constituit o societate cu titlatura: „Fondul”, pentru că ne interesează foarte mult, ca și atunci, relația opere de artă cu mediul. Ne chinăm, practic, să punem pe picioare din nou fenomenul, activ și însoțit de faptul că putem aduce în sfîrșit artiști, și din alte țări, care să ne arate și experiența lor de acolo și care sigur ar face notă bună și pentru Iași.

— Credeți că veți reuși?

— Acuma sintem trei înșiccare încercăm pe umerii noștri să săltăm această problemă și s-o mișcăm înainte. Este fantastic de greu, materia în sine costă foarte mult, iar dacă inviți niște artiști să lucreze o lună, două, trebuie mîncare, trebuie cazare, unelte de lucru etc. Problema-i de unde scoatem banii, sponsori nu avem, poate mai tîrziu să apară ceva sponsori. Deocamdată încercăm niște activități, coborîm stacheta pretențiilor noastre, cu activități de alt gen ca să putem să ne ridicăm puțin, să stringem niște bani pentru a demara această acțiune și întîmpinăm piedici de genul celor pe care le întîmpină toți care vor să facă o activitate practică, la ora actuală, o privatizare. Am avut un contract de închiriere a Turnulețului Vechi de la Palatul Culturii. Cu conducerea am încheiat un act juridic prin care noi voiam să facem sediul de prezentare, în jurul Turnulețului voiam să facem niște expoziții, în aer liber, care ar fi avut un impact, pentru trecător, extraordinar. Ne-au cerut o chirie cam pipărată, am acceptat-o și ne-am gîndit acum cum să susținem această activitate. Ne-am gîndit să deschidem în jurul Turnulețului o mică cafenea, atît, fără alte amestecături, care pentru tineretul care se plîmbă în zonă să fi fost foarte bine venită. S-a întîmplat ceva ciudat, în momentul cînd noi am mai înainte cu propunerea și cu ideile noastre, conducerea administrativă a Palatului și-a revendicat

din nou Turnulețul, fără să motiveze aceasta. Am fost nevoiți să renunțăm la sediul nostru, la o perspectivă frumoasă pentru artă, mai ales că în sălița de sus ne gîndeam la o mică galerie. Nu ne gîndeam că tocmai cei de la Palat, oameni de cultură, să aibă o asemenea atitudine.

Oricum, la obiectiv nu vrem să renunțăm, ne batem zilnic capul cu problema materială, să scoatem niște bani, pe care să-i folosim în acest nobil scop.



Dan COVĂTARU: „Zbor”

Claudiu PARADAIS, director și Adriana IONIUC, director adjuncți la Complexul Muzeal Iași

A fost o neînțelegere la mijloc

— Domnule Claudiu Paradais, sinteți instalat director în Complexul muzeal de la Palatul Culturii în luna ianuarie după Revoluție. As vrea să vă întreb care sint relațiile dumneavoastră cu Inspectoratul pentru Cultură, cu U.A.P.-ul?

Claudiu Paradais: — Relațiile noastre cu Inspectoratul — și as vrea foarte mult să apară sugliniat — sint excelente. Ne înțelegem foarte bine. Din păcate nici dumnealor nu sint foarte bogăți ca să ne poată ajuta în măsura în care ar trebui să fim ajutați. Adică, se dă un buget la Inspectorat și de el trebuie să tragem toți. De cite ori Muzeul are de făcut expoziții, în colaborare cu artiștii plastici se colaborează frumos, un ultim exemplu ar fi „Corneliu Baba și discipolii săi”.

— Care sint ultimele achiziții?

— Aici o să vă relatez un alt paradox: deși în ultimii douăzeci și cinci de ani, n-am mai avut bani de achiziții, cantitativ patrimoniul Muzeului de Artă s-a dublat și chiar mai mult, prin donații. Parcă este o predestinare a acestui Muzeu să se nască din donații și să trăiască mai ales din donații. Asta înseamnă că avem în continuare intelectuali cu mare simțire patriotică care, văzîndu-ne la neaaz, au sărit ca să nu sucombăm.

Știți că Muzeul a luat ființă la 1860, ca urmare a unor donații făcute de Scarlat Vîrnave, Costache Nașlade și Costache Negri, ulterior s-au adăugat și alții. Întîmplarea a făcut că au fost și niște donații de mare valoare de artă universală, care și mențin paternitatea pînă în zilele noastre, cu oarecare discuții. Pînă acum vreo douăzeci și cinci de ani întregul patrimoniu al Muzeului de Artă se cifra cam la 2500—3000 de lucrări, iar în momentul de față la aproape 10.000 de lucrări.

Adriana Ioniuc — Ar trebui să menționăm donația extraordinară de mare a artistului plastic Dan Hatmanu, de o generozitate ieșită din comun și nu numai la noi, ci și la Muzeul de Literatură, unde a donat portretele artiștilor ieșeni.

C.P.: — Ar mai fi de menționat o donație de asemenea foarte importantă făcută de urmașii pictorului Victor Mihăilescu Craiu, care se ridică, la un loc cu grafica și cu acuarela lui, la o mie de tablouri.

— A propos de achiziții, a apărut și un mic articol în „24: Ore”, care-i temeiul lui?

C.P.: — Este o neînțelegere și o gafă care s-a făcut de către colegii noștri de la Muzeul de Artă. Adică, cu prilejul expoziției „Baba și discipolii săi” noi am fi dorit să facem niște achiziții Baba de la doamna Nițescu, care este prima soție a lui Baba, și ajunsesem la o înțelegere cu Inspectoratul de Cultură, mai exact cu d-na profesor universitar Maria Carpov, care a spus: „Domnule, vom face tot posibilul să achiziționăm cele șapte lucrări, pe care le-am selecționat noi să le cumpărăm”. Ceva mai mult, d-na Carpov a venit personal la Muzeu, adresîndu-se d-nei Ioniuc, i-au plăcut grozav de mult lucrările și a spus: „Pentru Baba voi face tot posibilul să vă procur fonduri”. În urma discuțiilor pe care le-am avut cu dl. Floricel Marinescu, director al direcției noastre, cu dl. Boroianu, ministru adjuncți al Culturii..., dar între timp, d-na Nițescu și-a retras oferta, iar documentația care se făcuse pentru dl. Hatmanu, dl. Podoleanu, dl. Ionescu, dl. Sălișteanu, în loc să ia drumul spre București, a luat drumul spre Inspectorat. Acolo fiind inspector, consilier de resort, tot un pictor, a sesizat imediat că nu figurează în documentație.

Totuși, un lucru trebuie să fie clar pentru toată lumea, dincolo de conjunctură, dincolo de micile răutăți, artiștii prin excelență sint oameni subiectivi, dincolo de toate lucrurile astea n-o să mă convingă nimeni că Hatmanu, că Podoleanu nu sint vîrfuri ale picturii, nu ieșene, ci românești. Acesta-i un lucru incontestabil și nu înseamnă că dacă fac parte din Comisie, nu li se pot achiziționa lucrări. S-a practicat sistemul în totdeauna, sistemul prevede ca, în momentul cînd se discută lucrările artistului care face parte din Comisie, acesta să părăsească sala.

Și nu putem cumpăra, o singură dată lucrări de la toată lumea, există o politică de achiziții, o strategie.

I.A. — Aș vrea să menționez și eu ceva din domeniul donațiilor: am primit o donație de la București, de la familia avocatului Vasilescu, o donație deosebit de importantă, cu cincisprezece lucrări: patru lucrări de Grigorescu, două lucrări de Ciucurencu, două lucrări de Luchian, Andreescu, care este un mare cîștig pentru Muzeul nostru.

Vrem să anunțăm că după Revoluție, din 1991, organizăm, la sfîrșitul fiecărui an și începutul anului următor, expoziții cu donații și achiziții din anul care a trecut și o să vă invităm la vernisajul acestei expoziții.

— Ce vă propunți dumneavoastră să realizați pentru a asigura personalitatea Complexului Muzeal, nu numai în Iași, ci și în țară?

C.P. — Muzeul de artă din Iași la data înființării s-a numit Muzeul Național al Moldovei, cinci ani mai tîrziu, prin decretul lui Cuza, a fost numit Pinacoteca Națională din Iași, și așa a trăit acest Muzeu pînă la al doilea război mondial. Acum citeva luni chiar d-na Ioniuc a mers la București, cu un memoriu făcut de mine prin care insist la Ministerul Culturii să ne admită revenirea la vechea denumire, de Pinacoteca Națională.

I.A.: — Sintem unici în România prin acest Muzeu Politehnic de înregistrare și redare a sunetului și al doilea în Europa. Dar cred că prin toate acțiunile, pe care le organizăm noi, sintem, mare parte, autentici, pentru că, în general, tot ce organizăm este cu patrimoniul pe care îl deținem noi, în Muzeul nostru. Aș vrea să vă spun că avem un patrimoniu foarte bogat la Muzeul Etnografie, cunoscut în întreaga Europă. Muzeul Etnografie de la Iași, nu de la București, încă o realizare pe care o dorim noi este Muzeul Satului de la Iași, un Muzeu al Moldovei întregite; ni s-a promis teren la Bucium, a mai fost un proiect la Repedea. De asemenea ne-am propus să realizăm casa Pașady și care este într-o situație destul de proastă. E vorba să ia naștere fundația Boușca.

— Legat de folosirea terenului, ce vă propunți să faceți pe esplanada din fața Palatului Culturii?

— Ne-am propus să realizăm ceva, dar și pentru aceasta ne trebuie fonduri foarte multe. Turnulețul ne-a fost atribuit nouă, pentru că nu era în proprietatea noastră și noi vom încerca să realizăm aici o cafenea, dacă nu în Palat, așa cum există în toate muzeele mari din lume, bineînțeles, cu o amenajare specifică. Din cite știm, în planul de sistematizare a orașului este prevăzută o construcție aici, care poate fi o greșeală. De fapt, greșeala mare a fost distrugerea parcului, care era și o bună protecție pentru Palat, deși ar reprezenta și un loc plăcut pentru agrement. Sperăm, noi am făcut deja demersuri pe această linie, ca să se reconstruiască parcul, prin care s-ar consolida întreg versantul, s-ar micșora pinza freatică, care în prezent s-a ridicat foarte mult.

Pagini realizate de Cassian Maria SPIRIDON

DAVID PRODAN - 90 Destinul unei cărți - apoteoza unui savant:

SUPPLEX LIBELLUS VALACHORUM

Un studiu de adâncime al personalității creatoare a profesorului David Prodan ne convinge, lesne, că preocupările sale intelectuale, strâns înrudite, nu au nimic impus din afară, de interese străine de ordinea firească a existenței sale de om și istoric. Din datele fundamentale ale unei psihologii se încheagă un stil de viață, iar scrisul unui om se plămăiește din propria-i substanță. La istoricul David Prodan corelația între operă și ființa sa intimă este una de mare profunzime, pentru că cercetarea istoriei naționale a devenit o ocupație de căpetenie, o formă de viață. În această identificare contopită dintre om și scrisul său istoric, opera s-a materializat drept o caracteristică expresivă a individualității sale creatoare, o autentică semnificație caracteriologică. O operă unitară ca una care, cum am spus, nu e rezultatul unor incidente exterioare, ci al unei realități lăuntrice. Este greu, pentru aceste motive, de întreprins despărțiri și clasificări în cuprinsul acesteia. Ea se cuvine a fi urmărită în devenirea și unitatea ei organică. Și, totuși, în cadrul restrictiv al acestor pagini, ne propunem să facem, în împrejurarea sărbătorească de față, doar d'ntro singură operă fundamentală a istoricului D. Prodan — *Suplex Libellus Valachorum* — obiectul intervenției noastre, convinsi fiind că această istorie a genezei națiunii române este, în lăuntrul concepției sale istorice, un prim centru de convergență, integrându-se perfect în universul mental al autorului și exprimându-l în datele sale sufletești esențiale.

Strinsul raport de interdependență existent între social și național în viața istorică a românilor din Transilvania ocupă un statut privilegiat în opțiunile istoricului Prodan. În viziunea lui, istoria țărănimii, a iobăgării române, mișcarea țărănească și apogeul acesteia — Răscoala lui Horea — cărora le-a închinat opere fundamentale, — ca și mișcarea națională — cu momentul ei de vîrf, concretizat în secolul al XVIII-lea prin *Supplex* — sint părțile componente, întregitoare, ale unui singur fenomen istoric general, național. Istoricul își concentrează cercetarea asupra spațiului din interiorul arcului carpatic; viziunea sa este, însă, una totală, integratoare, acoperind națiunea română în întregul ei. Urmărită în cauzele, desfășurarea, implicațiile și consecințele sale pe întreg spațiul românesc, în sincronia și diacronia ei, așadar, cu deschideri largi spre perspectiva europeană, istoria nașterii națiunii române, investigată în reacția ei de jos, socială și în planul de sus, cel intelectual, politic, se concretizează în realizări de rezonanță internațională a istoriografiei românești: *Supplex, Libellus Valachorum, Iobăgia și Răscoala lui Horea*. Toate sînt rezultatul convingerii unui istoric care, știind că istoria poporului său nu trebuie numai iubită, numai explicată, ci și înțeleasă, a considerat, totdeauna, studiul ei ca un act de cunoaștere, la temelia căruia a așezat rigoare intelectuală și metodă. Aceasta înseamnă erudiție și viziune personală, documentare și creație, fapte și stil, toate așezate sub un sever regim al responsabilității etice, fără de care munca de cercetare a

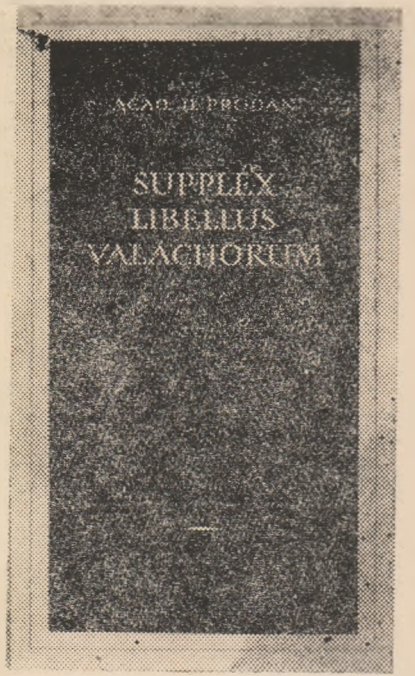
istoriei naționale nu are nici o justificare.

Supplex Libellus Valachorum este documentul scris în care sînt supuse împărțirilor, spre examinare, cererile formulate de români. Alcătuit în epoca restituțiilor, el se înscrie în mișcarea generală dezlănțuită după moartea lui Iosif II și prăbușirea operei sale. În timp ce, pentru cele trei națiuni privilegiate ale Transilvaniei, restituția însemna revenirea la vechea stare de lucruri, reconfirmarea vechilor privilegii, pentru români ea trebuia să reprezinte repunerea în totalitate drepturilor de care națiunea română fusese lipsită prin abuz. Națiunile privilegiate priveau spre trecut, națiunea română se orienta spre viitor, spre libertatea națională.

Înfățișînd documentul, explicîndu-i conținutul și urmărindu-i destinul, autorul îi desprinde importanța și implicațiile, raportîndu-l, mereu, la realitățile transilvane, la evoluția acestora, și înscriind-l în atmosferă și în spiritul european în care se încadrează și pe care le exprimă. Textul este definit drept o expresie (cea mai înaltă expresie) a unei miș-

Subiectul este pasionant, atît pentru specialistul consacrat, cit și pentru omul de cultură. Modalitatea în care este abordat, sobrietatea cu care sînt înfățișate faptele, lapidaritatea și concizia expresiilor, relieful stilului, sugestivitatea imaginilor ș.a. entuziasmează. Cititorul care parcurge paginile cărții, cu emoție, cu răsufarea tăiată, este tentat, uneori, să aplaude. Construcția în întregul ei, materialul utilizat pentru a o înălța și a pune în valoare, arhitectura ansamblului oferă imaginea perfecțiunii. Ceea ce, să admitem, pentru o lucrare de istorie este totul.

Cele trei ediții ale cărții marchează, totodată, trei etape distincte în viața istorică a României de după cel de al doilea război mondial, pe care, într-un oarecare sens, le și reprezintă. Prima ediție a apărut în 1948, după ce ocupația sovietică asupra României se consolidase, iar regimul comunist, totalitar, fusese definitiv instaurat, pentru a desăvîrși opera demolatoare a vechilor structuri. Abandonată, România gravita într-o sferă de interes care amenințau grav valorile și existența națională. În acest moment istoric, apariția *Supplexului*, care pune în discuție nașterea și dezvoltarea națiunii române, proiectate în ambianța ideilor europene, a luptei sale pentru libertate, a însemnat un strigăt de alarmă, un gest mobilizator, care nu putea să rămână neobservat, să treacă fără ecou și



țională a replicii românești, opune denigratorilor argumente științifice irefutabile și, investită cu încărcătura politică necesară, conferea istoriografiei funcția civică, națională, care a distins-o, totdeauna. Fără să se înscrie direct pe terenul acestei polemici, noua ediție a *Supplexului* ca și Răscoala lui Horea au reprezentat, atunci, expresia cea mai înaltă a spiritului civic militant al istoriografiei românești. La 200 ani de la apariția actului politic, magistrala lucrare consacrată *Supplexului* conferea luptei naționale a românilor dimensiunile ei reale și pune în valoare sensurile ei contemporane. Prin ea, *Supplexul* și mișcarea națională o românilor erau aduse în contemporaneitate. Se restabilește, astfel, un necesar act de continuitate istorică și de ținută morală.

Opera de riguroasă analiză a profesorului D. Prodan nu este, așadar, o simplă restituție istoriografică. Prin importanță și valoare, ea se situează, practic, în prelungirea mișcării *Supplexului*, fiind reflexul contemporan al acestuia. Este o sinteză ce acoperă problematica mișcării naționale vreme de un secol, dezvoltîndu-i-se semnificațiile, mereu actuale. Este o carte de istorie, dar, totodată, și un act politic manifest care reliefează, nu o simplă poziție într-o dispută, ci o expresie unei drepti și nepărtinitoare judecări în problemele mereu deschise ale Transilvaniei și ale istoriei românești. Ea reprezintă răspunsul unui savant-cetățean, rostic o de desăvîrșită competență, cu probitate și responsabilitate. Cartea dezvoltă rosturile și temeiurile naționale ale istoriei, dar, totodată și învățămintele pe care oamenii zilelor noastre le pot reține din cunoașterea ei. Maestrul posedă un „sigiliu unic”, inconfundabil, prin accentul lui de demnitate și gravitate, care conferă istoriografiei noastre un ales prestigiu, făcînd-o să se miște în spațiul temeiniciei și al adevărului. Prin maniera în care înfățișează istoria — „ca viață” —, prin metodologie, simțul onestității, și prin mesaj, savantul a conferit „meseriei de istoric” cea mai nobilă întruchipare. La aniversarea pe care o cinstim aducem omului și scrisului său omagiul cald al respectului și recunoștinței noastre.

Gh. PLATON

fondul principal al culturii române

cări îndelungate, la capătul căreia se situează națiunea română, cu particularitățile și cu destinul său. Coborîndu-se la geneză: reliefindu-i implicațiile și impactul precum și posteritatea, autorul urmărește, în linii viguroase, întreaga istorie a națiunii, a nașterii ei, fixîndu-i personalitatea, definîndu-i mentalitatea și spiritul din care s-a născut conștiința ce i-a sudat trupul răzlețit. Din analiza unui document — important, firește — s-a ajuns la o istorie a genezei și afirmării națiunii. Explicînd rădăcinile adînci ale națiunii, temeiurile pe care s-a clădit conștiința națională, cartea reprezintă, totodată, răspunsul — amănunțit — la problemele fundamentale ale Transilvaniei. Un răspuns rostic cu sobrietate, cu o neclintită fermitate, sprijinit, nu pe rostiri generale sau pe adjective, ci pe o analiză istorică de excepție.

„Important moment într-o organică și istorică luptă politică”. *Supplexul* concentrează principiile sociale, politice, și etice care s-au născut în secolul al XVIII-lea, rămînd un îndreptar politic la care se face, mereu, apel în secolul al XIX-lea. *Memorandul* este moștenitorul său în linie dreaptă. *Supplexul* și mișcarea îndelungată pe care a provocat-o nu rămîn un fenomen singuratec, un indicator al unei evoluții locale. Ni se comunică și măsura în care această evoluție a fost antrenată în marile valuri de înnoire sau în prefacerile lumii europene.

fără urmări.

Cea de a doua ediție, apărută în 1967, în condițiile „deschiderii” efemere de care a beneficiat și istoriografia, este mai larg dimensionată, mai substanțial argumentată, mai solid încadrată în realitățile europene, lărgindu-se mult cercul informației. O astfel de carte, sprijinită pe o atît de vastă documentare, scrisă într-un asemenea orizont, care lua în discuție temeiurile istorice ale națiunii, explicîndu-le, o carte ce vedea lumina tiparului într-o perioadă cînd viața națională și gîndirea erau atît de grav amenințate, nu putea să nu aibă un mare impact, nu numai în domeniul istoriografiei, ci și asupra vieții intelectuale și a psihologiei românești în general. Cartea a dat naștere unui adevărat curent. Lucrări de mare valoare, publicate în țară sau peste hotare, au reluat și adîncit studiul mișcării politice care evidențiază existența națiunii române și afirmarea spiritului național. Forța și extinderea impactului istoriografic și politic se cer a fi cercetate și reliefeate.

Cea de a treia ediție a văzut lumina tiparului în 1984, după ce, succesiv, în 1979 și, apoi, în 1984, apăruse, în două ediții, monumentala *Răscoală a lui Horea*. Autorul nu înfățișa, acum, numai o cercetare completă, o strălucită cercetare a unei teme de mare actualitate științifică. În condițiile în care polemica în jurul problemelor transilvane fusese reluată de adversarii unității românești, o ediție a *Supplexului* înscriindu-se pe linia tradi-

Înnoire și anacronism

(urmare din pag. 2)

— că idolatrizarea lui Ceaușescu a început la Iași iar orașul nostru a jucat rolul de motor în lansarea și amplificarea acestui nou cult al personalității ce avea să inguncheze în curînd țara întreagă.

O altă contribuție „de vîrf” a Iașului pe linia ceaușismului s-a datorat unui prozator care, avînd în funcția de activist de partid, a fabricat următoarea lozincă în versuri: „Ceaușescu — eroism. România — comunism”. Iar punerea ei în scenă a fost diabolică. I-a dat-o unui vechi — și celebru — ilegalist s-o spună cu ocazia unei manifestări de tîmniere a dictatorului, în sala Teatrului Național, cînd megafoanele au prelungit-o în stradă, s-o audă tot orașul, de unde a preluat-o televiziunea și a dus-o pe micul ecran, s-o afle toată țara și s-o învețe pe de rost tot poporul. Și într-adevăr a ajuns un „bun” al întregului popor, căci în curînd a fost pusă pe note de un compozitor bucureștean și a devenit un fel de „cîntare” obligatorie în Festivalul „Cîntarea României”.

Dar și în privința tovarășei, care trebuia făcută pe măsura tovarășului, Iașul nu s-a lăsat mai prejos. Căci de unde a început drumul ei spre știință — cu oameni „de bine” dispuși să „îneununeze” o analfabetă cu titlul de doctor în chimie, iar alții gata să-i înalte osanale poetice prin care s-o impună în conștiința mulțimii ca savant de largă recunoaștere internațională? Nu la Iași s-a întimplat acest lucru? Nu cu oameni din Iași?

Iar dacă așa au stat lucrurile înainte de decembrie '89, oare cum ar fi putut să se schimbe situația, repede și în mod radical, după? Un oraș ai cărui intelectuali făcuseră atît de mult pentru Ceaușescu, „idolul” lor într-ale comunismului, nu putea să nu caute ceva nou ca obiect de „adorare politică”, iar o asemenea adorație nu putea fi decît tot pentru cineva care să reprezinte comunismul, fie și într-o altă formă, adoptată la noile împrejurări, neocomunismul.

Așa se explică „legăturile sentimentale” — reciproc valabile — dintre Iașul nostru drag și noul lider Ion Iliescu. Sînt legături „sentimentale” într-adevăr, căci ele sînt de nevoie unora — mulți, foarte mulți la număr în acest oraș, în toate structurile lui și la toate nivelurile, de la academicieni la portari și de la artiști și scriitori la gospodine — de a idolatriza un comunist nou la fel cum făcuseră cu comunistul cel vechi, o nevoie sufletească față de un model anume, model imprimat ca o „ștampilă pe creier” de propaganda unui trecut din ale cărui efecte nu reușim încă să ne desprindem.

Nu întimplător, deci, în 1990, la Iași — cu prilejul vizitei noului conducător provizoriu, ce aspira la funcția de președinte, pe care avea s-o și obțină de altfel — au răsănit din nou lozinci „omagiale”: „Iliescu apare, / Soarele răsare!”. Era o zi înnoirată, care la un moment dat s-a însemnat — fapt înțeles ca un „suprem omagiu” pe care Natura însăși îl aducea lui Ion Iliescu. Sînt versuri pe care le-a rostic cineva ce avea să ajungă senator, apoi șeful f.s.n.-ului ieșean și vicepreședinte al centrului f.s.n.-ist. Dar asta nu-i totul. Ultima „ispravă” a acestui tovarăș — prin care Iașul se dovedește din nou a fi motorul unei anumite ideologii, cu rol de pionierat pe plan național — depășește însă toate așteptările: lansarea unei mișcări la centru prin care se adresează d-lui Iliescu rugămintea fierbinte de a accepta să fie ales din nou președinte. În vreme ce în Front se fac serioase încercări de înnoire, iată că cineva dorește restaurația și ia o inițiativă în acest sens. Inițiativă care pornește din nou de la Iași. E explicabil.

Dar ce zice f.s.n.-ul ieșean?

Ce zice Iașul însuși, în întregul său?

În Rusia nu s-a găsit nimeni să-l invite pe Gorbaciov să candideze la președinție — nici măcar la vreo funcție oarecare. S-a considerat că epoca sa e încheiată. Un nou principiu a devenit necesar chiar și în neocomunism! La vremuri noi — oameni noi.

Iată însă că în România Ion Iliescu este rugat să ne fericească pe toți cu încă 4 ani de președinție, că noi n-avem nevoie de înnoire nici măcar cît rușii. Se încearcă păstrarea unui principiu al vechilor comuniști: La vremuri noi — tot noi!

Întrebare: va urma oare România această anacronică inițiativă

Mie nu-mi plac disidenții

(urmare din pag. 3)

gătită să trăiască în mod capitalist, deci nu se putea desființa Uniunea aceea a scriitorilor care ajută o groază de pensionari, o groază de scriitori, mulți paraziți. Uniunea nu putea să fie desființată, atîta timp cît noi nici nu știam ce-i aia democrație, noi nu știam să luptăm pentru bani, noi nu știam nimic. Am vrut așa, peste noapte, să devenim o țară cu administrație capitalistă, cu economie capitalistă, cu totul capitalist.

Deci, Uniunea Scriitorilor trebuie să existe atîta timp cît sistemul de protecție socială nu poate fi capitalist. La noi în țară sistemul de protecție socială este dezastruos. Oamenii mîncă de pe stradă, adică noi nu putem să trăim în momentul actual decît foarte, foarte greu. Cum am putea să ne descurcăm fără tot felul de organizații, reminiscențe din comunism, din epoca ceaușismului? Nu putem. Trebuie să ne pregătim, să mai treacă ceva.

Personajele caragialeene — oameni de azi!

(„O scrisoare pierdută” la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț)

Am alergat cu setea nepotolită dintotdeauna, spre o nouă întâlnire cu „Scrisoarea pierdută”, chemată, acum, de trupa Teatrului Tineretului din Piatra Neamț, stimulată în bună măsură și de faima acesteia — unanim recunoscută, chiar dacă ușor alterată în ultimii ani. Și ceea ce am văzut a meritat efortul. Rezizorul Nicolae Scarlat — întotdeauna înedit și surprinzător în propuneri — aduce textul caragialean în zilele noastre, fiind primul, după cite știm, care datează astfel nemaipomenitele întimplări electorale eternizate de Caragiale. Și o face respectând textul (intervențiile asupra acestuia fiind infime și nesupărătoare), doar prin două elemente strict formale: vestimentația și decorul. Chiar dacă avem rezerve asupra felului cum Ileana Huber a îmbrăcat unele personaje (Zoe, Tipătescu, Cetățeanul turmentat), acceptăm ideea ca validă în susținerea intenției regizorale. Cel de al doilea element — decorul, realizat de arh. Dan Jitianu, are o pondere mai mare în acest sens, fiind o inspirată metaforă a stratificării puterii și a cultivării ideii de lider politic unic și autoritar: fotoliul de president al lui Trahanache e urcat în vârful piramidei pe care o sugerează tribuna, el dominând viermuiala electorală și controlând cu siguranță dorința de ascensiune a celorlalți (Farfuridi, Cațavencu), spre treptele importante ale piramidei politice. Acesta rămâne decor unic pentru toate cele patru acte, renunțându-se deci la salonul din casa lui Tipătescu, prevăzută de text pentru primele două acte, și la grădina din fața casei lui Trahanache (actul IV). Inadvertențele care apar între unele replici sau situații și locul acțiunii (Cațavencu: „Am venit în casa prefectului, nu vreau însă să dau ochii cu el...”) sînt pasabile, se pierd în tumultul general, sînt acoperite de ritmul amețitor în care se derulează acțiunea — mereu biciuită regizoral. Ceea ce nu ne-a plăcut în legătură cu decorul, e ideea montării lui în timpul desfășurării acțiunii. Spectacolul debutează — și ține așa

pină la depășirea măsurii — cu înălțarea tribunei electorale de către țimplarii care bat cuie, taie cu fierăstrăul, fixează scări etc., în timp ce Tipătescu și Pristanda, apoi Trahanache și Zoe își rostesc replicile. Sigur că acestea sînt adesea acoperite sau nu-și pot evidenția sensul exact, loviturile de ciocan strivindu-le cu nemilă. O asemenea agresiune asupra cuvintului caragialean e cel puțin ireverențioasă, cu atît mai mult cu cît acțiunea stolerică nu naște vreun sens care să nuanțeze ideile textului; ea transcrie doar o realitate pe care generația noastră a receptat-o de multe ori cu iritare: ridicarea tribunelor, în piețele publice, pentru festivitățile comuniste. Resuscitarea unei asemenea iritări — cu evidență dorită de regizor — e, fără îndoială, de reținut în efortul de aducere „la zi” a „Scrisorii...”, dar rămînem la părerea că durată acțiunii e exagerată. Rezerve avem — la capitolul scenografie — și asupra panourilor cu listele electorale, care sînt de-a dreptul inestetice, apoi asupra stelilor, secerilor și ciocanelor care cad năvalnic de sus peste învîlmășeala din adunarea electorală, precum și asupra covorului roșu așternut înaintea venirii candidatului Agamiță, procedee devalorizate prin insistență folosire în alte spectacole, chiar sub dictatura ceaușistă, cînd o asemenea îndrăzneală căpăta anume conotații dizidente. Acum însă riscă să rămîna gesturi oarecare. E drept însă că și aici ar putea fi vorba de resuscitarea iritării mai sus pomenite.

Am insistat asupra acestor elemente ale montării pentru că ele constituie, în fapt, noutatea spectacolului și esența efortului de actualizare a textului. Întrebarea pe care ne-o punem însă imediat este dacă era necesar o asemenea efort, dacă nu cumva ar fi fost mult mai eficace o reprezentare datată conform textului, păstrîndu-i parfumul de epocă, mizînd pe o sensibilizare și pe o reacție a spectatorului de azi prin sugerarea similitudinilor cu prezentul nostru. Socotim că da. Dar, în același timp, sîntem ne-

voiți să recunoaștem că demersul regizoral e valid, e credibil, e acceptabil, cu atît mai mult cu cît el e susținut unitar și convingător pe toată suprafața și durată reprezentăției. Criticul Valentin Silvestru sesiza — cu îndreptățire — și un alt element de noutate în concepția de fond a spectacolului: o anume luciditate și seriozitate cu care eroii aflați în dispută politică își susțin convicțiile. Față de abulia proprie personajelor caragialeene, această propunere a lui Nicolae Scarlat ar putea fi reținută ca o contribuție la exegeza scenică (și teoretică) a textului, dar mai ales ranforsează ideea de actualizare.

Deși foarte restrînsă, trupa pietreană a găsit în ea însăși resurse pentru acoperirea onorabilă a majorității partiturilor actoricești, astfel că impresia de ansamblu pe care o lasă este pozitivă. Liviu Timuș e un Tipătescu impunător, dinamic, versat, stăpîn pe situația politică a județului, dar bovinizîndu-se urgent în relațiile cu nevricioasa Zoe, care îl domină (propunere în bună măsură inedită!); Corneli Nicoară îl rupe pe Cațavencu de interpretările tradiționale (în sensul lucidității mai sus amintite), portretizînd cu siguranță un politician abuziv și panglicar, abil și, în cele din urmă, poltron; mijloacele actorului sînt concentrate: o gestică strînsă, supravegheată, o voce nuanțată în conformitate cu situațiile, fără a afecta cu exagerare discursul, dar subliniindu-i abil sensurile. Celălalt orator, Farfuridi, se dezlanțuie mai larg, în interpretarea lui Romeo Tudor, care îi evidențiază în sens caricatural subintellectualitatea, demagogia avocătească și nepricerea politică. Actorul reușește să schițeze un tip viabil, consonant universului politic și uman în care se mișcă. Foarte plastică e și interpretarea pe care Corneliu-Dan Borgia i-o asigură lui Trahanache; personajul e spumos, e „dulce” în marea lui naivitate și credulitate. Actorul a renunțat la ideea că naivitatea lui ar fi trucată, că, adică, el ar cunoaște relația dintre Zoe și Tipătescu, dar că ar accepta-o din varii motive. Nu, acest Trahanache e sincer credul și suportă cu candoare consecințele. Un personaj care ne-a ciștigat adeviziunea prin felul cum e conceput în substanța lui e Zoe. Departe de a fi „coana Joița” (și nu mai spunem ce ar însemna aceasta), ea debutează ca o

cochetă vulgară, frecventatoare de baruri (îmbrăcată însă surprinzător de inestetic!), pentru ca, treptat, să-și dezvăluie agresivitatea feminină, isteriile și chiar violența (il lovește prompt pe Fănică, dar și încasează, fără să crîncească, palmele lui — relații moderne, de!, între doi amănți), își speculează grațiile, mușcă, urlă, se lamentează, dar îi stăpînește și-i manevrează pe bărbați (Tipătescu, Trahanache, Cațavencu, Pristanda) după bunul ei plac. Oana Albu-Birău o poartă în scenă cu suficient aplomb actoricesc, chiar dacă, uneori, mijloacele ei sînt comune, neperformante și chiar dacă vocea îi este neplăcut alterată de tutun și cafele. O foarte bună interpretare îi asigură lui Pristanda actorul — întotdeauna inspirat și sigur — Ion Muscă. Nu-i deloc mărunt faptul că el are poate cea mai clară rostire, fără reproș nuanțată, și o corelațiune scenică impecabilă. Îmbrăcat în uniforma actuală a colonelului de poliție, Ghiță Pristanda are atît datele unui slujitor obedient și umil, cît și — hai să-i zicem așa! — prestanța reclamată de grad. La celălalt pol — cel puțin din unghiul clarității rostirii replicii — se situează Const. Ghencuș, un Agamiță Dandanache total decrepit, rigid în mișcări ca o jucărie de lemn; deși propunerea actorului nu-i lipsită de interes — personajul avînd o savoare comică incontestabilă și o coloratură satirică de mare efect —, ea lasă o impresie de chin exagerat în elaborare, la care se adaugă neplăcut și fonfăiala replicilor din care uneori nu se înțeleg cuvintele și sensurile. Un Cetățean turmentat agreeabil la suprafață întrușipează Tudor Tăbăcaru; el obține efecte (bine primite de public) prin procedee exterioare — de gestică, de mișcare, de rostire —, dar personajul rămîne fără suculență, ceea ce îl scoate, practic, din miezul comediei și-i reduce contribuția la antamarea conflictului. Numai parțial izbutește Radu Olăreanu în schițarea profilului lui Brânzovenescu; actorul mizează prea mult pe gestică și mișcare, nuanțează ostentativ replicile, se arată prea insistenț publicului.

Jucat într-o perioadă eminamente electorală, spectacolul pietrean „prinde”, găsind publicul pregătit ai decela și recepta mesajul expres pe care îl emană.

Ștefan OPREA

Mai întîi a fost indiferența sau, mai bine spus, un fel de amorțală în fața a ceva care era așa pentru că, în acel moment anume, nu putea fi altfel. Apoi mi s-a instalat în suflet un simțămînt de tulburare, de inconfort; apoi de îngrijorare și, în sfîrșit, de revoltă: unde a dispărut muzica românească din concertele simfonice ale Filarmonicii „Moldova”?

Simptomele acestei „maladii” începuseră a se întrezări cu mult timp în urmă cînd, în repetate rînduri, piesa românească (de proporții reduse de cele mai multe ori) păsăta la început de program, era înlocuită ad hoc sub un pretext carecior și n-aș spune că audiența manifestau un regret excesiv). Era într-un fel o reacție firească față de un lucru imposibil care s-a accentuat și mai mult în perioada grea a autofinanțării parțiale. În tot acest timp a existat însă acel compensator „Festival al muzicii românești” (mîndria absolută a muzicienilor ieșeni, începînd cu anul 1973) care, chiar coborît ulterior la dimensiunea (subordonată) de „Săptămîna a...” și decalat la doi ani după ce fusese inițial anual), avea totuși darul de a înconjura periodic o parte din evenimentele

Filarmonica „Moldova”

Afinități pentru... muzica românească

major creația muzicală autohtonă și nu de puține ori ceea ce se putea asculta cu aceste ocazii se dovedea a avea acoperirea în valută forte a autenticei valori artistice grație și unor eforturi interpretative de excepție (care n-au cointinut nici colectivul simfonic ieșean).

În cel doi ani de după decembrie '89, cînd de umbră a fost îndreptat împotriva creației muzicale românești dintr-un alt unghi, dar în egală măsură ucigător, și dacă pe plan național lucrurile au început să se dezmoartească treptat, Iașul se menține încă într-o rușinoasă arier-gară.

As fi nedreaptă și, mai mult, inexactă dacă n-aș aminti totuși câteva lucrări executate în acest răstimp: Suita a II-a pentru orchestră în Do major de George Enescu (dirijor Corneliu Dumbrăveanu — Olanda), Simfonia a II-a în La major și Rapsodia a II-a în Re major de ace-

lași compozitor (sub bagheta lui Gh. Costin), piesa simfonică „În memoriam” de Alexandru Pașcanu (Aurel Niculescu), fragmente din suita „Întoarcere din adîncuri” de Mihail Jora (Gh. Costin), „Glasurile Putnei” de Viorel Munteanu (Mircea Cristescu) și... cam atît. Mi se pare nepermis de puțin după cum întristător mi s-a părut faptul că în anul „Festivalului și concursului internațional George Enescu” stagiunea ieșeană să înceapă cu poemul simfonic „Moarte și transfigurare” de Richard Strauss, chiar dacă este o pagină superbă și chiar dacă Emanuel Elenescu a dirijat-o cu mină de maestru.

Dacă facem o reîntoarcere în timp pe un interval de circa două decenii, nu putem să nu recunoaștem că faima (întru totul meritată, de altfel) pe care și-a dobîndit-o orchestra din Iași s-a datorat în primul rînd interpretărilor de muzică româ-

nească, pe primul loc situîndu-se creația lui George Enescu (și ar fi destul să amintesc realizările discografice cu Simfoniile a II-a și a III-a sub bagheta lui Ion Baciuc, sau faptul că pentru realizarea filmului cu opera „Oedip” s-a folosit tot înregistrarea cu orchestra ieșeană, „o versiune demnă — pe plan muzical — de toată lauda” cum afirmă Pascal Bentoiu în cartea sa „Capodopere enesciene”; practic însă s-a cîntat la Iași întreaga creație orchestrală enesciană, la lucrările pentru orchestră mare adăugîndu-se cele camerale precum Octetul pentru coarde, Dixtuorul pentru instrumente de suflat, fixate, de asemenea pe disc, sau Simfonia de cameră, tot sub bagheta lui Ion Baciuc). Aș spune mai mult: orchestra ieșeană și-a dobîndit personalitatea înconfundabilă datorită muzicii românești; a crescut calitativ datorită muzicii românești; s-a ridicat la standarde internaționale prin intermediul muzicii românești, într-un timp cînd din cauza imposibilității de a se integra în sistemul curent al locației, repertoriul contemporan i-a putut sta la îndemînă arareori.

Dar cite execuții cu adevărat „de referință” s-au putut audia

în sala Filarmonicii „Moldova”, în afara celor enesciene, datorate, în primul rînd (acesta-i adevărul!) lui Ion Baciuc, dintre care aș menționa: Simfonia de Paul Constantinescu (mi-a rămas în minte pentru că a fost îndrăzneț plasată în ultima parte a programului și a obținut un succes fulminant), opera „Amorul doctor” de Pascal Bentoiu în prezentare de concert, Concertul nr. 1 pentru orchestră de coarde de Sigismund Toduță (înregistrarea care s-a realizat reprezentînd cea mai bună versiune interpretativă a acestei lucrări — recunoscută ca atare și de compozitor) ... O cercetare sistematică ar scoate la iveală o suită impresionantă de realizări similare. Nu trebuie să le uităm.

S-a pomenit, în prezentarea „concertului de iarnă” de la finele trecutului an, despre așa zisele „afinități” ale noastre cu muzica vieneză. Foarte bine și frumos: un adevărat artist trebuie să se miște degajat într-un context stilistic cît mai diversificat iar valsul vienez a depășit de mult granițele țîntului în care a luat naștere. Nu trebuie însă uitat că valsul și-l cîntă și vienezii (și, în treacăit fie spus, e greu să-i egalezi pe teren propriu; mai mult, am putut constata din audițiile anuale televizate că, din punctul de vedere al specificului, mari maeștri ai baghetei se pot situa uneori sub nivelul unor mai modeste muzicieni ai locului). Înainte de a ne grăbi să ne descoperim afinități pentru muzica vieneză, sau spaniolă, sau americană, sau rusă, sau franceză, trebuie să ne descoperim (sau să ne redescoperim) afinitățile cu muzica românească, pe care nimeni n-o va cînta dacă n-o vom cînta noi înșine. Este nu numai o datorie profesională, ci și o datorie de inimă. Rolul interpretului este aici definitoriu. În partitură muzica este „frumoasa din pădurea adormită”; are nevoie de sîrutul scoaterii din vîraj. Pașiunea, dăruirea executanților vor antrena, apoi cu siguranță, și adeviziunea ascultătorilor.

Diana SPĂNU

Liliana GHERMAN

Opera Română din Iași

„Elixirul dragostei” — farmecul muzicii

Nu cu mult timp în urmă, afișul Operei Române din Iași s-a îmbogățit cu o nouă premieră, cu un spectacol a cărui popularitate, așa cum se întîmplă de obicei, îl face să devină mai pretențios pentru orice nouă abordare, care, prin natura lucrurilor, poartă în spate povara unor mari tradiții interpretative și regizorale: „Elixirul dragostei” de Gaetano Donizetti, operă de la a cărei premieră absolută — la Teatrul Canobbiana din Milano — se împlinesc 160 de ani. La Iași, acest spectacol nu este propriu-zis o premieră, ci o reluare, după un număr de ani, într-o formulă complet nouă, ceea ce i-a dat aspectul și aerul sărbătoresc al unei premiere așteptate cu nerăbdare. S-a lucrat intens și concentrat pe o perioadă de trei săptămîni, ceea ce poate părea excesiv de puțin pentru pregătirea unui spectacol de operă, în complexitatea sa, dar dacă ne aducem aminte că Donizetti a scris această operă în decursul aceluiași interval de timp, atunci ne gîndim că efortul artiștilor noștri poate fi considerat și ca un omagiu adus compozitorului italian și muzicii sale. De la prima ridicare a cortinei, scena a conferit personalitate spectacolului, delimitînd intimitatea unui cadru cu nuanță de po-

veste, într-o veselie a culorilor dominată de prospețimea verdelui și completată printr-o revărsare de costume de o eleganță rustică. Toată această fantezie scenografică, semnată de Rodica Arghir, a slujit cu mult gust ideea de tinerețe, glumă și iubire, și ne-a făcut să uităm, măcar pentru o seară, meschinăria decorurilor, impusă de lipsa posibilităților financiare. În acest cadru viu și-au dat înțîlnire frumoase voci ale scenei bucureștene și ieșene, care s-au transformat în personaje convingătoare în viziunea regizoarei Anda Tăbăcaru: o viziune fluentă, clară, a cărei dominantă este firescul, și care tocmai din acest motiv reclamă eliminarea unor insistențe nejustificate pe anumite gesturi, a căror îngroșare prin repetarea lor fără măsură, transformă semnificația ușor ironică într-una de natură grotescă. Un personaj care a susținut construcția întregului a fost corul, dar care continuă, din păcate, să sufere de lipsă de omogenitate, cu toate că media de vîrstă îi este favorabilă. Alături de Adriana Mesteș, Mioara Cortez-David și George Solovăstru, invitații de la Opera din București — tenorul Ionel Voineag și baritonul Emil Iurașcu — au susținut cu profesionalism un spectacol în limba italiană, căuțînd fiecare să contribuie la dimensionările unui întreg muzical și scenic a cărui conducere a revenit dirijorului Răzvan Cernat. O ușoară precipitare a tempilor o punem pe seama unei crispări datorată lipsei de experiență a dirijorului în muzica de operă, deficiență care va fi depășită cu timpul, date fiind calitățile tînărului dirijor. Dar cum nu vom putea avea permanent invitați pentru acest spectacol, așteptăm nerăbdători întregirea distribuției ieșene!

Cum se poate muri și învia într-un poem

Se află în librării cartea de poezie **Secolul sfirșește într-o duminică** (Editura „Cartea Românească”, 1991), a echinoxistului Dumitru Chioaru (da, sint un nostalgic, am nostalgia cercurilor literare — juniști, sburătoristi, viețiști, cerchiști, echinoxisti, dialoghiști, lunedìști —, unde se învața nu numai arta de a fi tu însuși, dar și plăcerea și voluptatea conversației). Poezia lui Dumitru Chioaru se află, indiscutabil, în avangarda liricii noastre prin câteva teme ce o particularizează și care, pe de altă parte, pun în cauză o paradigmă a sensibilității, explorând un teritoriu mai puțin cercetat. Rezumând — cu vorbele poetului — acesta s-ar numi **cuvintul trup și trupul cuvint**: „Ziua genezei / cu ziua dinăuntru la fel de luminoasă / la fel de aproape / ca două pagini albe — între ele / hirtia de indigo: noaptea primordială / — dar deodată — / poemul e o copie la indigo / după ziua creației / legea morală deasupra se înalță / pe scara verticală a oaselor și / în loc de piele cerul însteat / cu calea lactee / de-a lungul șirei spinării / tras peste trup — / la fel de luminoasă / la fel de aproape de noaptea primordială / cuvintul trup imprimă și / trupul cuvint (după ziua creației). Este aici, în aparență, un alt fel de narcisism liric, din care se vede că poezia — esența ei — rămâne romantică, dincolo de vremuri, mode și modele poetice. Poemul e, la Dumitru Chioaru, o expresie a trupului; ni se revelă poeticitatea maximă a unui „lucru” despre care cei vechi nu credeau a avea vreo legătură cu spiritualitatea: înveșul efemer” al spiritului devine, el însuși, **spirit**.

Metafora obsedantă în **Secolul sfirșește într-o duminică** este poemul care refuză să se scrie; adică, trupul care se refuză posesiunii celui ce-i dă identitate în lume („în afara posesiunii propriului trup”, poetul „poate spune totul despre viață”, zice Dumitru Chioaru în **Boema sacră**). Ar fi banal să afirm că asistăm la eterna luptă a materiei cu spiritul (pentru că, am văzut, semnele sint inversate) sau

la lupta poetului cu textul. E mult mai mult: o identificare a trupului și propriei vieți în trupul și viața poemului: „Insomnia foilor nescrise / — la o cabană în munți — / pe pat o blană de animal / ascultam vîntul: era coloana sonoră / a unei vînători în cer și eu / eram vînătorul întors de departe / și vîntul cel mai de preț — grifonul / pe umeri îl purtam în mijlocul clanului / în noaptea cea de taină a întoarcerii / anului nou / dintr-un pahar sorb vinul roșu roșu / înăuntru pe scara în spirală a focului / coboară chiar el — grifonul / bolborosește o poveste de vînătoare / și ce lumină-i deodată în jur: **vinatul / e vînătorul și vînătorul vinat** / și vinul roșu singele lor amestecindu-se / picătură cu picătură / în cădere / peste foile albe imprăștiate / cît toate zăpezile de dincolo — cu gheara de vultur mă sfișiu / cu gheara de vultur mă scriu” (în noaptea cea de taină). Cuvintul-trup și trupul-cuvint reprezintă binomul pe care se sprijină lumea: sint Sfinxul și Oedip, țara și conducătorul ei, lumina și întunericul, moartea și învierea: „Intrare în oglindă / într-o altă piele în care eu insumi / aș fi imprimat / prin timpul înmiresmat al pădurii / sfinxul eram nefericit fără oedip / — o țară fără ioan — / ca poemul în care o femeie-insectă / (mantis religioasă) / de întuneric s-a desprins ridicînd / un vâl de pe față — parcă / un izvor s-a dezbrăcat de pămînt parcă / din razele părului blond / pinză de păianjen țesea și parcă / mă resorbea pielea ei ca hîrtia / pe care rămîne — insectă strivită — / prins în ace poemul / apoi / trupul meu pe trupul unui copil / tatuat se vedea / între mine și el — depărtarea falsă / din argintul oglinzii: / această impietare a lichidului amniotic / de unde moartea un trup va decupa / ca sfinxul nefericit fără oedip / — o țară fără ioan —” (**trupul meupe trupul unui copil tatuat**).

Se vorbește la poezi, și nu numai în cazul lor, despre grade diferite de percepere a realului; la Dumitru Chioaru este o **încorporare** a lui, o asimilare în fibra cea mai ascunsă pentru a exploda apoi în anatomia poemului, a siamezului. Dincolo de anume scăderi „anecdote” ale temei (în poeme precum **Întoarcerea femeii între coaste**) și de „ocazionale” **Vara de fosfor și Retragerea din cer**, cartea lui Dumitru Chioaru este una de referință în privința impunerii unei teme și a unui teritoriu liric, a ceea ce se numește **corporalitatea** textului. Să fie numai un reflex al barbianului „Sfînt trup și hrană sieși, Hagi rupea din el”?

Ioan HOLBAN

INEDIT

Scrisori ale lui Grigore Moisiu

Patru scrisori de acum 60 de ani. Nu-i vorba de matematică în ele. Nici de probleme de învățămînt. Sint scrisori de dragoste, domeniu în care autorul ne este mai puțin cunoscut. Este, în general, foarte clar în ceea ce spune. Nu înconjoară adevărul și nu lungeste vorba. Toate aceste patru scrisori sint fără titlu. Ele i-au fost adresate domnișoarei Mărioara Neștian, profesoară la Școala de Arte și Meserii, la Copou, Iași, care avea să devină, prin căsătorie, doamna inginer Casetti. A murit în vara anului 1988. A fost înmormîntată în ziua de miercuri, 15 iunie, la cimitirul Eternitatea.

Gavril ISTRATE

Martți, 22.XI.1932.

Grigori o pupă pe Mărioara pe ochi și spune încet: Miine și poimiine după 5 după amiază și pînă la 8 o așteaptă.

După asta babacul se întoarce și stă o săptămînă, de vineri pînă vineri.

După care Grigori pleacă, foarte probabil, la București, pentru mult timp.

Înainte ar vrea să-i spuie Mărioarei câteva lucruri.

Ar vrea să i le spuie încet și la ureche ca să le înțeleagă.

Înțelege Mărioara cît de mult ar vrea s-o vadă miine și poimiine?

Grigori

Iași
8.XII.1932

Știi că te-am așteptat o după amiază întregă? Știi că-mi era dor de tine? Știi că te-aștept mereu?

Dacă vrei să nu faci ca inutil să-mi fie năcaz, dacă nu vrei să faci să am ceea ce speram că n-o să se amestece în dragostea mea pentru tine, vino.

Știi? Mi-ești atît de dragă.

Grigori

Iași, 10.XII.1932

Noaptea, maleficiile unor evocări de fantome au precipitat reziduurile unui mod de a fi care se stinge și dispore spre istorie.

Azi, gesturi și gînduri avute, sună fals.

În prefacerea ce se întîmplă în mine aș vrea ca, rezonanță, în tine să găsesc, cînd voi veni, o evoluție sincronizată.

De cînd am înțeles că pot iubi altfel îmi ești neînchipuit de dragă.

Grigori

Iași, 18.XII.1932

Vino miine, Luni, dimineața pe la 9. Ceea ce vrei e ușor, ajunge să-mi dai puțin curaj, să mă ajuți să-mi strîng la un loc gînduri disperate, neînchegate încă în sistem. Să-ți scriu e imposibil. Dogmatic nu sunt capabil să fiu cînd mă gîndesc la tine, poate nici altfel.

De cînd îmi lipsești am încercat să mă dezvăț de tine. Medicamentări drastice or să mă însănătoșească. Din cauza lor scrisoarea ta a rămas fără răspuns pînă azi. Și azi rămîne fără sfîrșit pe care nu-l pot scrie de-acum calm și nu-mi dă voie să-l scriu Sandu.

Grigori

Caiete de notițe

CIORAN — „Îndreptar pătimăș”

Cum se citește Cioran? Dificil să descoperi o strategie de lectură convenabilă; textele sint dense, aparent fără nici o legătură între ele, dar profunde și alunece, mereu îți scapă ceva chiar și atunci cînd te crezi stăpîn pe situație. Marele gînditor european îți întinde la tot pasul curse, încît atras de mirajul scriiturii lui treci cu ușurință peste structurile de adîncime și-i citești opera ca pe literatura artistică. Anevoios, uneori aproape imposibil, să poți imagina un sistem în avalanșa de cugetări cu metafore scilicet. Textul îngrijit de Cristian Petru are în anexă facsimile ale unor file din prima versiune a manuscrisului.

Am încercat să descopăr o cheie de lectură în intimitatea discursului și am găsit-o (cel puțin așa cred) într-o afirmație succintă și categorică: „destinul e o aminare continuă a sinuciderii”. În concepția lui Cioran omul are două atribute esențiale: singurătatea și orgoliul — amîndouă „rele pozitive”. Se fac uneori trimiteri la texte biblice în care filosoful descoperă pre-texte în alcătuirea unor discursuri. Între fidelitate și răstălmăcire și se dezvăluie un „real jefuit”. Din cînd în cînd, cărarea se afundă prin mlaștini, căutarea continuă, Atotputernicul a închis căile sale, și totuși fiecare își urmează destinul. Chiar dacă va trebui să sădim un alt pom, pe aici pe unde Dumnezeu nu are păznic, nici săbii, nici flăcări... Nu numai omul, dar și națiunile fără orgoliu nici nu trăiesc, nici nu mor. De aceea ne îndrăgim țara ca pe o sursă de nemîngiere.

Tema **deșertăciunii** este dezvoltată în mai multe pasaje. Pentru Cioran totul pare a fi zadarnic, în afară de zădărnice. Gîndul se naște din stăruința unui neajuns, realul e o „ferie de aparențe”, nimicul devine Dumnezeu prin rugăciune.

Onest, mărturiseste: de-aș conduce oști, le-aș duce la moarte fără minciuni.

În timp ce omul își urmează căile destinului, aproape inconștient, cugetătorul declară că va renunța la aspirația sa spre înălțimi.

Unele secvențe se referă la nirvanizarea estetică a lumii, fenomen posibil, dacă se atinge supremul, în supreme esențe aparente. Cunoscutul filosof conceptualizează cu mare finețe, disociază, argumentează...

George BĂDĂRAU



DAN GIOSU

Inima

Uite, în întunecime stă inima mea și nu-i simt mirosul.
Cu o frunză de toamnă lipită pe buze stă în rochiță frumoasă de seară cu voaluri,
în întunecime...

De-ntrebi-e piscică
De urli-e floare
De taci-e o apă
De mori-un pătrat.

Uite, în întunecime stă inima mea!
Mușchii de casă ai melcului și mușchii de pe burțile apei,
mușchii tristeții din lună,
mușchii de inimă...

Dar acolo stă inima mea
cu limba scoasă a frică,
cu ochii plecați,
în întunecime...
Ioii!... ginganie, pacoste!

Eremia

S-ar putea poimiine să respirăm moartea.
Tu ce mai respiri?
O să fie, așa, un dimb...
și noi crahile:
rostogol, rostogol...
de natură subțiri.

Să nu te întristezi,
păsări tăiate la jumătate,
cu partea dinapoi zburînd...
Ai să vezi atunci ce mișcat e
sufletul nostru cel blind.

Bum-bum, bum-bum-bum, Eremia,
cerșetorul cimitirului o să bată
din tobă.
Printre arbuști de oțel am să-mi port
nebulia,
lîngă cîinii cu dinții stricați
ce aprobă.

Bunavestire

Un riu de singe trece pe dedesubt
Pasărea-n aer
aripa și-a rupt.
Un riu de singe se scurge din cer.
În lumină
ca fluturii albi am să pier.

Cerul pare o baltă de papură plină,
ca un fluture alb am să pier în lumină.
Galbene turnuri de sticlă
în depărtare.
Moartea vine în mină c-o floare.

Moartea are ochelari fumurii și e grasă
Melcii se tirăsc plictisiți pe burlane de casă.
Și miroase a ceapă arsă,
multă și multă
e ceața în care stă sufletul meu și ascultă.
Dar, vor trece-n curînd băieții cheflii
cu bitele-n mină...
Afi, tremurare de zi!
adinc de fîntină!

Poezia care scuipe

Se îndepărtă în ascuns
de trupul lui
și-l scuipe pe la spate.

Mi-e silă de tine,
ii țipă,
ți-ai făcut de cap cu femeia,
cu spada!...

Trupul se îndepărta surizînd
luptîndu-se greu cu zăpada.

Ticălosule, orbule, fiară!
Ți-ai făcut de cap cu natura!

Trupul se îndepărta surizînd
Albă îi era fața și gura.

Cerul plutea liniștit —
Pasăre oarbă ca Veșnicia.

Trupul se îndepărta surizînd
Din spate-l scuipe Poezia.

— Poate că, visez. La urma urmei, toată lumea știe că viața e vis. Și rosteste tare, pindind cu urechea ecoul cuvintelor: Viața e vis. Dar nici unul din cei trei nu dă vreun semn că a auzit și atunci, ca și când de reacția lor ar fi depins verificarea și acceptarea aserțiunii, revine:

— Sau, poate și mai bine, nu un vis, ceva la fel de absurd, dar mai fără sfârșit: o carte...

Zimbește și se ridică în sfârșit, îndreptându-se spre ușă. Are sentimentul că fuge și-și amintește că așa se termina și capitolul întâi al cărții, dar acum o face fără să se ascundă. Se gîndește, cu ironie, că a devenit între timp mai curajos, sau, poate, adaugă serios, doar mai lipsit de speranță. În timp ce iese, o aude pe Frusinica fredonînd pe o melodie cunoscută: „viața e o carte, viața e o carte”, apoi izbucnind în risul atît de al ei:

— Dacă-ți ști ce poate fi în capul lui. Dacă-ți ști... Ce că voi nu existați în realitate... că sinteți numai...

Și îmbrățișează cu un braț gîtul gros al Namilei, și-i termină acestuia fraza, printre gîlgițuri, la ureche. Cu această imagine agățată în colțul privirii, Alexandru reușește să închidă în sfârșit ușa în urma lui. Ies și eu din încăpere. Nu-mi mai amintesc de cînd n-am fost afară, dar totul pare schimbat într-un mod esențial — și înainte chiar de a putea spune de ce — înspăimîntător. În secunda următoare înțeleg:

Peisajul nu mai există. E format doar dintr-o singură culoare, gri, împărțită în două pe două mișcări diferite: în timp ce partea dinspre înalt se involburează, frămîntîndu-se pe loc în enorme, neobișnuite troiene cenușii, partea de jos curge greoi și amenințător într-o singură direcție. Nimic altceva, nici măcar o linie, oricît de puțin diferită, care să le despartă. Am stat privind acest cenușiu cosmic, înspăimîntător desigur, dar nu lipsit de măreție, rămasă în picioare, la spatele lui Alexandru, care se așezase pe banca înfiptă în pămînt și privea și el cu aviditate universul.

Am vrut să-i pun mina pe umăr, obligîndu-l să mă descopere, să ia cunoștință de prezența și de existența mea, și-am și întins mina — în timp ce ochii mi rămăseseră îngropați în rostogolirea grăbită de ape și urechile începeau să înțeleagă și să lege uriașul uruit din spațiu de jumătatea lichidă a lumii —, cînd am observat:

— Insula! am țipat și el a întors capul, dovadă nu numai că m-a descoperit, ci și că știa înaintea mea totul. Insula nu mai există! Mă gîndisem numai la Plai, dar în a doua clipă am văzut că nu mai exista nici o insulă. Aurora dispăruse de asemenea.

— Da, insulele nu mai există — spuse el, ca o confirmare că se gîndea la același lucru. Și adăugă, oarecum misterios: s-a terminat cu rezervațiile.

— Bine, dar plopii? am strigat din nou, pentru că am avut nevoie de câteva secunde ca să-mi dau seama că faptul de a nu se mai vedea din apele vijelioase pămîntul insulelor, nu e un motiv să nu se vadă nici virfurile înfinit mai înalte ale ploilor.

— Plopii nu mai există nici ei, mi-a răspuns Alexandru, ca un bătrîn obosit de a ști mereu răspunsurile la toate întrebările.

Abia atunci mi-am dat seama cit de mare era apa. Tărîmul înalt pe care stăteam mă împiedicase să realizez din prima clipă diferențele catastrofale, abia acum descopeream că promontoriul se transformase într-un biet mal la marginea căruia valurile se spargeau din ce în ce mai furioase. M-am așezat pe bancă alături de Alexandru.

— Să facem cunoștință! i-am spus, intinzîndu-i mina. De fapt ne cunoaștem, poate chiar ne înrudim: ești personajul meu.

S-a ridicat în picioare și mi-a sărutat protocolar mina, zîmbind:

— A, nu! Cel mult alter-ego-ul, dublul, sau, cum ar zice nemții, strigoiul.

— Nu înțeleg.

— În germană, strigoi se spune Döppelgänger, ceea ce înseamnă Dublul.

L-am privit mai atent și mi-am dat seama că n-as fi în stare să-l descriu fizic, cum nu poți să spui cum arată un obiect pe care l-ai privit numai la microscop sau, și mai exact, cum nu poți să-ți recunoști în prima clipă propria siluetă într-o poză de grup. Am încercat să-l privesc în ochi, dar am simțit amîndoi că e mai bine să renunț.

— Cred că ai dreptate, i-am spus, întorcîndu-mi privirea spre fluviu, întotdeauna mi-am suportat greu privirea din oglindă.

Un timp am stat alături în tăcere, privind amîndoi cum jumătatea lichidă a lumii tînde să ocupe și cealaltă parte. Se vedea într-adevăr cu ochiul liber cum aproape de la minut la minut granițele uscatului se micșorează și se chircesc. Mi-am agățat privirea de un smoc uscat de iarbă mai ridicat, transformat în cursul anilor într-un fel de treaptă pentru nenumărații pași grăbiți care urcau sau coborau între fluviu și casă. Se găsea la zece sau douăzeci de centimetri de

apă. Era evident că va fi în cel mai scurt timp înghițit de apa murdară, care creștea ca un aluat, dar voiam să văd cît durează și cum se produce, și, deși nu avea nici o șansă, mi se părea că de felul în care va dispărea va depinde și propria mea dispariție. Priveam fix smocul acela de iarbă și apa care se apropia tot mai mult, turbure, umflată de gunoaie, înmulțită cu dejecții, colorată cu otravă, rostogolind bolovani și trunchiuri de arbori, animale înecate și pești morți.

— Ce murdărie profundă, spuse dublul meu, cu o voce joasă, aproape visătoare, care m-a făcut să ridic o clipă ochii spre el.

Cînd i-am întors, iarba mea dispăruse. Știam că așa trebuia să se întîmple, că așa se va întîmpla, știam că este în fond o prostie, un pariu copilăresc, dar nu puteam opri spaima să crească în mine, ca și cum și-ar fi cîștigat prin semnul acela pierdut drepturi asupra mea. Apa a ajuns acum la mai puțin de un metru de picioarele noastre, miasma ei, fetidă



ANA BLANDIANA

Eu sînt autorul

și chimică în același timp, urcă o dată cu vuietul isteric mai repede chiar decît ea însăși.

— Să mergem, i-am spus, și l-am prins de mină, trîgîndu-l ca pe-un copil în sus, spre dealul de deasupra casei. S-a lăsat tras, fără să spună nimic, dar întorcînd capul mereu, ca și cum ar fi așteptat din minut în minut să se întîmple ceva esențial — salvator sau, dimpotrivă, catastrofal — acolo, în inima adîncă și murdară a apelor.

Am trecut pe lingă casă, inconjurînd-o, pentru a urca panta care creștea aproape vertical din spatele ei. Dinlăuntru se auzeau vorbe și cîntece, o gâlăgie veselă, care părea produsă de mult mai mulți oameni decît știam noi că sînt.

— Personajele tale, i-am spus în gîmă personajului meu, știu să trăiască, nu se incurcă...

— Viața e o carte, viața e o carte... se auzea, pe melodia unui slagăr, vocea batjocoritoare a Frusinicăi.

— Nu, Frusinica nu este a mea, imi răspuns Alexandru aproape pedant, ea este, ca și mine, a Dumneavoastră.

Dar fu acoperit de un hohot de ris gros, care reuși să antreneze nenumărate alte chicote, triluri, behăituri, cascade, spasme, țipete, mîncînd o veselie nesănătoasă ce creștea isteric, odată cu viitura care părea să-i incite și să-i înmulțească.

— Sînt într-adevăr mult mai mulți —, admise, privindu-mă serios și, desprînzîndu-și mina din mina mea, o luă înainte pe cărarea aproximativă ce ducea în virful dealului. L-am urmat cu sentimentul irevocabilului și cu senzația absurdă a rostogolirii. Vreau să spun că, deși urcușul era dificil și extrem de abrupt, mi se părea că trebuie să încerc să frinez, ca pe o cădere, înaintarea, pentru a nu mă prăvăli pe acest drum, evident fără întoarcere. Abia cînd am ajuns, mi-am dat seama în ce enormă măsură sentimentul meu corespundea realității.

De-acolo de sus, adevărul se dezvăluia mult mai violent decît putuse el s-o facă vreodată în imaginația mea. Universul întreg părea că se topise, se lichiefiase. Se amestecase și începuse să curgă din zare în zare și, probabil, dincolo de zări. Era o curgere furioasă, clocotitoare, exprimînd cu greu și insuficient o ură de nestăpînit, frămîntată în sine însăși și rămasă acolo, otrăvitoare. Primul lucru pe care îți venea să-l spui, privind acea nesfîrșită întindere de apă rostogolită cu neagră minie în sine însăși și cosmos, era: „Cîtă ură!”

— Cîtă ură! am spus, auzindu-mi vocea cu greu și aproape necunoscută în vascarmul care suia. Dar mi s-a părut insuficient, inexact și am repetat: Ce ură profundă!

Vite umflate, acoperișuri desprinse, arbori porniți în lume cu rădăcinile descărînd descurajate volute prin aer, folii de plastic despletite colorat în virtejuri, garduri, butuci, butoaie, păsări înecate, pești morți, și gunoaie, hecatombe de gunoaie, lumi întregi transformate în gunoaie și involburate amenințător erau mestecate ca într-un malaxor al furiei universale, cu un adînc dispreț de sine și de lume.

— Murdăria și ura — a încheiat Alexandru, și în continuare am tăcut amîndoi un timp lung, aproape plăcut, ascultînd. Vuietul parcă scăzuse puțin, sau pur și simplu auzul nostru se obișnuise cu el. Se auzeau însă — ciudat — mai tare vorbele și risetele din casă. Mai ales de cînd casa fusese acoperită de apă.

Am întors capul spre el, ca să înțeleg mai bine ce spune, și mi-am dat seama mai mult după fața lui descompusă de suferință decît după cuvintele aproape înecate de furie, răgușite, pe jumătate înghițite.

Vede că-l ascult și se întoarce spre mine:

— Înțelegi ce întreb? și mă prinde, ca pentru a mă ajuta să fiu atentă la întrebare, sau să înțeleg mai bine, de braț:

— Cum pot, cum sînt în stare să-și continue viața ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat? Cum pot să supraviețuiesc, acoperiți de toate aceste valuri imunde? Cum reușesc să respire în apa murdară? Cum nu se înecă? Cum nu mor?

Tace o clipă, apoi mă prinde cu amîndouă mîinile de umeri și mă scutură fără să-și dea seama, febril:

— Îi auzi? Îi auzi cum respiră și rid, și-și bat joc și fac bășcălie? Îi auzi cum se adaptează, cum se descurcă, cum își transformă plămîinii în bronhii și pielea în solzi? Cum și cine îi face să accepte orice, să o scoată la capăt în orice condiții, să învingă oricum? Să nu le pese de nimic? Și, deodată, țipînd ca de o durere fizică: Cum și cine i-a învățat acest miracol împuțit? Și începe să plîngă, lăsîndu-se la pămînt și lovînd pămîntul cu pumnii, într-un gest de-o dezolare fără limite.

— Alexandre, îi spun, încercînd să-i mîngîi, dar el se ferește, fără să mă privească.

— Nu mi-ai ales bine numele. N-am fost niciodată învingător... N-am învins niciodată pe nimeni...

Îl privesc cum stă chircit pe pămînt, biată siluetă strînsă în ea însăși, ca un punct în mijlocul unui cerc înconjurat tot mai strîns de ape, și mă simt vinovată pentru toată suferința pe care i-am hărăzit-o, mă simt vinovată — pentru el mai mult decît pentru mine — de destînl pe care l-am ales.

— Pot să mai schimb, îi spun. Pot să te salvez. Un autor poate orice. Uite, dacă vrei, pot să fac să-ți crească aripi, să zbori, să scapi... Se uită la mine ca și cum ar fi vrut să vadă dacă nu-mi bat joc, și în aceeași clipă se ridică jenat:

— Orice zbor e o fugă, imi spune aproape ostil. Și, ca și cînd n-ar fi fost destul de explicit: și orice fugă e o înfrîngere. Apoi rămîne un timp cu ochii pierduți pe întinderea nesfîrșită de ape:

— Ții minte? „Să stau pe malul unei ape mari”... Asta pe vremea cînd mai existau maluri... Peste cîteva minute nu va mai exista decît jumătatea lichidă a universului și risetele celor în stare să se fi descurcat în ea...

— Nu-i adevărat! Nu-i adevărat, încep să strig cuprînzîndu-l cu brațele, în timp ce apa ne ajunge pînă la glezne, pînă la genunchi. Numai de noi depinde să nu acceptăm. Ai aripi, îți spun. Deschide aripile! Trebuie să fie o soluție. Spune-mi ce să fac! Pot orice: eu sînt autorul!

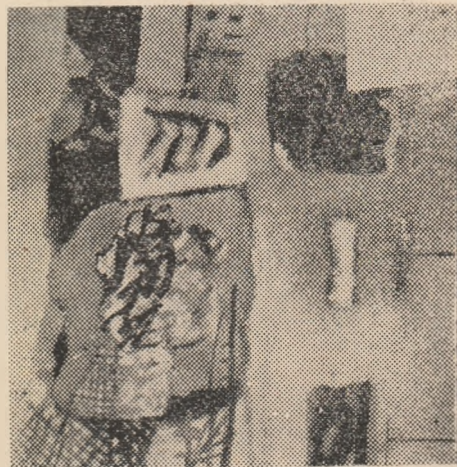
Dar apa ne ajunge pînă la piept, pînă la umeri, imbibă aripile care atîrnă acum grele și moi, ca niște zdrențe.

— Deschide aripile! țip, plîngînd în hohote și încercînd să i le întind cu de-a sila, în timp ce apa ne ajunge pînă la gît, ne umple gura și nările, încearcă să inee sunetele care mai plutesc o vreme pe ape.

— Ce rost ar avea? mai aud. Nu poți fugi din propria ta carte...

— Ba da, ba da, mă încapățînez să hohotesc, să mă zbat, să mai cîștig o secundă înghițînd lichidul fetid, otrăvitor. Pot orice... Eu sînt autorul... Pot s-o schimb...

(fragment din romanul în curs de apariție
Sertarul cu aplauze)



Ion SĂLIȘTEANU: De primăvară

Reflecții biblice

Istoria în perspectiva Bibliei

Nu mai citind cu atenție Biblia se poate constata cât de diferită este concepția omului biblic în fața propriei istorii. Tradițiile evreiești privind originile lor tribale sau familiale sînt cu siguranță superioare celor similare conservate la alte popoare antice. Nici în Egipt sau în Babilonia, nici în Siria sau Fenicia, nici în Grecia sau la Roma, nu găsim ceva asemănător concepției evreiești asupra trecutului lor istoric. Trebuie menționat, de asemenea, faptul că nici popoarele germanice, nici cele din India sau China antică, nu au păstrat elemente istorice nici măcar apropiate de cele ale evreului biblic. În contrast cu toate aceste popoare, Israelul biblic a păstrat cu grijă și simț istoric nu numai o imagine, dar și o amintire dinamică și vie a începuturilor sale preistorice, a migrațiilor sale pe spațiul unor zone geografice imense, a tuturor vicisitudinilor, și nu puțin, prin care a trecut. Modul însă în care evreul biblic și-a povestit din generație în generație propriul trecut istoric este cu totul diferit de cel al concepției moderne. Evreul biblic vorbind despre istorie, folosește un termen specific **debarim**, termen care corespunde mai degrabă celui de povestire și nu celui de istorie. Acest mod unic de a considera istoria pleacă de la o premisă pe cit de simplă pe atît

de pasionantă, conform căreia istoria nu înseamnă un lanț nesfîrșit de evenimente, uneori legate, alteori separate între ele, dimpotrivă, istoria înseamnă înainte de toate un șir armonios și continuu de fapte și date cronologice corelate între ele în însăși esența lor existențială și explicabile în cauzalitatea lor prin prezența continuă a lui Dumnezeu în istorie ca forță dinamică în acțiune. Pentru a percepe cu adevărat ceea ce Vechiul Testament înțelegea prin istorie, scria cercetătorul german E. Fascher, nu trebuie plecat de la detaliile din povestirile biblice tradiționale, ci de la totalitatea relațiilor istorice care la rîndul lor sînt expresia unitară a unei anumite ideologii religioase. Deabia atunci cînd se poate stabili în ce mod o anumită idee e selecționată și pusă în slujba unui plan precis, se poate emite o părere referitoare la punctele centrale ale Bibliei. (Antike Geschichtsschreibung als Beitrag zum Verständnis der Geschichte, ThLZ, 77 (1952) 644). De fapt evreul biblic nu considera niciodată trecutul său istoric ca o realitate aparte, de sine stătătoare, dimpotrivă, trecutul și prezentul în viziunea sa se contopeau într-un tot unic. Acest mod singular de a vedea lucrurile se justifică prin conștiința religioasă a Israelului. Psihologia evreului biblic are o trăsătură unică și specifică pentru toată antichitatea, pentru el trecutul nu este opera hazardului sau a așa numitor forțe inconștiente care ar acționa asupra omului. Trecutul și deci istoria înseamnă pentru evreul biblic însăși prezența lui Dumnezeu în mijlocul tuturor evenimentelor din trecut prin intermediul cărora Dumnezeu dezvoltă planul său eliberator. Fiecare

gest benefic din partea Divinității devine în mod automat parte componentă din zestrea istorică a acestui popor. El își trăia istoria transpunînd-o în prezent și aplicînd-o la situația de viață concretă. Orice eveniment istoric din trecut devenea pentru el un argument pentru prezent. În felul acesta atitudinea evreului biblic în fața istoriei nu îmbracă niciodată o haină critică, el adoptă întotdeauna o atitudine deschisă fiind conștient de faptul că toate evenimentele, toate personajele care au animat istoria, toate informațiile istorice transmise de Biblie au pentru el o importanță și un sens existențial. Cu alte cuvinte, pentru evreul biblic, și tocmai în aceasta constă nouitatea celor expuse mai sus, istoria devine un instrument pus în slujba credinței sale și nu atît un mijloc de informație asupra trecutului. Să luăm un caz concret din istoria biblică: eliberarea poporului evreu sub conducerea lui Moise. De nenumărate ori, în multiple forme și cu cele mai diverse motivații, tema eliberării din Egipt revine cu regularitate în paginile Bibliei. Explicația acestui fapt rezidă în însăși conștiința istorică a evreului biblic care trăiește în prezent întreg trecutul său istoric pe care îl transformă în mod spontan într-o lecție de credință, adică îi atribuie valoare de crez dogmatic. Pildă în acest sens este Cartea Deuteronomului, carte care realizează în maniera cea mai elegantă această transpunere a trecutului în prezent prin prisma credinței. „Domnul ne-a scos din Egipt cu mîna tare și braț puternic, cu arătări înfricoșate, cu minuni și fapte mai presus de fire. El ne-a adus în locul acesta și ne-a dat nouă această țară în care curge lapte și miere. De aceea am adus acum pîrgă din rodul ogorului pe care mi l-a dat mie Domnul!”. (26, 8-10).

Pr. Prof. Dr. Vladimir PETERCĂ
Institutul Teologic Romano-Catolic Iași



Madona cu Copil
de G. B. Salvi (1605—1685)

Toată frumoasă ești Marie,
Și prihana strămoșească ne este în tine.
Tu ești slava Ierusalimului,
Tu ești bucuria lui Israel,
Tu ești cinstea neamului nostru,
Tu ești mijlocitoarea păcătoșilor.

O Marie, o Marie!

Fecioară prea înțeleaptă,
Maică prea îndurată,
Roagă-te pentru noi,
Mijlocește pentru noi,
La Domnul Isus Cristos.

Naționalismul și creștinismul (V)

Așadar, prin ce se opune creștinismului naționalismul exasperat, pe care l-am analizat pînă acum? Prin faptul că naționalismul divinizează națiunea, face din ea ceva absolut și o consideră ca normă a acțiunii morale, justificînd chiar și cele mai rele delictive pe motivul că sînt utile națiunii. În realitate, naționalismul este o ideologie idolatrică și imorală în măsura în care divinizează națiunea și îi atribuie valoarea de principiu moral suprem. Este deci într-un contrast radical cu creștinismul care nu recunoaște nici un zeu terestru în afara lui Dumnezeu și alături de Dumnezeu nu recunoaște altă normă de moralitate decît Legea lui Dumnezeu și binele omului în totalitatea ființei sale și în plinătatea „omenității” sale.

Naționalismul nu este în contrast cu creștinismul atunci cînd atribuie unei națiuni caracteristici care o fac „superioară” altora, care o destinează să „domine” asupra celorlalte impunînd acestora caracteristicile proprii superiorității: propria rasă, limbă, cultură, sau eliminînd rase și culturi „inferioare”. Pentru creștinism nu există oameni, popoare, rase sau culturi „inferioare” prin natură; în realitate, toți oamenii au valoare egală în fața lui Dumnezeu, toți sînt fiii ai lui Dumnezeu și toți au fost răscumpărați prin singele lui Isus Cristos; toți oamenii au aceleași drepturi la dezvoltare liberă și deplină a propriei ființe, la conservarea și dezvoltarea propriei vieți spirituale, culturale, economice și politice.

Desigur, s-a întîmplat ca din motive istorice, climatice și așezare geografică unele popoare să se dezvolte mai mult decît altele din punct de vedere cultural, economic și politic, să trăiască izolate și în condiții climatice dure. Dar acest fapt nu le permite celor dintîi dreptul de a „domina” pe cei din urmă și de a le impune propria cultură „superioară”. Conform viziunii creștine — care prin aceasta se opune oricărei viziuni naționaliste — raporturile între diferitele popoare nu pot fi de „dominare” și de „supunere”, deci de luptă și de ură reciprocă, ci de colaborare și de solidaritate, pe un plan de egalitate și de respect reciproc al caracteristicilor fiecăruia. În acest spirit trebuie căutată soluționarea nenumăratelor probleme care apar în raporturile dintre națiuni, mai ales cînd pe același teritoriu trăiesc majorități și minorități ce aparțin unor popoare diferite prin rasă, limbă și religie. Soluția ideală ar fi ca fiecare popor să se poată constitui într-un stat independent; dar acest lucru nu e mereu posibil și util. În acest caz ar trebui să se constituie federații și confederații care, pe de o parte, să asigure unitatea statului, dar, pe de altă parte, să acorde „națiunilor” posibilitatea de a-și menține și dezvolta propria identitate etnică, culturală și religioasă. Așa cum o demonstrează cazul recent din Iugoslavia, acest lucru e foarte greu de realizat tocmai din cauza curentelor naționaliste care bîntuie în această țară; dar e singura cale pentru realizarea unui viitor de pace.

În sfîrșit, naționalismul este o „religie” răsturnată, care nu-și poate avea — niciodată — în credința creștină un stimulent, o justificare și cu atît mai puțin un sprijin. De aceea nu poate exista un naționalism „creștin” care să acționeze „în numele” credinței creștine sau pentru binele sau interesul său. De asemenea, nu poate exista un naționalism „religios” care prin afirmarea unei religii recurge la război, la gherilă, la omucidere, la asuprirea și exterminarea popoarelor de altă rasă, religie sau cultură.

Așadar, este un abuz foarte grav de a face din creștinism — sau din oricare altă religie — un naționalism. Așa cum s-a întîmplat de atîtea ori în trecut și cum se întîmplă și azi în unele țări. Persoanele religioase trebuie să simtă contradicția radicală ce există între naționalism și religie și să se opună oricărei tentative de instrumentalizare a credinței religioase pentru obiective naționaliste.

Traducere și prelucrare de student Mihai PĂTRAȘCU,
Institutul Teologic Romano-Catolic Iași

Jean-Pierre Manigne, teolog dominican, propune o lectură existențială a marilor simboluri biblice, a gesturilor, cuvintelor și imaginilor orînduite într-o adevărată poetică a credinței. Convins de profundul acord care există între conținutul mesajului evanghelic și stilul proclamării sale, acord uneori recunoscut, alteori neglijat, J.-P. Manigne — prin revenirea la simbolurile primare — ne indică deopotrivă o doctrină, o morală cit și o artă de a trăi. Demersul teologului francez se constituie ca o triplă poetică: o poetică a omului, avînd ca axă viziunea lui Dumnezeu asupra omului, o poetică a lui Dumnezeu pentru om și, în sfîrșit, spațiu simbolic și social al întîlnirii lor, adică poetică sacramentală și comunională. Tripla poetică determină la rîndul ei tipuri specifice de reflecție: cristologie, discurs asupra lui Dumnezeu, eclesologie; întregul discurs teologic este marcat de noțiunea de „analogia simbolilor”. Intrucît „după triunghiul simbolic, totdeauna un element, o vizualitate — lucru, gest, persoană — ne este dată ca imagine a nevăzutului: în virful triunghiului se află motivul, funcția, care cu cei doi poli va permite să prezentăm unitatea, această unitate care este simbolul”.

Poetica credinței este calea re-

gală a reconcilierii care, în viziunea lui J.-P. Manigne expusă în *Le maître des signes*, presupune o poetică somatică, o poetică cosmică și o strategie a parabolii. Lectura sa nu urmărește recuperarea unui mesaj spiritual sau doctrinar, ci să surprindă raportul între viziunea asupra lumii cu imaginarii auditoriului. În centrul poeziei somatice se află corpul real, sursă a oricărei simbolici care oferă posibilitatea unei infinite lecturi

O poetică a credinței

Intrucît „corpul nu este o mică lume, ci nodul orientărilor sensibile prin care intrăm în lume”. Poetica somatică se prelungește într-o poetică cosmică prin excelență antropocentrică reconciliind apropiatul cu depărtatul, altitudinea cu profunzimea, transcendența cu transparența. Un aspect major al poeziei cristice, este legătura esențială între judecată și parabolă. Manigne subliniind că parabola nu se situează în marginea textului evanghelic ca un simplu ornament, ci este în însăși inima mesajului evanghelic, amplificîndu-i semnificația

sa esențială („Deschide-voi în pilde gura Mea, spune-voi cele ascunse de la întemeierea lumii”).

Poetica credinței se continuă într-o poetică a timpului care examinează experiența comună a existenței, duratei, memoriei (*Les figures du temps*), unde „figura” desemnează simbolul considerat în regim temporal. Tema centrală o constituie meditația asupra începutului; pornind de la primul capitol al Evangheliei lui Ioan. J.-P. Manigne concluzionează: „astfel figura începutului joacă rolul de mediator între două sfere: eternitatea confruntării arhetipale între Dumnezeu și verbul său și timpul uman cu precaritatea, finitudinea și succesivitatea sa”. Celelalte teme ale poeziei timpului sînt: semnele timpului; orizontul divin, simbolică trinitară, experiența creștină și reinterpretarea condiția temporală individuală și colectivă, întîlnirea cotidianului cu eternitatea, fidelitatea, speranța și previziunea ca „semne ale timpului” înrădăcinate în viața trinitară.

Originalitatea demersului întreprins de Jean-Pierre Manigne, ideile echilibrate exprimate printr-o claritate desăvîrșită, dovedesc că adevăratul creștinism nu-și este fidel lui însuși decît depășindu-se fără încetare.

Ioșdan Mihai MANDACHE

Prăjești — 500 de ani

La sfîrșitul anului 1991 a avut loc în satul Prăjești, comuna Traian, județul Bacău, comemorarea solemnă a împlinirii unei jumătăți de mileniu de atestare documentară a acestei localități.

Situat pe versantul stîng al Siretului, pe terasa situată deasupra acestui rîu, la o distanță de circa 12 km răsărit de orașul Bacău, satul Prăjești se poate mindri cu renumele de a fi una din cele mai vechi așezări răsărești ale Moldovei.

Prezența sa în aria localităților moldave este menționată în cinci documente domnești descoperite de neobositul cercetător, Dl. Prof. Gheorghe Burlacu, fiu al acestui sat, care de altfel a fost și protagonistul acestei comemorări.

Primele documente datînd din vremea lui Alexandru cel Bun și Ștefan Voievod s-au pierdut. Al treilea document datează de la marele Voievod Ștefan cel Mare (1457—1504), din 6 noiembrie 1491, document aflat în posesia Academiei Române. Acest important document a prilejuit festivitatea, rotunjind exact numărul de cinci secole al localității Prăjești, care la acea vreme purta numele de Nănești. După nouăzeci de ani de la emiterea acestui document, s-a descoperit că în luptele de la Vaslui, Podu Înalt

(1475), încheiate după cum se știe cu strălucita victorie a lui Ștefan cel Mare asupra turcilor, printre eroii căzuți la datorie, a fost și un luptător din Nănești, care purta numele de Ioan Prăjanu. De la acest erou, localitatea a început a se numi Prăjești. Alte două documente ulterioare menționează, de asemenea, numele localității Prăjești: unul de la Alexandru Lăpușneanu (11 aprilie 1555), și altul de la Petru Șchiopul (1574—1579).

Documentul din 1491 rămîne, așadar, prima atestare documentară a localității Nănești—Prăjești, făcînd parte din numărul de 22 hrisoave domnești emise de viteazul domnitor al Moldovei, Ștefan cel Mare, în acel an.

Cu numele de Prăjești, localitatea este menționată și într-un document datat la 15 mai 1581 și sîrbătorit acum 10 ani de către satul Prăjești la împlinirea a patru veacuri de cînd poartă acest nume. Satul Prăjești se mindrește nu numai cu vechimea atestată documentar, ci și cu oameni deosebiți care s-au străduit și se străduiesc să dureze aici niște așezăminte culturale ce rareori se pot întîlni în mediul rural. Amintim în special pe învățătorul pensionar Dl. Paul Țarălungă, care cu munca și dîrzenia unui om neobișnuit a fost în stare să creeze aici un muzeu și o grădină botanică ce fac toată cinstea acestei așezări seculare.

Oamenii satului sînt mîndri de așezarea atestată documentar acum cinci sute de ani, de strămoșii lor care au înfruntat vitregiile istoriei și și-au apărut cu sfințenie credința catolică.

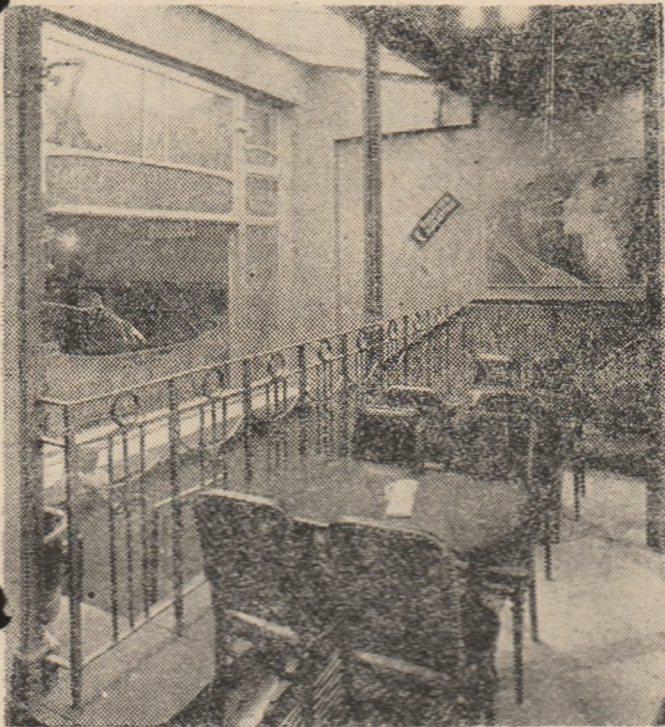
Prof. Gheorghe PĂTRAȘCU OFM

L'Europe des Cafés

Istoria academiilor neacademice

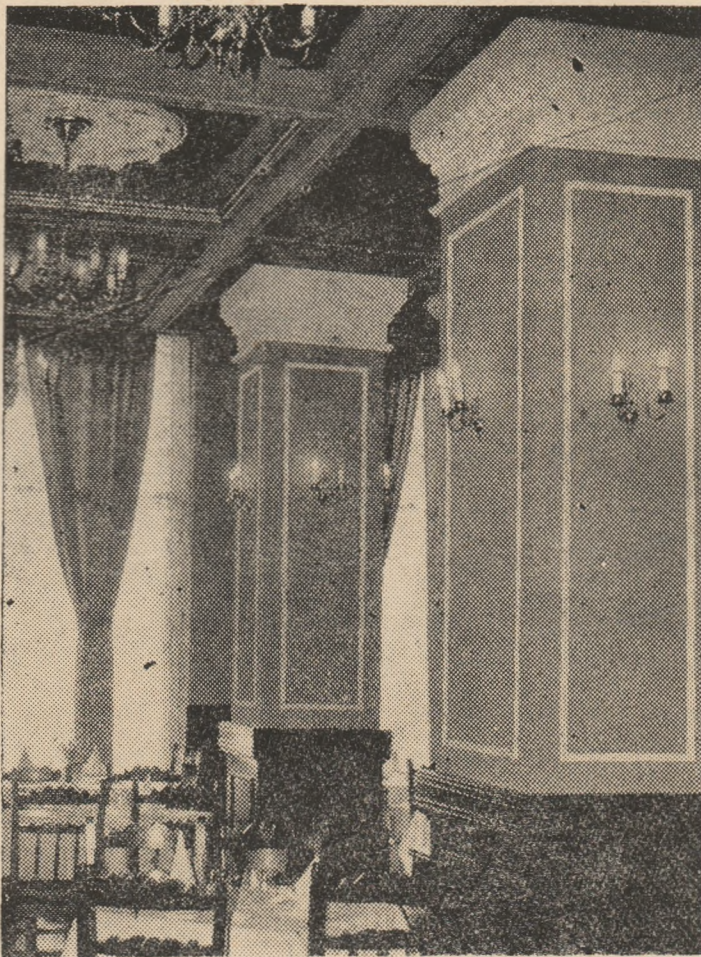
Dacă cea mai sintetică definiție a omului este aceea de „ființă creatoare”, o notă esențială prin care acesta se departă de necuvântătoare poate fi socotită capacitatea sa de a prinde din zbor și desăvârși o abia perceptibilă încercare a semenului de a articula un anume eian creator. Descoperind că-și pot stimula reciproc resursele creatoare, oamenii au simțit tot mai mult nevoia de a încrucișa săbiile spirituale. Așa a apărut „agora”, tot astfel străvechile școli filosofice ale grecilor și orientaliilor, „Academia”, lui Platon și toate instituțiile de acest gen de mai târziu. Ciudat însă, asemenea „cadre organizate” de impulsione a creativității ajung cu timpul să aibă o reputație răsturnată; aspirația laudabilă spre rigoare degenerază adesea în dogmatism și rigiditate, înclinația spre forțarea limitelor cognitive devine steapă erudiție etc. Pentru creatorii de vocație, atmosfera acestor așezăminte culturale încetează treptat să mai fie atractive, unora stîrnindu-le chiar repulsie. Este, aceasta, dacă nu mobilul apariției cafe-netei, cu certitudine factorul determinant al exploziei pe care a cunoscut-o „religia fără nume” a cafeomaniei.

Sigur, fascinația acestor „sanctuare păgîne” nu este fără legătură cu diabolica „cochonerie” pe care eroul războiului de la 1683, dintre otomani și forțele aliate sub comanda Austriei, polonezul Koltschirzky, o ia de la turci și pune pe piciorul prima cafeana occidentală (*Zur Blauen Flasche*, Viena, 1683). Despre miraculosul efect asupra celui ce se împărătește cu „băutura neagră” s-a adunat un tom de anecdote. Po-trivit celei mai vechi, se spune că arhanghelul Gabriel a inventat cafeaua pentru a reanima pe profetul Mahomet, aflat pe punctul de a-și da duhul. De îndată ce a sorbit ceașca bu-clucașă, muribundul a satisfăcut nu mai puțin de patruzeci de femei („en amour”, bineînțeles!), făptuind apoi și alte is-prăvi tot așa de a mirării.



L'ULTIME HALLUCINATION — Bruxelles

Deloc în glumă, s-a putut spune că a scrie istoria cafe-nelilor este aproape același lucru cu a scrie istoria Europei moderne. Deliberat șocantă, butada are, nici vorbă, un tîlc adînc. Cum se vedește prin monografia editată de institutele și centrele culturale franceze din Europa, monografia semnificativ intitulată *L'Europe des Cafés* și dublată de o expoziție în temă pe care ieșenii o pot viziona acum în sălile muzeului din parcul Copou, viața culturală și politică europeană din ultimele veacuri este organic conectată la pulsul cafe-nelilor numite indeobște „literare”, dar în fapt cu „profil” mult mai larg. Important de notat este că vocația culturală a cafe-nelilor a fost de la bun început cultivată. Astfel, cînd în 1554 a fost deschisă la Constantinopol, de către doi sirieni, prima cafeana europeană, titulatura ei a fost de „Școală a persoanelor cultivate”. Proliferînd în scurt timp, cafe-nelile vor fi supranumite „școli ale științei”, iar cafeaua „laptele gînditorilor, șahiștilor și poezilor” sau „duhul visărilor”, „flacăra imaginației”, etc. În veacul al optsprezecelea, cînd orice oraș european avea cel puțin o cafeana renumită, o publicație germană scria că „frecventarea unei cafe-nete bine concepute este cel mai bun mijloc de a nu trăi pe această lume ca o cîrtiță sau ca un pustnic, plonjînd în cea mai cruntă ignoranță, precum cea reprezentată de afacerii”. În răspăr cu aluzia anecdotei despre arhanghelul Gabriel, Gerard-Georges Lemaire, coordonatorul monografiei pomenite, constată — parcurgînd însemnările împătimitilor de asemenea lăcașuri — că ele „sînt teritorii în care excitația cerebrală și cultul ideilor îndrăznețe sînt întreținute cu religiozitate și dezinvoltură”. La antipodul formalismului academic, cafe-nelile exclud din principiu orice constrîngere de atitudine; nimeni nu-și reglează felul de a fi după alții și fiecare face ceea ce crede că este bine” — nota pe la 1800 Christian Garve. Peste un secol, Kurt Hiller marca în termeni cit se poate de categorici dis-prețul față de școli și academii: „pentru noi, filosofia nu reprezintă o disciplină teoretică, ea are o semnificație vitală; ea nu este un obiect de învățămînt, o ocupație rentabilă... ci o experiență trăită și de aceea ni se pare a fi mai la locul ei într-o cafeana decît la înălțimea unei catedre sau într-o revistă trimestrială”. La începutul veacului nostru, pentru



HOTELUL TRAIAN — Iași

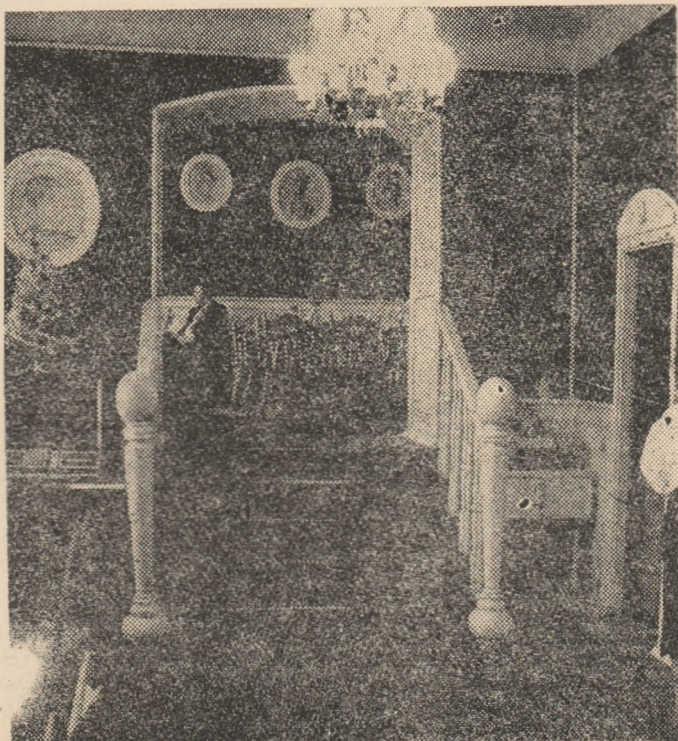
mulți artiști și oameni de cultură viața se identifica practic cu cea a cafe-netei; referindu-se la lungile dezbateri din această ambianță, Leonard Frank consemna că „acete discuții du-rau zilnic pînă la orele cinci dimineața; cum trebuia să ne reluăm locurile înainte de ora patru după-amiază și să mai și dormim între timp, imi vine astăzi foarte greu să-mi imaginez cînd am mai putut să ne scriem cărțile”.

Nume precum Schiler și Goethe, Stefan Zweig și Rilke, Kafka și Einstein, James Joyce și Tristan Tzara și multe al-tele de aceeași rezonanță, din artele plastice, teatru, muzică sau filosofie, au dat strălucire diverselor cafe-nete europene dar, cu siguranță, datorează mult acestora. Căci, cum obser-văm, parcurgînd monografia aceasta bogată în date semnif-icative, de la cei ce frecventează cafe-nelile putem aștepta oricînd capodopere, în vreme ce titularii fotoliilor academice rumegă, în cel mai bun caz, realizări preacademice, favorizate adesea tot de tafnea.

Captivantă prin tematică expoziția deschisă prin grija di-rectorului Centrului Cultural al Alianței Franceze din Iași, domnul Georges Diener, stîrnește un viu interes și prin țînuta artistică a fotografiilor expuse. Opere ale unor artiști în bună parte reprezentativi pentru acest gen, ele probează măiestria autorilor în găsirea luminii adecvate, în măsură să pună în valoare detalii relevante („Hortex” — Lodz), gustul pentru unghiuri sofisticate („Pod Kamburem” — Wrocław), iscusința de a crea o atmosferă spiritualizată fără personaje („Le Se-lect” — Paris), „Cafe Einstein” — Berlin), ca și stăpînirea u-nor procedee neortodoxe („Cafe Arc” — Praga). În confrun-tarea cu elita artiștilor-fotografi ai Europei, ieșeanul Ion-Ma-tei Agapi se prezintă ca un competitor fără complexe, cu ima-gini de la „Bolta Rece” și „Bolțile Moldovei”, ireproșabile sub raport tehnic.

D. N. ZAHARIA

P. S. O dată cu expoziția de la Copou a fost deschisă, la Casa elevilor, o altă expoziție de fotografii, coordonată de prof. M. Cahnîță, care are în comun aceeași predilecție pentru locuri, medii și oameni în măsură să delimiteze o geografie spirituală cu accente de o marcantă originalitate.



WILANOWSKA — Varșovia

Absurdul parabolic

(Rapport pour une Academie)

„Teatrul acționează cu atît mai puternic, cu cit izbutește să facă reale lucrurile irea-ale. Astfel, scena devine un periscop al sufletelor, care luminează realitatea dinlă-untru”. Aceasta este părerea lui Kafka despre teatru. Citind cu atenție opera kafkiană, în speță parabola „Raport pentru o Academie”, găsești un univers conceput ca joc — absurd —, realizezi că, practic, în subsidar, parabola este o formă de joc, că ea reprezintă lupta eului contra absurdului cu armele ludicului. Iată de ce opțiunea regizoarei Cristina Ioviță, a scenografei Andreea Iovănescu și a celor doi actori — Carmen Tănase și Radu Duda — inițiatorii unui *Teatru de cameră* cu proiecte promițătoare — nu surprinde cituși de puțin. Cu atît mai mult, cu cit trăim un timp al paradoxurilor, al tranzițiilor, al mutațiilor,

Spectacolul „Raport pentru o Academie”, prezentat de curînd în sala „Aglae Prutea-nu” a Teatrului Național din Iași, sugerează cite puțin din toate, vorbind subtil și plastic despre neliniștitul, deznădăjduit — ironicul eu kafkian. Ceea ce dramatizarea textului lui Kafka a surprins cu abilitate este paradoxul — tipic scriitorului praghez — conform căruia eul e sursa propriei sale anihilării. Pentru a se salva, el se scindează într-un sine profund și unul superficial, uzează de travestituri, pendulează între a fi și a părea. Preschimbarea maimuței în om, această mutație voluntară, ține de un destin al eului care se maschează pentru a nu mai fi el însuși, păstrîndu-și însă, în sine, identitatea. Eul, așa cum ne sugerează spectacolul, nu se posedă definitiv pe sine, nu este el însuși, nu e niciodată identic cu sine, încercînd, cu disperare, a se re-culege. „Raport pentru o Academie” este, de fapt, o dare de seamă asupra eforturilor depuse de o maimuță pentru a intra în lumea oamenilor, pă-rîindu-și condiția anterioară. Depășînd statu-tul de simplu monolog, spectacolul Cristinei Ioviță materializează idei, înscenează stări, trăiri, angoase. El surprinde faptul că penetrarea personajului într-o altă lume, absurdă la început, se face printr-o ini-țiere treptată — un veritabil rit tragico-comic — că integrarea eroului kafkian merge de la neadaptarea totală pînă la acceptarea totală.

Căci el, eroul, cel mereu despărțit, rupt dintr-o totalitate, aspiră să se întregescă, să se reintegreze într-un univers, sinonim al puterii. Participarea la putere e garanția supraviețuirii. Acceptarea biciului va aduce folosirea lui ulterioară. Fiecare poate fi bi-ciuit și biciuitor, dresor și animal în cușcă, în raport cu ceilalți și mai ales cu sine, într-o lume cînd dreaptă, cînd răsturnată — cînd Academie, cînd circ — Lumea o-menilor. „...mereu aceleași chipuri, aceleași gesturi, adesea aveam impresia că nu era decît unul singur”; „Era atît de ușor să-i imiți pe oameni”; „...prea se înșeală oame-nii des unii pe alții cu libertatea”; „...nu mă ispitesc să-i imit pe oameni; îi imitam numai intrucit căutam o scăpare”; „Nepu-tînd alege libertatea, am recurs la această scăpare: ca om”. Aceste cuvinte ale mai-muței devenite ființă omenească sînt oare simple absurdități, simple ironii? Tulbu-rătoare întrebare ce-ți rămîne în minte du-pă ce-i vezi pe Carmen Tănase și pe Radu Duda. Ultimul joacă în forță, cu forță, dar nuanțat, trecînd de la gestul omenesc la joaca maimuțarită, de la gravitatea bur-lesc, de la umil la stăpin, de la inițiat la inițiator, cu o vervă ce-i este specifică, în-tr-un ritm care, însă, uneori, poate deveni periculos prin impetuozitate — pentru punctarea anumitor stări. Să nu uităm că Radu Duda rostește textul în limba fran-ceză, ceea ce nu e la îndemîna oricui.

Carmen Tănase ne obișnuise cu prestații de certă valoare artistică. Acum, cînd o re-vedem la Iași în turneu, afirmația de mai sus sună a regret. Și asta și este. Regret că nu putem folosi, ca ieșeni, în ceea ce o privește, decît verbe la trecut. În acest spectacol ea este prezență cuceritoare, de o mare expresivitate și mobilitate gestuală. Rolul său, dificil și multiplu în unicitatea sa, a presupus o gamă extrem de largă de artificii, de „maimuțării”. Dacă am spune că actrița are șarm, ar fi prea puțin. Ea are har, chiar și cînd e ... maimuță.

Cînd spuneam că în spectacol sînt mate-rializate stări, trăiri, mă gîndeam și la sce-nografia semnată, cu o mină elegantă, si-gură și evitînd înfloriturile, de Andreea Iovănescu. Spațiul creat de ea sugerează aula unei Academii, dar și o sală de judecată, ori chiar de anchetă uneori, cu luminile stridente ce mulg personajelor replici și mișcări. Am avut adesea senzația că asist la un Proces, ori că sîntem la circ — unde arena nu se umple decît cu personaje și obiecte strict, foarte strict și util conotative.

Spectacolul Cristinei Ioviță e bine gîndit, în mînă țînute cîntărit și dovedind înțelegerea unei opere deloc ușor accesibile ori comode, purtîndu-ne într-o lume tulburătoare, fasci-nantă, cea a lui Franz Kafka.

Âncă-Maria RUSU

ABD — RU — SHIN

În lumina adevărului— Mesajul Graalului

Izvorul apei vieții

Pentru spiritul omului, Pământul este o școală mare. Aici el trebuie să se dezvolte pînă va ajunge la acel grad de conștiință care îl va conduce la eliberarea definitivă de influențele terestre și la ridicarea continuă spre acele înălțimi luminoase, care îi vor permite să intre în paradis ca spirit omenesc auto-conștient.

Totuși, evoluția spiritului omului către autoconștientă — evoluție care comportă numeroase trepte precum și asimilarea strict necesară a vastelor cunoașteri ale creației —, nu poate fi obținută într-o singură viață.

Spiritul omului trebuie să revină de mai multe ori pe Pământ în acest scop și să se încarneze de fiecare dată în corpuri umane.

Adesea, unele ființe omenești se regăsesc împreună în cursul diferitelor vieți terestre. Drept urmare, uneori resimțim un fel de presentiment fugitiv atunci cînd întîlnim pe unul sau pe altul care ne sunt necunoscuți, avînd totuși intuiția ascunsă că i-am cunoaște de mult timp; aceiași lucru ni se întîmplă și la vederea anumitor locuri.

Trebuie luat însă în considerație faptul că evoluția ființei omenești de pe Pământ, către maturitatea spirituală, nu poate fi prelungită la nesfîrșit; cu atît mai mult, ea nu poate fi întreruptă în mod arbitrar, pentru a fi reluată mai tîrziu.

O plantă nu își întrerupe în nici un caz creșterea sa continuă pentru a o relua ulterior, ea dezvoltîndu-se neîntrerupt spre maturitate, în acel interval de timp care i-a fost acordat de Creator.

Această lege a naturii este valabilă în mod egal și pentru creșterea spirituală a omului care, la fel ca și planta, este și el un produs al creației.

În cadrul mării școli a omenirii, ființei omenești îi este acordat, de asemenea, un anumit interval de timp în cursul căruia va trebui să atingă punctul culminant al evoluției sale spirituale.

Or, acest punct culminant a sosit! El este determinat de marea cotitură cosmică, care este ea însăși în raport cu o fază de maturitate a creației.

Această mare cotitură cosmică este însoțită și de o ultimă lărgire a cunoașterii creației, care merge pînă la cunoașterea Sfîntului Graal! Existența sa reală este confirmată și explicată de Abd-ru-shin în opera sa „Mesajul Graalului” — intitulată „În Lumina Adevărului”.

Pe parcursul mileniilor, existența Graalului în planul spiritual a fost anunțată de mai multe ori pînă la Pământ. Totuși această revelație a fost întreruptă de deprecierea la nivel terestru de către intelectul omenesc, încît adevărata sa origine, a rămas obscură și confuză, astfel că aspirația deschisă către ceea ce este elevat și curat — noțiuni inerente Graalului — nu au mai putut să se nască în sufletul oamenilor.

În timpul lui Isus, ființele omenești nu erau pregătite încă pentru a primi cunoașterea Graalului. Acest fapt a fost exprimat de Isus prin următoarele cuvinte: „Mai am încă multe să vă spun, dar nu le puteți înțelege acum. Iară cînd va veni Acela, Spiritul Adevărului, la tot adevărul vă va povățui”. (Ioan — 16 : 12-13). Aici, Isus a numit pe Fiul omului, anunțat de El, drept „Spiritul Adevărului”.

Ființa omenească trebuie să se familiarizeze, puțin cîte puțin, cu ideea că totul a fost format, nu numai pe Pământ, ci — în mod egal — și în regiunile supraterestre, în care este vorba însă de creații mai subtile, mai ușoare.

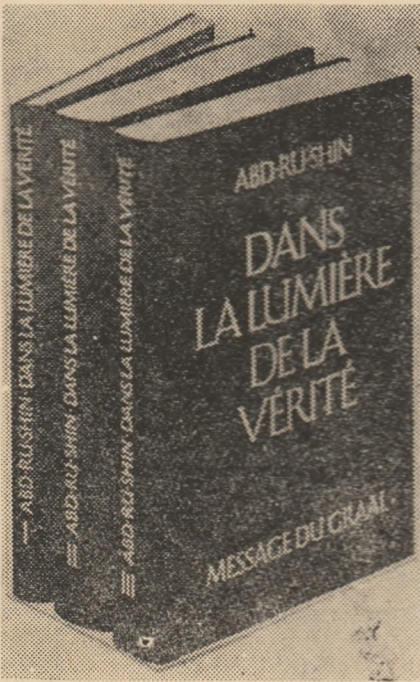
Pământul, în mod sigur, nu este decît reproducerea cea mai grosieră a modelelor supraterestre deja existente, modele care sunt cu mult mai perfecte și mai frumoase decît formele care ne sînt vizibile.

Sfîntul Graal există în mod efectiv. Acesta este o cupă care se află în Lăcașul Graalului, situat în planul spiritual cel mai elevat — Creația primordială —, la limita Sferei divine.

Lăcașul Graalului este unicul punct de legătură între creație și Dumnezeu; s-ar putea spune în mod egal că acesta este un loc de transmitere a Forței iradiante provenind din Sfera divină.

Asemănător unor pulsații, care se produc într-un ritm etern încă de la începutul creației, acest curent de Forță spirituală se revarsă în întreaga creație pentru menținerea și reînnoirea sa.

La fel ca și inima care trimite singele în întregul corp prin pulsații, la intervale regulate și repetate în mod continuu, Forța se revarsă în creație odată pe an, în ziua Pogorîrii Sfîntului Duh (Rusaliile). Este ziua în care Forța se revarsă prin intermediul Sfîntului Graal.



Spiritul omului trăiește și el, de asemenea, prin această Forță; din nenorocire, el a folosit-o într-o manieră greșită și a utilizat-o în scopuri rele. El a devenit astfel cel mai mare perturbator în această lume.

Odinioară, apostolii au trăit într-un fel cu totul deosebit această pogorîre a Forței, adică această reînnoire anuală a Forței, pe care Isus le-o anunțase.

În Revelația (Apocalips) primită pe cale spirituală, Ioan a descris într-un limbaj metaforic multe fapte, locuri și personaje legate de Graal. Ochiul său spiritual a perceput într-un mod figurativ evenimente extraordinare care s-au desfășurat și care, drept urmare, se vor derula în imperiul divin și pînă jos, în întunecimile cele mai profunde. Astfel, el a denumit Lăcașul Graalului situat în planul spiritual, ca fiind „Templul lui Dumnezeu” (11, 19; 15, 5). Or, „Izvorul apei vieții” — citat în cap. 21, verset 6 — este însuși Sfîntul Graal!

De altfel, pe cît de neobișnuită poate să pară noua cunoaștere celui care cercetează, acesta nu se va putea reține, în timp, să nu se preocupe în mod serios de toate

aceste aspecte, dat fiind faptul că a sosit timpul.

Adevărata cunoaștere privind Graalul va marca spiritualicește noua epocă ce survine acum, odată cu acea cotitură cosmică. Grație acestei cunoașteri, spiritul omului va deveni capabil să primească în timp util Forța care se deversează din Sfîntul Graal, apa vieții. El o va primi în mod conștient și cu recunoștință pentru binecuvîntarea și pentru bucuria tuturor făptuitorilor din întreaga creație.

Cuvintele din Apocalipsul lui Ioan sînt deci pline de promisiuni: „Eu sînt Alfa și Omega, începutul și sfîrșitul; celui însetat îi voi da în dar apă din izvorul vieții”. (21, 6). „Cel însetat să vie și cel ce dorește, să ia din apa vieții în dar!” (22, 17).

Acela care va folosi cum trebuie această Forță venită din Sfîntul Graal, va vedea deschizîndu-se porțile Raiului și îi va fi dat să primească coroana vieții (Apoc. 2, 10), ce îi va permite să existe etern.

Noi ne aflăm acum în inima unui dintre finalurile cele mai importante din Apocalips — din Revelația lui Ioan —: sîntem deja în turnura cosmică, în Judecata universală! Evenimente tulburătoare, imposibil de împiedicat pentru mai mult timp, cît și o mulțime de semne, ne-o demonstrează fără nici un dubiu.

În mijlocul distrugerilor și a întregului rău care se revarsă, Graalul transmite însă Forța sa, necesară reînnoirii și refacerii morale.

Herbert VOLLMANN
(Vomperberg — Austria)

NOTA: — Volumul I al operei „Mesajul Graalului” tradus în limba română va fi disponibil (în lei) începînd din luna iunie a.c.

— Persoanele care doresc primirea gratuită a broșurii „Conférences choisies” extrase din „Mesajul Graalului” se pot adresa în scris la „Editions Francaises du Graal” — 23, rue Colbert — 93 100 Montreuil/ Bois FRANCE. Se pot adresa, de asemenea, și la București, la C.P. 34—50.

Fascinația lecturii

Dimensiunile formative

Plecînd de la ideea că lectura continuă să fie una dintre valorile autentice ale vieții noastre, cartea fiind aceea care proiectează o perspectivă fascinantă asupra lumii, tentativa sintetizării unor gânduri și meditații despre lectură ne apare justificată. Desigur, un om nu poate citi decît o mică parte din tot ceea ce se scrie (la ora actuală ce se scrie într-o singură zi, într-un anumit domeniu, s-ar putea citi abia într-o întreagă viață). Soluția ieșirii din impas este stricta selectare a valorilor, a creației certe. E ceea ce face fiecare dintre noi cînd urmărește realizarea unui anume scop.

Unele puncte de vedere exprimate din unghiuri diferite converg spre una și aceeași concluzie: lectura își are locul distinct în multitudinea preocupărilor omului. Și umanistul și tehnicianul, chiar dacă o vîd în prelungirea activității de bază, consideră lectura ca pe o valoare ce se impune prin ea însăși. Mai mult, a ști să citești e chiar o artă și există o artă de a citi. La acest aspect se gîndea probabil Sainte-Beuve cînd spunea: „criticul știe să citească și-i învață și pe alții cum să citească”. În aceeași manieră vedea lucrurile și Emile Faguet cînd se întreba: „Dar în ce constă această artă? Iată-ne în încercătură. Într-un cît se definește prin scopul pe care și-l propune, trebuie să ne întrebăm pentru ce citim. Ca să ne instruiem? Ca să judecăm valoarea operelor? Pentru plăcerea noastră?”.

O dată scopul enunțat și urmărit, cartea se supune lecturii cititorului ca un instrument ascultător și apropiat ce este, rezultatul însă poate fi diferit. Intervin aici gravitatea celui ce și realizează instruirea, capacitatea cu care sînt apreciate valorile și originalitatea ideilor sesizate în text sau pur și simplu fantezia cu care se lasă furat de lectură pentru propriul amuzament. Dar oricare ar fi scopul pe care și-l propune lectorul, biblioteca — univers de valori umane — are obligația fizică și morală de a-i oferi oricînd fericirea și bucuria lecturii lui.

Nu se poate spune că epoca actuală poate fi numită a celor ce citesc. În zilele noastre timpul a căpătat altă greutate, nu-i comparabil cu cel de altădată. Acum totul se face în „viteză”, timpul presează oricînd, de aceea cartea se citește „pe apucate” și „din bucați”, continuitatea în lectură ne lipsește de cele mai multe ori. Nu întîmplător se spune că lectura a devenit „monahală”. Puțini au rămas aceia care dispun de mult timp pentru a citi pe îndelepte, izolat, discret, în tăcere, pentru plăcere totală. Atunci? Atunci ne adaptăm condițiilor existente, gustul și discernămintul în alegerea cărții devin obligatorii, ne distragem preocupărilor minore pentru ca timpul rezervat lecturii să fie cît mai puțin afectat. Nici într-un caz nu trebuie să mărîm grupul celor ce nu au vocația lecturii. Privim cu încredere utilitatea lecturii, forța ei benefică, rolul indispensabil al cărții pentru orice om. Cartea activează înțelegerea, educația și spiritul lui, îi sporește înțelepciunea și îl face fericit.

Nicolae BUSUIOC

Uimiri

Partida amînată

Cît a fost în viață, nu am scris nimic despre el, deși îl cunoașteam de vreo 20 de ani, sau poate tocmai de aceea. Mai înainte cu vreo 10 ani îl admirasem în echipa „Politehnicii” ieșene, un half strălucitor, gata-gata să fie chemat la Națională. Și tocmai atunci s-a retras din fotbal, preferînd politehnica de performanță durabilă, celei efemere și producînd nenumărate în lumea sportivă, neobișnuită cu astfel de „abdicări”...

În recenta campanie electorală n-am scris nici pro, nici contra lui, spre deosebire de alții, care au scris întîi pro, pe urmă contra, și din nou pro, după ce omul cîștigase. (Admir acel soi de barzi care își adaptează culoarea aceleia a Puterii, și asta nu de ieri — alaltăieri, ci încă din vremea Împăratului Verde; că pe urmă s-a dat cu Omul Roș iar acum ar „îmbrăca” orice culoare are trecere, ține de chimismul acestei specii numită cameleon, pare-mi-se).

Nu știu dacă aștepta un cuvînt bun de la mine, despre candidatura sa. Mai degrabă nu, căci îmi cunoștea opiniile (fiind un cititor constant al „Cronicii”) despre formațiunea care îl propulsase și față de care el însuși nu se simțea atașat. Mi-a și spus-o, fără să-l întreb, într-o discuție de cîteva minute, cînd i-am dat întrebările pentru o anchetă găzduită de revistă. „Eu aici, la Primărie, nu fac politică”, zicea și a mai zis-o de nu știu cîte ori în timpul campaniei, dar prea puțini l-au crezut și prea mulți l-au șicanat. Din păcate, toate șicanările le-a pus la inimă, cum se spune, măcinîndu-l spornic. Numai din asta și se vede că n-avea stoffă de politician uns cu toate alifiile și imun la orice atacuri. Era un tehnician, un om care vroia să construiască. Un om de ambient. Cît a fost primar numit, suferea tocmai din cauza acestei numiri, care îl marca moral și îi limita libertatea de acțiune. De aceea cu unele măsuri n-a mers pînă la capăt. A încercat, între altele, să stopeze și să elibereze Iașul de sub ocupația oribilelor chioșcuri și căsuțe implantate peste tot unde nu le era locul, dar n-a reușit, fiindcă întreprinzătorii veneau blindați cu patavaniile puse de predecesorii săi, cărora

prea puțin le păsa de estetica crașului. (Ca o ironie: printre puținele chioșcuri dezafectate din ordinul său, a fost cel al „Cronicii”). Presupun că și-a dorit enorm să fie primar ales, spre a dovedi că este al ieșenilor și nu al FSN-ului, de care era pe punctul de a se despărți. Unii spun că și de aici i se trage, că s-au făcut presiuni asupra lui spre a nu părăsi Frontul și mai ales o anume aripă, emanată de la Iași și obedientă d-lui Iliescu. E posibil, dacă ne gîndim că, între timp, războiul celor două roze a ajuns la confruntarea decisivă, iar victoria va fi de partea celui care are mai mulți combatanți. În acest război fesenist, ponderea Iașului desigur că nu putea fi ignorată, iar opțiunea primarului era importantă. Nu mai este.

Alții reclamă „întepăturile” din presă, telefoanele injurioase, „fluturașii” obsceni puși în cutia poștală. S-a vorbit chiar și de otrăvire! Cînd moare un om de oarecare rezonanță publică, la noi gura lumii — slobodă. Este sindromul scenaritei, de care suferim post-revoluționar.

...În minutele acelea presante, de la Primărie (mai așteptau vreo 20—30 de persoane să intre la el) mi-a spus că i-ar plăcea să aibă timp să vorbim despre literatură, sau să ne întîlnim la o partidă de șah, ca altădată. Am încercat chiar să programăm întîlnirea. O furtună iscată din senin a făcut să zăngăne geamurile și-a zburătăcit totul pe Boulevard. S-a dus la fereastră, apoi s-a întors, neliniștit. „Mi-e să nu vină vreo zăpadă, vreun ger strasnic”, a zis. „Mai ai combustibil?” I-am întrebat, în doi peri. „Mai este, a zis, dar cine știe cît ține iarna...” Se gîndea la combustibilul orășului, nebănuind că al lui era pe terminate.

Ne-am mai văzut la ziua „Cronicii”, cu 48 de ore înaintea celui de-al doilea tur de scrutin. Era plin de vervă, căci poziția aștrilor i se părea favorabilă. Toți roiau în jurul lui — și cei care fuseseră pro, și cei care se exprimaseră contra, în campania ce tocmai se încheiase. Pentru mai toți gazetarii tineri, indiferent de poziție sau apartenență politică, era „nea Emil”. Un publicist din opoziție tocmai îl tatonă, malițios, dacă mai poate veni la el, în cazul în care cîștigă, cu o „ialbă” pentru o casă „mai pi centru”. „Vino, îi zice, să vedem ce se poate face...”.

Si din nou ne-am iluzionat — de data aceasta împreună cu Ioanid — în legătură cu partida de șah. De unde să știm că, peste cîteva zile, Emil Alexandrescu o să facă o cu totul altă mutare, la care nu există răspuns...

Nicolae FUTUREANU

URANIA

Foaie realizată de studenții anului I al Facultății de literatură și științe a Universității Ecologice „D. Cantemir” Iași.

Redactor responsabil:
Vasile Brezuleanu

Universitatea particulară—complex cîmp de dezvoltare pentru tineret

1. Universitatea Ecologică „Dimitrie Cantemir” din Iași a luat ființă în baza Autorizației nr. 5470330/90 a Prefecturii județului Iași și a avizului Ministerului Învățămîntului și Științei, ea fiind prima universitate particulară din Iași. Am fondat această instituție de învățămînt superior și cercetare științifică din dorința de a crea o instituție de cultură care să adune în

cesar în perspectiva dezvoltării societății românești. Domeniile noi care apar în viața economică a țării obligă conducerea universităților particulare la o mare flexibilitate, orientîndu-se și după aflulul de studenți pe domenii, ceea ce la universitățile de stat cu tradiție și inerție este mai greu de realizat.

3. Calitatea învățămîntului în universitatea noastră se asigură

rezistat. Conducerea universității nu urmărește profitul, ci pregătirea studenților. Universitatea se adresează omului obișnuit interesat de instruire. De aceea taxele s-au preconizat la valori strict necesare. Am fost totuși obligați să inseriem în cererile de admitere condiția că taxa școlară va urmări indexul oficial al prețurilor. Pînă în prezent nu am fost obligați să mărim prețurile, dar studenții conștienți de realitățile economice au început deja să ne întrebe dacă nu e cazul de mărire a taxelor și, eventual, dacă știm cu cât se vor mări pentru a începe să depună banii în completare.

Studentul în cetate

„Actul inteligenței este viața”

Se știe bine că Iașul fără studenți ar fi un oraș monoton, lipsit de tinerețe și transparență: de transparență și adevărul pe care ei le înțeleg într-un mod cu totul aparte. Studenții văd lumea altfel și privesc lucrurile prin prisme proprii, avînd o lume a lor, plină de speranță și de gânduri frumoase.

Mulți dintre dumneavoastră poate ați reușit să pătrundeți în acest univers al studenților ieșeni. Seriu despre studenții din Iași pentru că ei au fost și sînt capabili să supraviețuiască în fața haosului de senzații obscure și a imboldurilor de tot felul. În ciuda problemelor și greutăților materiale pe care le au, studenții din această „cetate” își păstrează totuși demnitatea. Trebuie să avem încredere în ei și să-i respectăm prin sentimente simple de generozitate și iubire.

Îi întîlnim la fiecare pas pe străzile orașului, mereu grăbiți spre universități, biblioteci, săli de lectură. Evadînd din lumea mizeriei mărunte ale vieții cotidiene, aflați în sălile de curs alături de profesori, studenții încep un adevărat tratament de dezintoxicare a spiritului. Mulți dintre ei fac acest tratament prea mult timp, conștienți de faptul salvării prin cultură și de certitudinea că tot ce este pentru spirit este nemuritor. Majoritatea studenților reușesc să facă din cultură chiar un mod de viață.

În timpul liber, tentați de reclamele cafenelelor, studenții au totuși curajul să le viziteze doar pentru o cafea ieftină și cîteva clipe de visare în fumul albastru al țigărilor „Carpați”. Întîlnim studenți și în baruri, locuri în care ei nu-și pot permite prea multe lucruri. În restaurante, ignorînd frigul de afară, studenții comandă sec doar „bere”. Credeți că vizitarea acestor locuri este condamnată? Nicidecum! Și aici, studenții sînt tot într-o „delectare spirituală”. Să ne gîndim doar la discuțiile ce aveau și au loc în cafenelele Parisului, colindate de multe minți luminate; de botile unde Eminescu și Creangă își găseau refugiu pentru discuțiile lor pline de har. În limita bunului simț, studenții discută totul neocolind adevărul și dreptatea.

Studenții nu mint pentru că nu au interesul să o facă; s-ar minți pe ei înșiși și ar fi în joc propriul lor viitor. În realitate, ei nu au ce ascunde din simplul motiv că nu au ce pierde.

Toate acestea sînt adevăruri ce fac parte din viața zilnică a studenților. E viața lor, pe care majoritatea o iubesc, iar alții sînt nevoiți s-o iubească.

Aristotel spunea că „actul inteligenței este viața”.

Costică IACOB



Interviu cu Prof. dr. ing. ZAIRA MURGU,
Rectorul Universității Ecologice „Dimitrie Cantemir”

1. Doamnă Rector, ați înființat Universitatea Ecologică „Dimitrie Cantemir”. În Iași și în țară există și alte instituții de învățămînt superior particular. Care este statutul acestora în comparație cu cele de stat?
2. Ce rol au universitățile particulare în diversificarea și dinamizarea învățămîntului superior românesc?
3. Cum este asigurată calitatea învățămîntului în Universitatea „D. Cantemir”? Care este programa analitică?
4. Avînd în vedere fluctuațiile prețurilor, vă rugăm să ne spuneți cum vor evolua taxele anuale?
5. Ce perspective vor avea absolvenții?
6. În viitor vor fi stimulați studenții prin acordarea de burse?
7. Cum se va dezvolta Universitatea „D. Cantemir”? Aveți un plan de construcție a unui edificiu?
8. Cunoașteți indeajuns problemele cu care se confruntă studenții?

jurul ei pe tinerii dornici de a-și realiza un fel spre care să-și îndrepte dorințele și posibilitățile, creîndu-le un cîmp de dezvoltare complex și de nivel ridicat, concomitent cu o calificare într-o direcție de viitor, imbinînd instruirea profesională cu dezvoltarea capacității creatoare, asigurîndu-le un învățămînt modern, de calitate.

Referitor la pregătirea didactică s-a presupus și verificat că studenții de la universitățile particulare vor fi mai receptivi la instruire decît cei de la stat, deoarece contribuie direct la susținerea materială a pregătirii lor.

Ca statut, în cadrul învățămîntului superior și în calitate de absolvenți, se cunoaște că în constituția recent votată s-a prevăzut și învățămîntul superior particular urmînd ca detalierea organizării să se facă prin legea învățămîntului și științei, care va apare în curînd. Cum angajarea în producție urmează să se facă după competență, gradul de pregătire al absolvenților va fi criteriul principal de ocupare a unui loc de muncă și mai puțin proveniența diplomei (învățămînt de stat sau particular).

2. Ca instituție de învățămînt superior, universitatea particulară are un rol de seamă în diversificarea pregătirii, prin aceea că structurile și planurile de învățămînt nu sînt încadrate într-un cadru rigid, putînd aborda orice domeniu de pregătire care se manifestă ca no-

prin contribuția celor doi factori: profesorii și studenții. Profesorii sînt cadre alese cu discernămint, active și verificate în procesul de învățămînt — un corp profesoral de elită, recunoscut pe plan național și internațional, avînd calificare superioară prin doctorate și experiență pedagogică; iar din partea studenților există o colaborare mai strînsă, mai interesată, cu spirit de inițiativă, de dăruire și angajare, o atitudine morală cinstită față de cerințele societății viitoare. Totodată conducerea universității analizează și deliberază în alegerea celor mai adecvate soluții pentru realizarea unui învățămînt modern și eficient.

În ceea ce privește programele analitice, s-a căutat un paralelism cu programele analitice de la stat, acestea fiind însă imbogățite cu discipline solicitate de noile căi de dezvoltare ale societății românești. La toate facultățile, planurile de învățămînt sînt elaborate avînd în vedere încadrarea în perspectivele noi ale economiei românești, cu trecerea la economia de piață și posibilitatea absolvenților de a deveni întreprinzători particulari.

4. Evoluția taxelor de școlarizare nu depinde de conducerea universității, ci de evoluția prețurilor de pe piață. Noi am pornit și astăzi acestă cu prețurile de anul trecut și pînă acum am

5. Pe calea dezvoltării economiei românești, perspectivele absolvenților universității vor fi funcție de competență. De aceea efortul nostru principal este pentru pregătirea lor.

6. Ca la orice competiție, și în pregătirea școlară trebuie acordate stimulente, care sînt deja prevăzute în statutul universității.

7. Pentru dezvoltarea Universității Ecologice „Dimitrie Cantemir” avem atribuit de Prefectura județului Iași un teren în A'lea Copou; am comandat și primit un studiu de amplasament al corpului universitar. Realizarea lui depinde în bună măsură de noile autorități, de felul cum se vor orienta ele în sprijinirea acestor acțiuni.

8. Prin firea și caracterul oamenilor de la conducere care de la început au hotărît scopul universității, precum și după principiul „Dreptul la învățătură este la fel cu dreptul la viață” — după care ne călăuzim, legăturile afective între studenți și conducere sînt destul de puternice, ceea ce duce implicit la o comunicare mai rapidă, mai deschisă. După cum s-a văzut și relativ la taxele de școlarizare, tot așa și alte probleme ajung la noi pe cale directă iar noi la rîndul nostru le rezolvăm cît mai operativ posibil.

Conservat de
Nicolae ARTENE
Camelia CIOBANU-RADU

Bacoviană

Ploaia asta fără de oprire
Ce-a descălecat dintr-un pustiu
Nu-i nici adevăr nici amăgire,
E-o plăcere într-un mic desfriu.

Și-i o ploaie cu miros de stele,
Și în noapte, totul e pustiu,
Picură cu glasuri de mărgele
Peste setea sufletului viu.

Nu-i nimic, deși afară plouă
Și-năuntru sună a regret,
Ploaia asta rupe-m-ar în două
Fericirea să n-o mai aștept.

Vasile BREZULEANU

atitea
lucruri dispărute
spre rădăcini
incît sete-mi este
de singura
ta
sfișiere
retină

umbra
unui cuvînt
fecunda
dorința
de stare
a timpului

Toto CRISTIAN

Politica nu-i treabă grea

Politica s-a făcut dintotdeauna la umbra nesiguranței zilei de mîine. S-a făcut acolo unde tronau amintirile unui îndepărtat timp și ale unui viitor bintuit de incertitudini: în forfota zilnică a orașelor, la cozile interminabile, în fața liniștitului pahar cu orice sau cu nimic...

Politica s-a făcut dintotdeauna, iar noi, existînd cam tot de pe atunci, i-am făcînd tainele încă din alba față de nou născuți.

Debusolați în încercarea de a redresa o corabie ce se zbate neputincioasă în apele oceanului, oamenii politici ai momentului își găsesc totuși secunda de liniște dinaintea furtunii: răsufierea dintre alegerile ce au fost și cele ce vor veni; alegeri de care ne-am săturat și nu prea. Căci nu mai e mult și vom ajunge să ne cunoaștem cu toții, douăzeci și trei de milioane, cîți am ieșit la ultima numărătoare, și o să ne alegem poate și noi, căci, deh! politica nu-i treabă grea. Numai să nu-și vîre Diavolul coada! Posibilități avem, căci BUGETUL și-a propus să ne acorde încredere gratuită.

Ziua de mîine își va spune cuvîntul.

Înaintea altei serii de alegeri, politicienii își iau concedii pentru a respira în voie. Cei rămași la conducere ne impozită și așa puțină viață care ne-a mai rămas. Măcar de ne-ar oferi altceva în loc. E drept, ne oferă bătaie de cap și bătaie de joc, dar așa nu va dura prea mult. Să treacă el și semestrul acesta cu alegeri... Căci vor veni altele, Trec alegerile, vin alegerile.

După cum se vede, politica nu-i treabă grea. Numai să fii liniștit și să aștepti să-ți vină rîndul. Rîndul spre ce?!

Oana-Otilia HRAPCIUC



Studiu de amplasament

La Eminescu

Pășesc, în prag de primăvară, prin grădina Copou, unde fiecare colțisor păstrează amintirea Lui. Copacii au memoria lor, au amintiri purtate de generații de frunze prin toamne despletite și primăveri scaldate de soare. Mă opresc cu sfială în vecinătatea Teiului „sfânt”. Eminescu trece din istorie în imperiul gândului, tronând ca un prinț în spațiul literelor românești. Nu-l văd, dar îl simt peste tot. Eminescu este un izvor nesecat din care beau ori de câte ori mi-e sete de viață și de adevăr. Eminescu este limpezimea gândului, este șoptirea stelelor în curgerea inexorabilă a timpului. Imaginile se derulează cu repeziune pe ecranul memoriei. Timpul își pierde sensul și noi, oamenii, devenim păreri și aripi purtate de vânt. Eminescu, păstor al literelor, domină precum o cetate, domina sălbăticia munților. Mă apropiu de Tei și îl mângîi și astfel îmi potolește dorul de Eminescu. De cite ori, în clipele lui amare, nu și-a vărsat paharul de dureri, sub tulpina umbroasă! Amintirile tipă și, în corăbii albe, norii trec mai departe ducînd cu ei dorul meu nestins de Luceafăr.

Eminescu este starea de veghe permanentă a Logosului.

Existăm prin El cum există păsările prin aer. Chipul Poetului, turnat în bronz, privește. „nemuritor și rece” zările și cosmosul.

Spațiul se comprimă și timpul se dilată, și ochii mei nu se mai satură privindu-l. De cite ori, călcînd pe frunze fosnitoare, nu a pășit pe aici la braț cu Veronica și de cite ori sufletele lor arse de iubire nu s-au contopit, plutind prin spații siderale!

Trecînd înainte, parcă îi văd și pe cei doi mari prieteni, Eminescu și Creangă, bătînd ulițele prăfuite ale Iașilor, plutind ca niște năluci prin locuri tainice, căuțînd tihna și refugiul în micile bucurii ale vieții, la un pahar de vin innobilat de vraja cuvintelor.

Pășesc apoi în Casa memorială. De la început privirea se oprește la statuia Poetului. În dreapta, singur, chipul Veronicăi stă parcă în așteptare. Doar fotografiile, cărțile și celelalte mărturii, mă fac să cred că ea a existat cu adevărat și nu a fost închipuire. În stînga, marele lui prieten, Creangă, străjuie intrarea. Privindu-le, cele două statui îmi fac impresia că sînt doi piloni de susținere a edificiului închinat Poetului nepereche. Iașii de odinioară mi se descopăr din vechile fotografii, cărți, și documente. Și totul mi se pare învăluit într-un vis. Parcă îmi sună în urechi, ca o sentință pentru caracuda „Faul”, risul îndelung al asistentei de la casa Pogor.

Iașul reprezintă pentru mine esența spiritualității românești, cupola magnifică sub care au evoluat artiștii de geniu și mari oameni de știință.

Eminescu reprezintă zborul peste timp, aripa mereu întinsă peste zări. El este măsura noastră, cumpăna literelor românești, busola limbii române.

Nicolae ARTENE

Cărțile profesiei

Întru jurnalistică!

Cartea lui Michel Friedman* se adresează tuturor celor care desfășoară o activitate de presă, editorială sau publicistică.

Este scrisă de un redactor ce-și propune drept scop soluționarea unui paradox: „cel creat de principiul teoretic după care nimeni nu poate fi considerat că nu cunoaște legea, cînd, în mod practic, nimeni nu poate să cunoască totul”.

Fiecare capitol abordează problemele jurnalisticilor în ordinea punerii lor în practică, corelate cu normele juridice pe care le vizează. „Ideile și cuvintele nu aparțin cuiva în mod expres”. Autorul afirmă, în esență, că „paralelismul de gândire în domeniul ziaristicii este ceva obișnuit”.

Posesorii legitimațiilor de ziarist sînt îndemnați a nu depăși limitele în dorința de a fi inediti. Cu alte cuvinte, să nu se folosească de nume ori titluri ce nu le dețin pentru a obține o informație. Tot ce este de spus să fie aflat în limitele bunului simț, evitîndu-se pe cit posibil defăimarea și injuria — o altă normă de conduită propusă de autorul francez.

Rîndurile lui Michel Friedman, grupate în ediția Humanitas, reflectă crezul său în profesiunea de jurnalist adevărat și vor să constituie abc-ul oricărui traductor spiritual.

D. CRISTIAN

* Michel Friedman — „Libertăți și răspunderi ale ziaristilor și autorilor”. Traducere din limba franceză de Alexandru Skultety. Ed. „Humanitas”, București, 1991.

„Viața nu merită să fie trăită decît pentru deliciale înflorite pe ruinele ei”.

EMIL CIORAN

În transfigurarea de milenii a lumii în care trăim, visul oricărui creștin este de a ajunge la MECA, cetatea sfîntă. Acolo își poate lăsa cu credință lacrimile. Pentru cei singuratici, pentru cei ce „trăiesc din ce alții mor”, idealul ar trebui să fie RĂȘINARI — cetatea ardeleană preasfîntită de lacrimile mute ale durerii, fără de început și fără de sfîrșit. Aici, chiar căzut în dizgrația timpului, vei avea totuși puterea de a refuza ideea de nefericire.

Am vizitat RĂȘINARIILE poate dintr-o rugămîntă a sufletului, poate pentru curiozitatea de a-i cunoaște pe mecenați la ei acasă. Privind cu admirație acest labirint al tristeților, m-am simțit, preț de o veșnicie întregă (căci eram contopit cu eternitatea), un pelerin încercînd a-și amana sufletul, pentru mireasma unui ideal aflat în redescoperire. RĂȘINARIILE sînt într-adevăr o confruntare între absență și prezentă, între real și imaginar. Casele sale duc și acum dorul unei nostalgice iubiri pătrunsă, nimeni nu știe de unde, în cetate. Ea veghează pentru ca lacrimile celor ce trec pe aici să se transforme în veșnice împliniri.

Am colindat străzile cetății și prin liniștea absolută am simțit pașii marelui CIORAN, am simțit trecerea către eternitatea gânditorului și, o dată cu ea, am priceput starea de insomnie a întregii cetăți. Pornind împreună cu el pe firul gândurilor, i-am admirat voluptatea cu care pendula între ispită și lacrimi, între patimă și mister. El, cel care a refuzat gîndul de „ruină a propriului ideal”, a părăsit cetatea în căutarea unei victorii ce avea să o obțină la puțin timp, în PARISUL melancoliei absolute. RĂȘINARIILE îi mai păstrează și astăzi imaginea de inger împotrivindu-se cu disperare grațioasei dezmembrări a timpului. Pentru că dorul și tristețea s-au născut în exil, CIORAN crede pentru veșnicie că n-a scăpat nici o ocazie de a fi trist. La urma urmei, aceasta nu-i decît o renegare a inefabilului pentru a se împăca cu sine însuși, căci noi îl simțim, trăim aproape de el despărțiți doar

pariții editoriale: debutul lui Constantin Hrehor cu o carte de versuri „Tirziu înclinat”. Sînt consemnate apoi remarcabilele debuturi coregrafice de la Opera Română din Iași în spectacolul „Cocoșatul de la Notre Dame”, precum și de la Teatrul „Bacovia” din Bacău („Încercînd aerul înălțimilor”) — ecouri de la vizionarea spectacolelor realizate în prima parte a acestei stagioni, demonstrînd că și în provincie se poate face teatru de calitate.

Redescoperiri:

Cioran și Rășinariile

juducăm. Întrebarea sa dovedește încă o dată că la capătul timpului domnește nu numai eternitatea, ci și părerea de rău!

Ar trebui să fim o ANA MARCU (cea care a fost aproape jumătate de secol alături de casa marelui GOGA din RĂȘINARI) pentru a putea plînge regretul eternității: „Tristă a fost viața, / pustie am rămas / și pusă pe gînduri... / De ce nu sîntem împreună, de ce ne-am despărțit?... / Viața ciudată, ea te-a părăsit!... / În nopțile lungi de iarnă / la

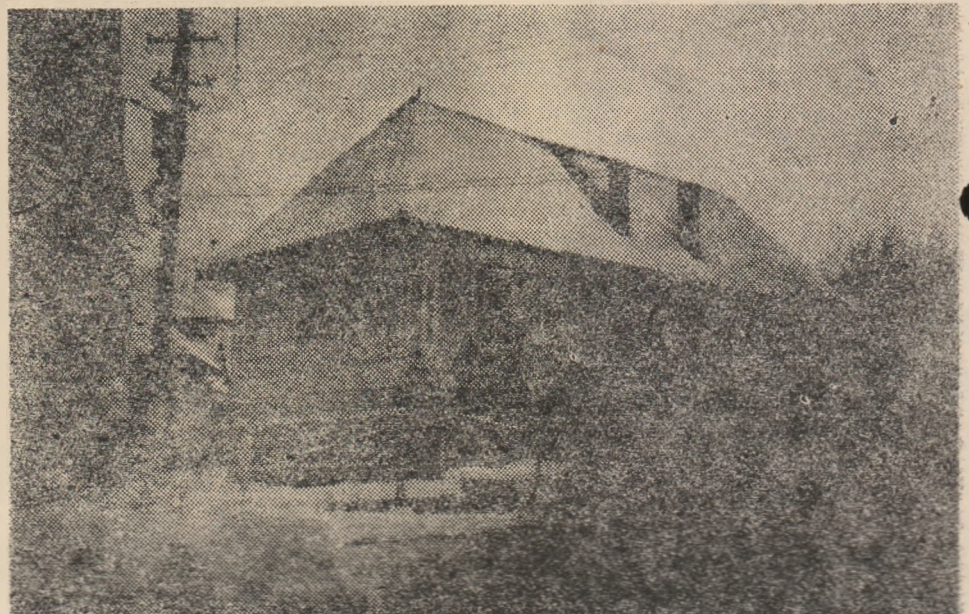
tine m-am gîndit, / floare tristă, de ce m-ai părăsit? // Stejarul era verde, / azi s-a vestejit, / zadarnic îi pui apă, / el a putrezit”. Poezia a fost scrisă (de ea) la trecerea în neființă a lui C. NOICA. Recitînd-o, m-am gîndit cit de nedrept a fost timpul cu unii... n-a mai avut răbdarea să-i lase în mîngierea absolutului.

CIORAN a rămas poate AS-ul de treftă al filozofiei noastre, dintr-un careu celebru din care au trecut rînd pe rînd în lumea celor drepti ELIADE, NOICA și apoi genialul TUTEA. Gînditorul CIORAN n-ar fi existat, lumea ar fi fost mai la RĂȘINARI și o dată cu aceasta un stejar falnic în curtea Căminului Cultural, pe malul riului care duce de o veșnicie îndepărtată parcă toată tristețea din sufletele rășinărenilor.

Stejarul, care a înfruntat numărul anilor și pe care toate nenorocirile vieții nu l-au putut atinge, are nevoie de lacrimile noastre pentru a nu dispărea în neant. Căci, la urma urmei, dacă CIORAN n-ar fi existat, lumea ar fi fost mai săracă cu o dramă. Iar toți pelerinii ce bat la porțile sufletului, n-au dreptul în trecerea lor prin RĂȘINARI, mindra cetate ardeleană, să nu îngenuncheze la trunchiul stejarului. Și asta, pentru că el reprezintă „viața cu toate deliciale înflorite pe ruinele ei”. Simbolul veșniciei născut pentru dorul de viață.

Un dor ce-și măsoară pentru a nu știu cîta oară veșnicia în lacrimi.

Vasile BREZULEANU



Casa lui Emil Cioran de la Rășinari

Revista revistelor

S-a scris și s-a vorbit mult despre soarta revistelor de cultură în actualele condiții de liberalizare excesivă a prețului hirtiei. O necesară lege a sponsorizării, care se lasă așteptată, ar putea rezolva dificultățile cu care aceste reviste se luptă pentru a vedea lumina tiparului. Dar, în așteptarea acestei legi, se pare că mai sînt și alte piedici. În standurile de presă, atît de stat cît și particulare, revista de cultură e marginalizată, ascunsă, rușinată parcă de vecinătatea publicațiilor de scandal care ocupă locuri de frunte. Numărul cititorilor care le preferă pe cele din urmă este, însă, indiscutabil mai mare deși, și aici apare paradoxul, calitatea celor dintîi primează. În sprîjanul acestora stă sumarul bogat, interesant și de bun gust al revistelor culturale. Astfel, nr. 5 al revistei „Cronica” îi readuce în actualitate, prin cunoscuta fotografie medalion, pe cei care au întemeiat „Junimea” și „Convorbiri literare” și, la împlinirea celor 125 de ani de la înființare, urează revistei, cu vorbele Poetului, „La trecuți-ți mare, mare viitor!” Un interesant și inedit interviu cu scriitorul Renaud Camus, invitat de Centrul Cultural al Alianței Franceze Iași, ne arată că „generația tină din România este însetată de cultură”. Citim și un gînd de prețuire dedicat lui George Topîrceanu — de la a cărui naștere se împlinesc, la 20 martie, 106 ani. Nu lipsesc din paginile revistei noile a-

pariții editoriale: debutul lui Constantin Hrehor cu o carte de versuri „Tirziu înclinat”. Sînt consemnate apoi remarcabilele debuturi coregrafice de la Opera Română din Iași în spectacolul „Cocoșatul de la Notre Dame”, precum și de la Teatrul „Bacovia” din Bacău („Încercînd aerul înălțimilor”) — ecouri de la vizionarea spectacolelor realizate în prima parte a acestei stagioni, demonstrînd că și în provincie se poate face teatru de calitate.

Sumarul revistei este întregit de interesante articole de cultură, filosofie, religie, cu noi detalii despre ancheta „Cronicii” la Universitate și chiar cu aspecte politice: opinii pro și contra privind depunerea candidaturii la președinție a domnului Nicolae Manole-cu.

O altă revistă care merită a fi citită este „Literatură”. În ultimul număr, un amplu spațiu este dedicat Academiei Române care îl omagiază pe Caragiale: Nicolae Cojal, Ștefan Augustin-Doinaș, Eugen Simion, Marin Sorescu, semnează articole care-l rețin pe cititor.

O pagină pentru „viața cărții”: lirică românească în Brazilia, poezi slovaci din România, o recentă antologie de poezie română contemporană apărută în limba sîrbocroată la editura Ip Svetoni din Novi Sad completează sumarul.

„Opinia studentescă” ne propune un vast univers în care cultura, politica și în primul rînd problemele legate de viața studentului apar străbătute de firul roșu al ironiei și al eianului tîneresc.

Cristina BĂLȚEANU

Breviar cultural

● De curînd, în cadrul manifestărilor Centrului Cultural al Alianței Franceze din Iași, la Muzeul „Mihai Eminescu” din Parcul Copou, a avut loc vernisajul expoziției de fotografii sub titlul „Cafenelele Europei”. Sînt expuse fotografii semnate de: Bérangere Lomont, Etienne Loys, Andrei Bezoukhanikov, Christian Berthold, Włodzimierz Malek, și alții. Celebritatea cafenelelor se datorează frecventării lor de către geniile veacului trecut: Honoré de Balzac, Victor Hugo, Beaumarchais, Dumas, Lamartine.

● Teatrul Național „Vasile Alecsandri” a fost gazda spectacolului cu piesa „O scrisoare pierdută” de I. L. Caragiale, prezentat de Teatrul Tineretului din Piatra Neamț. Spectacolul, avînd ca regizor pe Nicolae Scarlat, prezentat într-o manieră modernă, a fost plăcut, dar cu unele „căderi” în momentele cheie ale piesei. Decorul a fost conceput ingenios și sugestiv de arh. Dan Jitianu, costumele de Ileana Huber, iar distribuția a fost următoarea: Liviu Timuș, Constantin Gheneșcu, Corneliu-Dan Borgia, Cornel Nicoară, Ion Muscă, Tudor Tăbăcaru, Oana Albu-Birău, Radu Olăreanu.

● Tot Teatrul Național, dar în Sala „Studio”, a găzduit trupa de teatru „Pluriei” a Universității „Al. I. Cuza” Iași, formată din studenți de la Facultatea de Litere și de la Medicină. A fost prezentat spectacolul „Cutia Pandorei” de Lesage, text nereprezentat pînă acum. Regia — Irina Popescu Boieriu, scenografia — Rodica Arghir, ambele de la Teatrul Național. Textul a fost jucat în limba franceză, remarcîndu-se Felicia Niță, Roxana Brăescu, Monica Broos (studentă la Academia de Arte, actorie). Din distribuție mai fac parte: Anca Toderașcu, Cristina Băzu, Daniela Ursu, Elena Popa, Bogdan Geangalău (acesta din urmă, cu un joc expresiv, inteligent, un real talent), Alexandru Larie, Dragoș Mușat și Dragoș Florea. Invitați la festivalul din Avignon 1990 și la cel din Rennes 1991, s-au hucurat de succes și aprecieri elogioase. Menționăm că inițiativa și îndrumătoarea acestei trupe, formată din treisprezece studenți, este doamna profesoară Marina Mureșanu-Ionescu, șefa catedrei de Limba franceză.

● La Sala „Cupola” din Iași, în urmă cu citeva zile, a avut loc vernisajul expoziției colective numită „Salon de primăvară”, sub patronajul U.A.P. Iași și al S.C. Trianon pentru Promovarea Artei Iași. În fața unui public interesat au vorbit domni Traian Mocanu, președintele Filialei Iași a U.A.P., și criticii Radu Negru și Valentin Ciucă. Această expoziție, avînd lucrări semnate de Dan Hatmanu, Ion Petrovici, Liviu Suhar, Agneta Covrig, Val Gheorghiu, Constantin Tofan, Bogdan Birleanu și alții, a fost considerată ca un „act de curaj”, ca o „rază de speranță” (Valentin Ciucă) și „o promisiune pentru viitor” (Radu Negru).

Valentin CHIDOVET



SOCIETATEA
COMERCIALA

Iasitex

S. A.

6600 IASI ROMANIA STR. PRIMAVERII NR. 2
TELEFON 981 / 36760 TELEX 22345

Inceputurile societății comerciale „IASITEX” S. A. duc la anul 1903. Erau doar două războaie instalate, în stradela Albă, cu sprijinul unor firme italiene.

Intrucit afacerile sporeau, se ajunge la 40 războaie, devenind una din primele țesătorii de bumbac din țară, cu ajutorul bănesc italian și al Băncii Marmorosch Blank et Co.

La un sfert de secol de la înființare, în primul Ghid al orașului

Iasi este prezentată astfel: „Dacă o monografie a Iașului cultural este inutilă fără a cuprinde Universitatea, la fel ar avea un hiatus principal dacă nu ar dedica în partea sa economică, fabricii „Țesătura” un capitol special.”

Hărnicia și priceperea țesătoarelor ieșene au dus faima produselor sale în țară și peste hotare, pinza de Iași, zefirul, șifonul fin și dejalenul fiind mult apreciate și solicitate de cumpărători.

Rezultat al utilajului modern, automatizat, dar mai cu seamă al calificării înalte a muncitorilor, azi, țesăturile produse sînt de calitate superioară, fiind realizate într-o gamă largă din fire unice, vopsite în fir sau bucată, destinate lenjeriei și confecțiilor pentru copii, femei, bărbați, tineri și vîrstnici.

Contactul permanent cu noul, prospectarea cerințelor și stabilirea

unei simbioze depline între orientarea fabricației și necesitățile pieții fac ca produsele acestei societăți comerciale pe acțiuni să primească cele mai bune aprecieri.

Societatea comercială „IASITEX” S.A. este un partener demn de încredere, loial și mereu în pas cu moda și cu cerințele cumpărătorilor.

Am fi încințați dacă produsele noastre ar figura pe lista dumneavoastră de afaceri. Deci vă așteptăm! Vă mulțumim!



Țesăturile de bumbac în amestec cu fibre chimice, în colorit modern, cu finisaje superioare — etalon al competitivității.

Creația noastră industrială imbină talentul, fantezia și noul pentru a satisface cele mai pretențioase exigențe ale beneficiarilor.



Societatea „IASITEX” este specializată în producția de țesături, de o largă varietate și la cel mai înalt indice de calitate, pentru cămăși, bluze, rochii, pijamale, confecții pentru copii și adolescenți, îmbrăcăminte exterioară de tip bumbac.

Societatea comercială „IASITEX” vă invită să vizitați magazinul propriu, situat în strada Primăverii nr. 2 Iași, unde vă oferă, la prețuri convenabile, o gamă largă de țesături de bumbac și tip bumbac, precum și produse gata confecționate.



Marca „IASITEX” este cunoscută și apreciată în peste 30 de țări. Produsele cu această marcă sînt prezentate la cele mai prestigioase tirguri și expoziții internaționale.

- UNITATEA ESTE CONSTITUITĂ DIN:
 - o filatură de fire de bumbac și tip bumbac pieptănat, inclusiv finisaj de fire, cu o capacitate de 70 350 fuse.
 - două filaturi de fire de bumbac și tip bumbac cardat, cu o capacitate de 40 736 fuse.
 - două țesătorii de țesături tip bumbac, cu 1000 de mașini de țesut.
 - un finisaj de țesături tip bumbac.
 - un atelier de confecții textile.
- SOCIETATEA COMERCIALĂ ESTE UNITATE INTEGRATĂ, PRODUCÎND URMĂTOAREA GAMĂ DE PRODUSE:
 1. Fire fine pieptănat, simple și răsucite (Nm. 34—106) și fire cardate (Nm. 20—60) din 100% bumbac sau bumbac în amestec.
 2. Țesături fine și foarte fine precum și sortimente din fire medii cardate, destinate pentru:
 - lenjerie de pat și de corp albită și vopsită, cu lățimea cuprinsă între 90—150 cm.
 - țesături fine sau cu finețe medie.
 - pentru cămăși și bluze vopsite în fir și bucată, cu lățimea de 90 cm.
 - sortimente pentru costume — impermeabile din fire fine pieptănat, vopsite în fir și bucată, cu lățime de 90 cm., cu finisaje superioare.
 - alte destinații — articole tehnice, speciale și pentru uz gospodăresc.
- COLECȚIA OFERITĂ CUPRINDE PESTE 120 ARTICOLE, ÎN CCA. 385 DESENE, ȘI PESTE 2 190 POZIȚII COLORISTICE.
- PONDEREA EXPORTULUI ÎN TOTALUL PRODUCȚIEI REPREZINTĂ CCA. 15—20% EXPORT DIRECT ȘI CCA. 80% EXPORT PRIN CONFECȚII ȘI FIRE PENTRU TRICOTAJE.

cronica publicitate III



Iubire cît nu-ncape în cuvinte

La numai un an după ce a oferit publicului român, în traducere, microromanele *Momentul adevărului* și *Nonconformiștii* de Albert Aygues-pars, distinsa traducătoare Rodica Lascu-Pop, directoarea Centrului Cultural Belgian din Cluj, propune, cu o profundă înțelegere a textului original, cu incontestabil talent și pilduitoare acribie, o altă capodoperă a spiritualității belgiene *Doamna Orpha sau Serenada Lunii Mai* (1933) de Marie Gevers, roman ce a avut un asemenea ecou în conștiința cititorului și a criticii, încît la numai un an de la apariție a primit Premiul Populist.

Intr-o ținută grafică realmente de excepție, amintind arta editorilor occidentali, romanul a apărut la editura Libra din București, în octombrie 1991, fiind lansat atît la Cluj, în cadrul manifestărilor prilejuate de Săptămîna Culturii Belgiene, cît și la București, la librăria „Mihail Sadoveanu”, prilejuri cu care lectorul român s-a întîlnit cu mari personalități ale vieții spirituale din Belgia și România. Traducătoarea, un avizat cunoscător al literaturii belgiene de expresie franceză, semnează o pertinentă prefață și binevenite note explicative, necesare pentru profunda înțelegere a coordonatelor spațio-temporale în care se conturează destinul personajelor.

Personalitate marcantă a spiritualității belgiene, Marie Gevers s-a născut pe 30 decembrie 1883, pe domeniul Missembourg, situat în Edegem, aproape de Anvers, domeniu ce-i va marca definitiv atît existența, cît și destinul literar. În această privință semnificativă se dovedește a fi observația criticului și istoricului literar Marc Quaghebeur, care în lucrarea *Balises pour l'histoire de nos lettres* nota: Marie Gevers „n-are decît să sondeze teritoriul acestei copilării, ce a constituit mereu cadrul vieții ei cotidiene, pentru a concepe povestiri care poartă amprenta înțelepciunii și a violenței rustice impregnate de mirosuri, de culori și fermentații ale naturii”. Primele încercări literare sînt versuri pătrunse de un turburător lirism, apărute în diverse publicații, mai ales datorită sprijinului primit din partea scriitorului Verhaeren, care o va ajuta extrem de mult să se impună în conștiința lumii literare. Interesant este faptul că temele poeziei ce a marcat începuturile artistice ale scriitoarei Marie Gevers (reîntoarcerea la Rousseau la natura binefăcătoare, fericirea de a trăi plenar sentimentul naturii, dragostea, ca obligatorie coordonată existențială, mediul familial cu toate interconexiunile sale, evocarea nostalgică a copilăriei) se regăsesc și în romanele de mai târziu: *La Comtesse des Dignes* (1931), *Madame Orpha ou la sérénade de mai* (1933), *Guldentop* (1935), *La ligne de vie* (1937), *Plaisir des météors* (1938), *Pair sur les champs* (1941), *La grande marée* (1943) și *Vie et mort d'un étang* (1950).

Alegerea în 1937 la Academia Regală de Limbă și Literatură Franceză constituie o binemeritată recunoaștere a meritelor literare pe care Marie Gevers le-a probat în lucrările sale. Scriitoarea s-a stins pe 9 martie 1975.

Emoționantă și pasională ca orice poveste de dragoste, *Doamna Orpha* adaugă însă elementului erotic voluptatea scufundării în misterul mereu înnoit al ciclurilor naturii, receptat, în paradisiacul domeniu Missembourg, cu acuitate și neprihănire de copila inmgurind, devenită, la rîndu-i, în doar o rotire de anotimpuri, o adolescentă cu chipul înluminat de făclia dragostei pe care o presimțea și o intuia cu toată fibra ființei sale. Cea mai exactă caracterizare a acestei delicate proze inițiatice o găsim în cuvintele traducătoarei din prefața cărții: „Construcție polifonică, romanul recompune, în cronologia intermitentă a amintirilor, prin voci, fapte, descrieri, lecturi, anecdote, universul unei copilării fericite. Aparent dispartate, aceste elemente se leagă într-o relație muzicală de chemări, ecouri și variațiuni ce refac duetul de dragoste Louis-Orpha”.

Oricîte similitudini s-ar stabili însă cu domeniul Missembourg, locul copilăriei autoarei, care a servit într-adevăr de cadru multor opere ale sale, povestea de dragoste dintre Louis, grădinarul acestui tîrim fericit, și Doamna Orpha, soția nefericitului perceptor din sat, se consumă, după opinia noastră, într-un spațiu poetic, subtil și nostalgic recreat, spațiu neînscris decît pe harta subiectivă a reveriilor autoarei. Evident, caracterul autobiografic al acestei sinestezice simfonii poetice nu poate fi negat, dar importanța sa nu trebuie conectată doar la exactitatea detaliului, la forța de evocare, la disponibilitatea re-creativă, așa cum au procedat de obicei criticii literari cînd au făcut referiri la roman, ci el servește și ca pretext/suport unei adevărate dezlănțuirii a sentimentelor, unei coplesitoare magii a naturii, așa cum observă cu justete Alberte Spinnette în cunoscutul dicționar *Alphabet des Lettres Belges de Langue Française*: „memoria afectivă servește aici de motor înlănțuirii evenimentelor, restituind descoperirea lumii printr-o copilărie uimită”.

Povestea de dragoste ce a zdruncinat prejudecățile unei comunități incomprehensive se reconstituie cu subtilitate din fragmente surprinse de celelalte personaje (Cornélie, părinții, Nannte, Kota, domnul d'Arrast de Naguin, domnul Max Suremont, Mătușa Van Aelst etc.) și reunite, asamblate (într-un proces în care inocența se transformă progresiv în inițiere) de micuța Denayer, încît, deși personaje emblematice, Orpha și Louis capătă o aură ireală, a impalpabilului, o anumită fluiditate a necuprinderii în tipare.

Rămîne în sarcina lectorului să le măsoare, cu subiectivitatea-i rafinată, existența spirituală. Noi salutăm inițiativa traducătoarei Rodica Lascu-Pop și a editurii Libra ca pe un adevărat act de cultură, menit să apropie și mai mult două spiritualități de sorginte latină și să ofere cititorului român posibilitatea de a pătrunde în fascinantul univers al opereii scriitoarei Marie Gevers.

Valeriu STANCU

Giovanni Falcone este magistratul italian cel mai cunoscut în Europa și în America. Mai mult de 10 ani procuror al Republicii la Palermo, a condus cele mai importante cercetări asupra Mafiei, urmînd tacticile caracatei în toate direcțiile: în Sicilia și în restul Italiei, în Elveția și în S.U.A., în cartierele sărace din Palermo și în băncile din Milano și Zürich. Falcone este un personaj-cheie în lupta condusă de Statul italian contra noii Mafii, mult mai agresivă, sangvinară, bogată, instruită de mai bine de 20 sau 30 de ani. De cîteva luni, Falcone a abandonat Palermo pentru Roma, unde desfășoară o importantă misiune pe lîngă Ministerul de Justiție. În această perioadă petrecută „în spatele frontului” a scris o carte intitulată *Lucruri despre Cosa Nostra* care ne ajută să înțelegem în profunzime unul din fenomenele de criminalitate cele mai insidioase pentru lumea civilă și oferă noi instrumente de cunoaștere celor care vor să o cunoască. În rest, pentru Falcone acesta nu este decît un motiv de reflecție. Parlamentul italian a aprobat recent instituirea unei superprocuri care va coordona întreaga anchetă asupra organizațiilor criminale ce operează în teritoriul național. Se vorbește cu insistență despre posibilitatea de a încredința lui Giovanni Falcone această nouă misiune.

Înclinată spre interior, închisă, obscură și tragică. Pentru aceasta este atît de dificil ca poliția și magistratura să-i pătrundă tainele. Dar cine o face, înfruntă acest risc, pentru că nu mai reușește să suporte atmosfera funebă. Decizia de a abandona organizația și de a colabora cu justiția e o alegere spre locurile regale ale codicelui mafiot. Pornind de la aceasta, Falcone a ajuns la concluzia că „femeile mafioților au jucat un rol esențial în a face ca bărbații lor să abandoneze Mafia”. Decise și sigure, ele au devenit simbolul vital, prosper, al existenței. Nu trebuie totuși să ne gîndim că această cultură a morții aparține numai Mafiei: întreaga Sicilie este impregnată. „La noi, ziua morților este marea sărbătoare în care noi oferim dulciuri care se cheamă teste de moarte, făcute din zahăr dur ca piatra. Solitudine, pesimism, moarte sînt temele literaturii noastre, de la Pirandello la Sciascia”. Dacă cultura morții este primul element din care rădăcinile Mafiei se hrănesc, mai există un element tot atît de important: duplicitatea morală și ambiguitatea persoanelor. Mafiotul manifestă un extrem respect în confruntările cu societatea. Faptul de a trebui să trăiască, să se încadreze perfect în ambianța structurilor sociale, administrative și politice foarte puternice ale organizației sale îl determină să simuleze curtoazia și să arate o in-

Correspondență din Roma

Considerații asupra Mafiei ale unui procuror anti-Mafia

Pentru înțelegerea fenomenului este necesar să facem cîteva precizări. Activitatea criminală în marile orașe ale Italiei centroseptentrionale (Roma, Firenze, Torino, Milano etc.) se datorează unor indivizi izolați sau unor mici grupuri organizate. Lumea interlopă organizată s-a născut și dezvoltat doar în trei regiuni ale Sudului: Sicilia, Calabria și Campania (Napoli). Dar, în timp ce organizațiile care operează în Calabria și în Campania au un caracter cu precădere local și o istorie relativ recentă, complet diferită este Mafia siciliană, a cărei dată de naștere se pierde în secole, ale cărei ramificații se extind în cîteva sectoare ale activității administrației publice, ale lumii economico-financiare și ale celei politice. Tentaculele caracatei au trecut apoi Atlanticul pentru a se asocia cu Mafia italo-americana și s-au infiltrat în centrele puterii financiare (Milano, Frankfurt, Zürich etc.), deși a fost necesar „a curățî din nou” cu investiții „legale” enormele cantități de bani murdari obținuți din comerțul cu droguri și prin șantaj. Conducerea organizației se numește COMITAT sau CUPOLA, în componența ei intrînd reprezentanți ai „familiei” și ai bandelor criminale care sînt împărțite pe întreg teritoriul. În ultimă instanță, fiecare familie își bazează domeniul său pe omucideri și amenințări cu moartea în confruntările cu cei ce se opun intereselor sale. Mafiotul totuși nu este numai un distribuitor al morții, el trăiește cu moartea „în flanc” pentru că poate pieri în neconținutele conflicte dintre bande. Cine intră în Mafia își pune propria viață în slujba „familiei”. Linștea este pierdută pentru totdeauna, din ziua „afiliației” viața fiindu-i periclitată în orice moment. Falcone descrie foarte bine starea de spirit a mafiotului, datorită confesiunii unui criminal ce se căiește: Antonino Calderone, nepotul unui important șef al Mafiei, mort în 1960 într-un spital din Milano: „Vezi acel trandafir pe pervazul ferestrei, spuse bătrînul muribund nepotului, este frumos, este foarte frumos, dar dacă-l rupi, te înțeapă”. După aceea, unchiul murmură: „știi cît de frumos se doarme fără să-ți fie teamă că vei fi trezit în inima nopții și știi cît de bine e să mergi pe stradă fără teamă că vei fi lovit pe la spate?!”. Bătrînul mafiot uzînd de un limbaj specific organizației sale, voia să avertizeze tinărul: „Reflectează bine, nepoate, înainte de a deveni un soldat al Cosei Nostra, acest trandafir aparent minunat. Reflectează înainte de a face pasul, pentru că vei intra într-o cultură a morții, deangoasă și de infinită tristețe. Lumea Mafiei e

diferență ipocrită. Dar această ipocrie morală, cum e cea a culturii morții, nu este altceva decît o trăsătură a sufletului sicilian, moștenire a istoriei, a acelor ani în care Sicilia trebuia să se apere de lumea exterioară. În cursul secolelor, Sicilia a fost ocupată de nenumărați invadatori (arabi, normanzi, spanioli, francezi, austrieci etc.). Ipocria sicilienilor nu este altceva decît un mod de a fi care le-a permis să reziste ocupanților și să supraviețuiască. Deci oamenii pot avea o mentalitate mafiotă fără a fi criminali. De fapt, scrie Falcone, „Mafia nu e un cancer care proliferază pe un țesut sănătos. Ea trăiește într-o perfectă simbioză cu zecile de mii de protectori, complici, informatori, debitori de orice tip, mari și mici cîntăreți, oameni intimidati și șantajați care aparțin tuturor straturilor societății”.

Acesta este terenul de cultură al Cosei Nostra care se folosește adesea de consimțămîntul populației. Și abia dacă prezența Statului italian în Sicilia reușește să-i mai slăbească acțiunile, imediat după aceea crește din nou. Mafiotul devine mai sigur de sine, mai convins de propria imunitate. Mafia nu dorește să distrugă Statul, cum în schimb își propun teroriștii Brigăzilor Roșii care este o organizație paralelă ce vrea să profite de pe urma dezvoltării economice, acționînd în ilegalitate.

Cine se așteaptă la mari dezvăluiri despre Cosa Nostra în cartea procuratorului Falcone rămîne deziluzionat. De altfel, el este mai mult un ingenuu gînditor, decît un om care a combătut atîta ani Mafia în prima linie, a obținut informații importante, și a putut să ofere publicului informații surprinzătoare despre actualele anchete judiciare și polițienești. Totuși cartea nu constituie o definire precisă a cadrului social, cultural și psihologic în care operează Mafia, atît de bine explorată de Falcone; totuși prin ea nu se va putea pătrunde și înțelege un fenomen atît de complex. Nu se va înțelege niciodată pentru ce un om capabil și curajos precum comisarul Cattani nu a reușit să dărîme peretele accidentat și alunecos pe care caracatei l-a interpus între ea și lumea civilă.

Paolo GIANFELICI
Traducere de Eugenia CARAIMAN

Giovanni Falcone, *Cose di Cosa Nostra*, Rizzoli, Milano 1991.

Cosa Nostra este denumirea pe care Mafia siciliană și-o acordă.

Cititorii din străinătate se pot abona și direct la redacție, prin depunerea în contul nostru 47.21.71.66.50.10 la B.C. Iași, a sumelor corespunzătoare — în dolari S.U.A. sau echivalent în alte monede convertibile. Zona europeană: 96 dolari S.U.A. (1 an). Zona americană și australiană: 108 dolari S.U.A. (1 an). În abonament este inclus și serviciul de expediere efectuat de redacție.

Redactor șef: IOAN HOLBAN

Redactor șef adjunct: NICOLAE TURTUREANU

Secretar general de redacție: VASILE CONSTANTINESCU

Redacția: Sorin LUPAȘCU ● Bogdan-Mihai MANDACHE ● Ștefan OPREA ● Alexandru PASCU ● Cassian Maria SPIRIDON ● Valeriu STANCU ● Secretariat de redacție: Virginia BURDUJA ● Mariana STANCU ● Carmen VERICEANU ● Contabil șef: Nicolae VECHIU ● Secretare dactilografice: Adela GACEA ● Angelica MORARU ● Sector difuzare: Cătălin NICOLAU ●

Redacția și administrația: Str. V. Alecsandri nr. 8, Iași, 6600

Telefoane. Redactor șef: 981/46433; Redacția și secretariat redacție: 981/13906; Contabil șef și Difuzare: 981/13923.

Poziția în Catalogul Presei Interne: 842.

ISSN: 1220-4560.

Cont în lei la B.C. Iași: 45.10.09.72.

Cont în valută la B.C. Iași: 47.21.71.66.50.10.

Tiparul: S.C. „Dosoței” S.A., Str. Sf. Lazăr 49, Iași, 6 600.